

V. SURSE DE FINANȚARE PROIECTE ÎN PERIOADA 2021- 2027

În anul 2020, în contextul crizei sanitare generată de pandemia COVID – 19, s-au accelerat acordarea de fonduri pe diverse programe guvernamentale, respectiv din fonduri europene nerambursabile, puse la dispoziție de Consiliul Uniunii Europene. Criza economică generată de pandemia de COVID-19 a avut un impact semnificativ asupra economiei globale, Fondul Monetar Internațional (FMI) estimând că, la nivel global, **economiile dezvoltate vor ajunge la un nivel al Produsului Intern Brut (PIB) anterior crizei cel mai devreme în 2021**. Cu toate acestea, incertitudinea generată de evoluția pandemiei în următoarele luni va genera o scădere accentuată a investițiilor în Europa și este de așteptat ca Europa să revină la dinamica creșterii economice din ultimii ani doar în 2025.

Guvernul României are pregătite următoarele Strategii Naționale:

- Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2014-2020
- Strategia Națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2015-2020
- Strategia Națională pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Copilului
- Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii în România
- Strategia națională pentru învățământ terțiar 2015-2020
- Strategia educației și formării profesionale din România în perioada 2016 -2020
- Strategia de învățare pe tot parcursul vieții 2015–2020
- Strategia Națională pentru promovarea îmbătrânirii active și protecția persoanelor vârstnice pentru perioada 2015-2020
- Strategia Națională pentru Sănătate 2014-2020
- Strategia Națională de Competitivitate 2015-2020
- Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare 2014-2020
- Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România 2020
- Planul Național de Dezvoltare a Infrastructurii – NGN (Next Generation Network)
- Strategia integrată de dezvoltare durabilă a Deltei Dunării
- Strategia Națională privind Achizițiile Publice
- Strategia pentru consolidarea capacității administrației publice 2014-2020
- **Strategia de Comunicare pentru Instrumentele Structurale 2014-2020, Planul de Comunicare multi-anual pentru Instrumentele Structurale și Manualul de Identitate Vizuală pentru Instrumentele Structurale**
- Strategia Națională Anticorupție 2016-2020
- Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități
- Strategia pentru incluziunea minorității rome;

Strategii UE:

- **Strategia Europa 2020. O strategie europeană pentru o creștere inteligentă, ecologică și favorabilă incluziunii**
- Strategia UE pentru regiunea Dunării (SUERD)

Pentru perioada 2021-2027, Comisia Europeană a propus un buget pragmatic și ambițios, care este în curs de adoptare, fiind afectat de criza sanitară globală. Implementarea acestui buget se va face cu respectarea **Ghidului pentru aplicarea Cartei Drepturilor Fundamentale**.

Astfel, printre măsurile necesare îndeplinirii condiției prealabile “Aplicarea și implementarea eficace a Cartei drepturilor fundamentale a UE”, Ministerul Fondurilor Europene a avut sarcina și responsabilitatea de a se asigura de existența unor mecanisme eficace care asigură respectarea Cartei drepturilor fundamentale a UE, așa cum se prevede în Anexa III la propunerea de Regulament privind dispozițiile comune (RDC).

În acest sens, Direcția Generală Programare și Coordonare Sistem a elaborat Ghidul pentru aplicarea Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene în implementarea fondurilor europene structurale și de investiții (Ghidul), ce are ca obiectiv sprijinirea atât a personalului din cadrul Ministerului Fondurilor Europene, ministerelor de linie cu atribuții în gestionarea fondurilor europene, agențiilor și altor autorități publice în etapa de programare și în cea de implementare, pentru exercițiul financiar 2021-2027, cât și a

potențialilor beneficiari care solicită finanțare din fondurile europene, în aplicarea și implementarea eficace a dispozițiilor conținute de Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

În cursul lunii octombrie 2020, proiectul de Ghid a intrat în faza de consultare cu principalele entități implicate în aplicarea sa, precum Autoritățile de Management, Autoritatea de Audit, Autoritatea pentru Certificare și Plată, Avocatul Poporului, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării.

Cea de-a doua etapă de consultări cu privire la Ghid presupune atât implicarea societății civile (ONG-uri, mediul de afaceri, mediul academic etc.) cât și a altor eventuali beneficiari ai finanțărilor din fonduri europene.

Observațiile și propunerile de îmbunătățire a Ghidului pot fi transmise pe adresa de e-mail: parteneriat.programare@mfe.gov.ro până la 20 decembrie 2020”.

Propuneri legislative UE

În perioada 29 – 30 mai 2018, Comisia Europeană a publicat propunerea privind pachetul legislativ privind Politica de Coeziune (PC) 2012-2027.

Acesta cuprinde:

- **Regulamentul privind prevederile comune (CPR)**
- **Regulamentul privind Fondul european de dezvoltare regională (FEDR) și Fondul de coeziune (FC)**
- **Regulamentul privind cooperarea teritorială;**
- **Regulamentul privind mecanismul de cooperare transfrontalieră;**
- **Regulamentul privind „Fondul social european plus” (FSE+).**

Regulamentul privind prevederile comune conține **un set unic de norme pentru 7 fonduri UE** implementate în gestiune partajată, respectiv: Fondul european de dezvoltare regională, Fondul de coeziune, Fondul social european+, Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime (FEPAM), Fondul pentru azil și migrație (FAMI), Fondul pentru securitate internă (ISF) și Instrumentul pentru frontiere externe și vize (IBMF). Comparativ cu actuala perioadă de programare, CPR nu mai acoperă Fondul european pentru agricultură și dezvoltare rurală (FEADR).

În data de 14 ianuarie 2020, Comisia Europeană a **publicat** propunerea privind Fondul pentru tranziție echitabilă (Just Transition Fund – JTF), ca parte componentă a unui pachet mai amplu legislativ referitor la Pactul Ecologic European (European Green Deal).

Fondul pentru Tranziție Echitabilă este complementar fondurilor Politicii de Coeziune, fiind necesară modificarea în consecință a proiectului de regulament privind **dispozițiile comune ce guvernează perioada de programare 2021-2027**.

Acord de Parteneriat / Programe 2021-2027

Acord de Parteneriat pentru Perioada de Programare 2021-2027 – 9 octombrie 2020

Programul Operațional Tranziție Justă (POTJ)

- Programul Operațional Tranziție Justă – POTJ – **versiune 1 octombrie 2020**
- Programul Operațional Dezvoltare Durabilă – **versiune 1 octombrie 2020**
- Programul Operațional Transport 2021-2027 – **versiune 1 octombrie 2020**
- Programul Operațional Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare **versiune 1 octombrie 2020**

Programul Operațional Sănătate (POS)

Versiunea actuală (documente actualizate la 1 octombrie 2020)

- OIS Spitale Regionale
- OIS screening populațional
- OIS diagnosticare precoce și tratament
- OIS pacient critic neonatal
- OIS – Măsuri de diagnosticare precoce și sau tratament antenatal neonatal postnatal
- OIS Boli rare neurologie pediatrică
- OIS pacient critic patologie vasculară cerebrală acută
- OIS Institut Cantacuzino
- OIS Genomică
- OIS Tratare Cancer
- a) Redimensionarea și standardizarea sistemului informatic al CNAS

- b) OIS Observatorul național pentru date în sănătate
- PO Sanatate

Programul Operațional Educație și Ocupare versiune 1 octombrie 2020

Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială versiune 1 octombrie 2020

Programe Operaționale Regionale

Versiunea actuală (documente actualizate la 1 octombrie 2020)

- Programul Operațional Regional București Ilfov
- Programul Operațional Regional – Regiunea Centru
- Programul Operațional Regional – Regiunea Nord-Est
- Programul Operațional Regional Nord-Vest
- Programul Operațional Regional Sud-Est
- Programul Operațional Regional Sud Muntenia
- Programul Operațional Regional Sud-Vest Oltenia
- Programul Operațional Regional – Regiunea Vest
- Program Operațional Asistență Tehnică versiune 1 octombrie 2020

Codul național de conduită privind parteneriatul pentru fondurile europene aferente Politicii de Coeziune

.Obiectivele de politică (OP) UE:

OP 1 „O Europă mai inteligentă”

- Propunerea Logica intervenției – Cercetare-dezvoltare-inovare, ITC și IMM-uri

OP 2 „O Europă mai verde”

- Propunerea Logica intervenției – Mediu
- Propunerea Logica intervenției – Energie
- Propunerea Logica intervenției – Mobilitate urbană

OP 3 „O Europă mai conectată”

- Propunerea Logica intervenției – Transporturi
- Propunerea Logica intervenției – Broadband

OP 4 „O Europă mai socială”

- Propunere Logica intervenției – Educație
- Propunere Logica intervenției – Ocupare

OP 5 „O Europă mai apropiată de cetățenii săi”

- Logica intervenției – Dezvoltare regională și locală

PLANUL NAȚIONAL DE REDRESARE ȘI REZILIENȚĂ

Planul Național de Redresare și Reziliență, unul din cei trei piloni alături de Politica de Coeziune și cea Agricolă, reprezintă documentul strategic ce aduce României perspectiva modernizării și a schimbărilor profunde așteptate de societatea civilă, mediul de afaceri și sectorul public din România.

Parte din cele 79,9 miliarde de euro (prețuri 2018) ce reprezintă oportunitatea istorică pe care o avem la dispoziție, Planul Național de Redresare și Reziliență propune un buget de 30,44 miliarde euro (prețuri 2018) structurat pe două priorități: **reforme și investiții**.

Din perspectiva **reformelor**, documentul strategic prevede atât reforme orizontale, cât și sectoriale, care produc efecte asupra îmbunătățirii calității vieții oamenilor și creșterii standardelor de locuit. Permite totodată și implementarea unor instrumente moderne de management urban precum dezvoltarea urbană în parteneriat cu dezvoltarea economică, astfel încât comunitățile locale să devină mai reziliente în situații de criză pandemică sau de altă natură. Reformele orizontale vizează consolidarea statului de drept, sustenabilitatea financiară a finanțelor publice, stabilitatea financiară a României, coeziunea socială și piața muncii. Fiecare dintre acestea are rolul de a întări capacitatea de reziliență a României în perioade de criză pandemică sau alimentară. În același timp, reformele structurale elaborate în cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență sunt orientate la nivelul fiecărui domeniu de investiții pentru a transpune în practică măsuri care vizează modernizarea și îmbunătățirea calității serviciilor publice prestate populației, dar și creșterea gradului de accesibilitate la aceste servicii puse la dispoziția cetățenilor.

La rândul lor, **investițiile** ocupă un loc esențial în cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență. Acestea au drept scop rezolvarea unor nevoi strategice identificate la nivelul fiecărui domeniu de intervenție

propus în cadrul Planului pentru a ameliora starea economică a României afectată de criza pandemică, pentru a crește capacitatea de reziliență a României, precum și pentru a asigura perspectiva unei creșteri economice pe termen lung a României.

Pilonul I – Tranziție verde și schimbări climatice,	Pilonul II – Servicii publice, dezvoltare urbană și valorificarea patrimoniului	Pilonul III – Competitivitate economică, digitalizare și reziliență
Pilonul 1 își propune să asigure dezvoltarea infrastructurii, tranziția către economia verde și investiții specifice în infrastructura de mediu, energie, schimbări climatice.	Pilonul 2 își propune să asigure modernizarea serviciilor publice la nivel local, valorificarea patrimoniului precum și creșterea accesului populației la marile servicii publice.	Pilonul 3 își propune să asigure dezvoltarea mediului de afaceri, activitățile de transfer tehnologic, digitalizarea marilor servicii publice, precum și creșterea capacității de reziliență a României.

Planul Național de Redresare și Reziliență este documentul strategic al României cu finanțare din fonduri alocate în cadrul Mecanismului de Redresare și Reziliență al Uniunii Europene care stabilește direcțiile principale de reformă și investiții cu scopul de a asigura:

□ **Ameliorarea stării economice a României** afectată de criza pandemică care s-a manifestat cu virulență la nivelul Uniunii Europene;

□ **Consolidarea capacității de reziliență a României** pentru perioade de criză pandemică și de criză alimentară;

□ **Asigurarea creșterii economice pe termen lung** prin crearea de noi locuri de muncă și pentru atragerea de investitori; Planul Național de Redresare și Reziliență este elaborat pe trei piloni și anume:

□ **Pilonul I – Transport și Schimbări Climatice** – este pilonul cel mai important în cadrul planului strategic care cuprinde investiții majore în infrastructura de transport, schimbări climatice, mediu, energie și tranziție verde și eficiență energetică cu scopul de a asigura dezvoltarea pe termen lung a României;

□ **Pilonul II – Servicii publice, dezvoltare urbană și valorificarea patrimoniului** – este al doilea pilon al planului strategic care are în vedere investiții în infrastructura și echipamentele marilor servicii publice, în îmbunătățirea standardelor de locuit și a calității viței comunităților locale, inclusiv pentru a asigura valorificarea resurselor de care dispun acestea la nivel local;

□ **Pilonul III – Competitivitate economică, Digitalizare și Reziliență** – este pilonul al treilea pilon și este destinat investițiilor în mediul de afaceri pentru a asigura creșterea competitivității economice și a accesului la activitățile de transfer tehnologic și pentru a consolida capacitatea de reziliență a României în perioade de criză pandemică și criză alimentară;

Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) trebuie să contribuie la 4 obiective majore stabilite de Comisia Europeană:

- Contribuția la coeziunea socială, economică și teritorială;
- Consolidarea rezilienței economice și sociale;
- Reducerea impactului economic și social al crizei;
- Susținerea tranziției digitale și verzi;

Perspective macroeconomice pe termen mediu

În ciuda șocului generat de pandemia de coronavirus, pe termen mediu **România își va menține trendul de convergență cu economiile mai dezvoltate din Uniunea Europeană**, susținut de un nivel de creștere economică mai ridicat. Abilitatea României de a avea o creștere economică susținută depinde de capacitatea de a crește stocul de capital utilizat în economie. Chiar dacă a depășit un decalaj istoric semnificativ, România are în continuare un nivel al investițiilor redus, iar majoritatea investițiilor străine directe sunt concentrate în regiunea București-Ilfov.

Impactul fondurilor alocate în cadrul mecanismului de redresare și reziliență

Pentru a analiza impactul fondurilor alocate în cadrul Mecanismului de Redresare și Reziliență s-a luat în considerare bugetul estimat în valoare de 33,009 mld. Euro (în prețuri curente). Pentru a estima impactul fondurilor alocate în cadrul Mecanismului de Redresare și Reziliență s-a luat în considerare modelul de

previziune macroeconomică HEROM, care clasifică impactul fondurilor pe trei categorii mari și anume: **investiții în infrastructură, sprijin direct și cheltuieli destinate îmbunătățirii capitalului uman.**

Efectele pozitive asupra economiei românești se reflectă în îmbunătățiri suplimentare ale creșterii economice. Ca urmare a implementării priorităților de investiții cu ajutorul fondurilor externe în cadrul PNRR, se estimează **un efect adițional total asupra creșterii economice de circa 1 punct procentual**, în medie, în fiecare an al perioadei 2021-2026. Alocarea propusă este una echilibrată deoarece evită șocul pe piața muncii în primii ani ca urmare a limitării ofertei de forță de muncă, piața muncii fiind parțial tensionată în prezent cu un deficit de personal calificat.

Impactul pe termen mediu asupra ocupării forței de muncă este ridicat, întrucât pe metodologia ILO, se creează aproximativ 20 de mii de locuri de muncă în fiecare an. Astfel, pe întreaga perioadă de implementare a Mecanismului de Redresare și Reziliență se estimează că se vor crea aproximativ 120.000 de locuri de muncă rezultate fie din derularea proiectelor de investiții publice, fie din implementarea granturilor alocate pentru mediul de afaceri, atât prin efectul direct la investițiilor, cât și prin cele indirecte.

REFORME ORIZONTALE

Reformele orizontale sunt parte a Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR) alături de reformele sectoriale specifice fiecărui domeniu de investiții și cuprind acele categorii de reforme care își propun drept obiectiv general îmbunătățirea performanțelor generale ale Statului în diferite domenii precum: finanțe publice, piața muncii, consolidarea capacității de implementare a proiectelor la beneficiari, consolidarea statului de drept sau îmbunătățirea cadrului legislativ al achizițiilor publice.

Reformele orizontale sunt reforme care se implementează prin structurile organizatorice specializate ale Statului, cu efecte pe termen lung, care se pun în aplicare de regulă prin acte normative aprobate de autoritățile deliberative la nivel central și au drept scop așa cum s-a menționat, îmbunătățirea performanțelor pentru serviciile publice destinate populației.

1. Reforma și sustenabilitatea finanțelor publice

Sustenabilitatea finanțelor publice pe termen lung, consolidarea conformării fiscale și a colectării impozitelor, finanțarea sustenabilă a cheltuielilor publice sunt câteva din obiectivele avute în vedere pentru reforma finanțelor publice, precum și pentru sustenabilitatea fiscală a României.

Conceptul promovat în cadrul PNRR în **domeniul finanțelor publice prin reformă** este de finanțe publice sustenabile, fiscalitate stabilă și predictibilă și bugetare ecologică.

Reformele care vor fi avute în vedere în domeniul finanțelor publice și a fiscalității pentru a implementa conceptul de mai sus au în vedere:

□ *Consolidarea conformității fiscale și a colectării impozitelor*, în special prin reducerea decalajului față de nivelul european de colectare a TVA prin digitalizarea activităților de stabilire, colectare și urmărire a executării silite pentru creanțele bugetare;

□ *Introducerea bugetării participative la nivelul autorităților publice locale*, pentru a stimula co-participarea contribuabililor/ beneficiarilor la procesul decizional al finanțării de proiecte de investiții publice care corespund nevoilor identificate la nivelul comunităților locale;

□ *Introducerea bugetării multianuale pentru investițiile publice în infrastructură și a bugetării ecologice* pentru orientarea cheltuielilor publice ale României către obiectivele de schimbări

Reformele propuse în domeniul pieței muncii și a politicilor sociale cuprind:

□ *Dezvoltarea unui mecanism specific de identificare, mobilizare și sprijin pentru persoanele inactive* bazat pe servicii educaționale și sociale integrate, în acord cu noile orientări ale Comisiei Europene privind Garanțiile pentru Tineri;

□ *Actualizarea cadrului legal privind dialogul social* cu scopul de a crește implicarea partenerilor sociali în elaborarea politicilor și strategiilor publice;

□ *Îmbunătățirea colaborării între sectorul public și privat* pentru furnizarea serviciilor sociale la nivel local pentru extinderea gradului de acoperire, externalizarea și creșterea calității serviciilor sociale prestate;

□ *Elaborarea și aprobarea unei politici publice privind locuințele sociale* destinate comunităților marginalizate din mediul urban și rural pentru îmbunătățirea standardelor de locuit ale comunităților marginalizate;

□ Dezvoltarea unui sistem sustenabil privind îngrijirea la domiciliu pentru persoanele vârstnice și asigurarea de servicii sociale adecvate în concordanță cu tendințele demografice actual climatice și mediu, în conformitate cu Reglementările la nivel European;

□ Evaluarea cheltuielilor publice post-COVID și conformitatea alinierii cheltuielilor la tranziția ecologică și digitalizare pentru a asigura ameliorarea stării economice a României și sustenabilitatea finanțelor publice, în contextul susținerii unei creșteri economice pe termen lung;

Reforma privind piața muncii și politicile sociale

Reforme specifice pieței muncii și politicile sociale au drept scop flexibilizarea pieței muncii, în acord cu cerințele specifice pieței pentru a asigura integrarea tuturor categoriilor de forță de muncă:

Reforma privind consolidarea capacității de implementare a proiectelor cu finanțare din fonduri externe nerambursabile

Reforme în domeniul consolidării capacității de implementare a proiectelor cu finanțare din fonduri externe nerambursabile au drept scop îmbunătățirea cadrului instituțional de implementare a proiectelor pentru a asigura atât un nivel ridicat al absorbției de fonduri europene dar și pentru a asigura implementarea proiectelor care fac obiectul contractelor de finanțare astfel încât să se creeze un sistem flexibil de implementare, transparent și debirocratizat:

Reforma privind îmbunătățirea controlului calității actului administrativ la nivel instituțional și îmbunătățirea eficacității și calității procesului decizional în administrația publică

Controlul calității actului administrativ are în vedere analiza impactului pe care deciziile la nivelul administrației publice central îl au în din punct de vedere economic și social asupra mediului de afaceri, societății civile, precum și a influențelor pe care le generează în dinamica fenomenelor macroeconomice.

Reforma procesului de achiziții publice

Procedurile de achiziție publică sunt o componentă esențială a întregului proces de implementare a proiectelor de investiții publice reprezentând cel mai adesea un obstacol consumator de timp pentru

beneficiarii finanțărilor. În acest sens reforma în domeniul achizițiilor publice își propune drept scop să realizeze un sistem flexibil de achiziții publice, transparent și facil. Principalele categorii de reforme propuse în domeniul achizițiilor publice cu respectarea Directivelor Uniunii Europene sunt:

□ Elaborarea și aprobarea *Codului Achizițiilor Publice* pentru a asigura punerea în aplicare unitară a Directivelor Uniunii Europene privind achizițiile publice dar și pentru a asigura simplificarea procedurilor de achiziții publice, transparentizarea dar și crearea unui mecanism instituțional de derulare operativă a procedurilor de achiziție publică de către autoritățile contractante;

□ Îmbunătățirea cadrului legal pentru soluționarea contestațiilor introduse în contencios-administrativ de către ofertanții care participă la procedurile de achiziție publică organizate de autoritățile contractante prin înființarea în structurile instanțelor de judecată a Tribunalului de Contencios Achiziții Publice Regionale, cu avizul Consiliului Superior al Magistraturii, care au drept scop soluționarea cu celeritate a acțiunilor introduse de către reclamânți privind contestarea procedurilor de achiziții publice;

□ Digitalizarea întregului proces de exercitare a controlului ex-ante desfășurat de Agenția Națională de Achiziții Publice prin intermediul structurilor organizatorice inclusiv pentru emiterea avizelor de conformitate a procedurilor în format digital dar și pentru înlocuirea controalelor efectuate prin inspecție la fața locului cu controale ex-ante exercitate în mediul on-line;

□ Actualizarea/modificarea/aprobarea cadrului legal pentru simplificarea și dezvoltarea unui catalog electronic pentru procedurile de achiziție publică simplificate, cu respectarea Directivelor Uniunii Europene pentru a asigura derularea operativă a acestor proceduri de către autoritățile contractante;

□ Crearea unor structuri organizatorice în cadrul Autorităților de Management ale Programelor Operaționale pentru a sprijini metodologic beneficiarii finali de fonduri externe nerambursabile în procesul de achiziții publice precum și pentru a evita aplicarea unor corecții financiare în implementarea procedurilor de achiziție publică;

□ Crearea cadrului legal și a sistemului de stimulente pentru a consolida capacitatea beneficiarilor de a implementa procedurile de achiziție publică, respectiv pentru a selecta și angaja pe bază de contract individual de muncă experți în afara organigramei necesari pentru implementarea procedurilor de achiziție publică;

DOMENII DE INTERVENȚIE PROPUSE ÎN CADRUL PNRR

1. Transport durabil

Viziunea strategică în domeniul transportului durabil

Realizarea unei infrastructuri de transport, parte din rețeaua de transport transeuropeană (TEN-T CORE & COMPREHENSIVE), în acord cu cerințele privind tranziția verde și digitalizarea pentru asigurarea conectivității localităților urbane, reducerea timpilor de deplasare în trafic, asigurarea transportului în condiții de siguranță, precum și viteze de deplasare în trafic conform standardelor europene.

Principalele provocări identificate în domeniul transporturilor sunt:

- Infrastructură de transport subdimensionată, depreciată, care generează blocaje în trafic și diminuări semnificative ale vitezei optime de deplasare;
- Slaba conectivitate a localităților urbane la rețelele de transport, cu precădere la cea transeuropeană;
- Infrastructură de transport în care opțiunile de deplasare, preponderent sub forma drumurilor cu o bandă pe sens, contribuie la creșterea efectelor poluante asupra mediului înconjurător și la numărul mare de accidente înregistrate în trafic;
- Lipsa unor sisteme informatice adecvate de management al traficului.

Conceptul urmărit în cadrul PNRR în domeniul transporturilor este de a realiza un sistem de transport durabil, verde și inteligent, care să asigure conectivitatea localităților urbane la rețelele de transport, să asigure atragerea de investitori și crearea de locuri de muncă:

TRANSPORT DURABIL, VERDE ȘI INTELIGENT

Complementaritatea priorităților de investiții din domeniul Transport durabil cu Politica de Coeziune

1.9.1. Obiectivul general urmărit de Politica de Coeziune

Alte câteva strategii sau planuri de acțiune, care completează

Strategia națională privind schimbările climatice, sunt:

- Strategia Națională pentru Prevenirea Situațiilor de Urgență,
- Strategia Națională pentru Gestionarea Riscului de Inundații pe termen mediu și lung (HG nr. 846/2010),
- Planurile de Gestionare a Bazinelor Hidrografice (pentru cele 11 bazine hidrografice ale României) elaborate de Administrația Națională "Apele Române",
- Master Plan privind Protecția și Reabilitarea Zonei Costiere Românești,
- Strategia Națională pentru Investiții în Sectorul Irigațiilor și
- Orientări strategice naționale pentru dezvoltarea durabilă a zonelor montane defavorizate (2014 -2020).

Conform analizei de nevoi din cadrul Planului național strategic 2021– 2027, realizată de către Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, pentru pregătirea viitoarei perioade de programare pentru sectorul agricol, cu finanțare prin FEAGA și FEADR, Obiectivul General 2 îl reprezintă „Consolidarea acțiunilor de protejare a mediului și a celor împotriva schimbărilor climatice și contribuția la îndeplinirea obiectivelor Uniunii Europene în materie de mediu și climă”. Documentele strategice elaborate de România sunt aliniate cu strategia europeană către neutralitate climatică,

Viziunea strategică

Adaptarea ecosistemelor naturale, a economiei și a mediului înconjurător din România la schimbările climatice, pentru a susține protejarea mediului și a asigura o perspectivă stabilă de dezvoltare a economiei și a societății, inclusiv prin creșterea calității vieții. Creșterea capacității de reziliență a României la riscul de secetă pentru combaterea deșertificărilor, la riscul de eroziunea solului pentru combaterea alunecărilor de teren, la riscul de înmlăștinire pentru combaterea efectelor inundațiilor precum și la combaterea efectelor dăunătoare ale fenomenelor meteorologice extreme rare.

Reforme specifice domeniului

Reformele care urmează a fi promovate în cadrul PNRR în acest domeniu își propun drept scop creșterea capacității de reziliență a României la schimbările climatice pentru combaterea riscului de secetă, riscului de înmlăștinire, riscului de combatere a eroziunii solului, riscului generat de efectele dăunătoare ale fenomenelor extreme rare și de deteriorare a fondului forestier:

CONSOLIDAREA CAPACITĂȚII DE REZILIENȚĂ A ROMÂNIEI LA SCHIMBĂRILE CLIMATICE

Pentru componenta Schimbări Climatice, măsurile de reformă avute în vedere sunt:

- Elaborarea Strategiei de Monitorizare pentru Schimbări Climatice (SMSC), precum și de gestionare a situațiilor de urgență apărute ca urmare a schimbărilor climatice în strânsă corelare cu Strategia

Națională pentru prevenirea situațiilor de urgență 2016-2025;

□ Implementarea mecanismelor instituționale pentru monitorizarea SMSC, prin reorganizarea activității Agenției Naționale de Îmbunătățiri Funciare respectiv prin transformarea acesteia în Agenția Națională de Îmbunătățiri Funciare și Schimbări Climatice (ANIFSC);

□ Operaționalizarea mecanismelor instituționale de monitorizare și mentenanță a infrastructurii specifice de schimbări climatice, prin consolidarea structurilor teritoriale ale Agenției Naționale de Îmbunătățiri Funciare (ANIF) pentru asigurarea mentenanței și întreținerii necesare combaterii schimbărilor climatice.

Schimbări climatice

2.1. Elemente de context

Schimbările climatice reprezintă o realitate cotidiană, iar efectele lor negative sunt resimțite atât în plan economic, cât și social. Constrânși de amploarea acestor fenomene, dar mai ales de pericolele mai mult sau mai puțin vizibile pe care acestea le ascund, la nivel european sau negociat obligațiile fiecărei țări, în vederea reducerii impactului global al schimbărilor climatice.

Pentru a răspunde provocărilor și obiectivelor aferente componentei **schimbări climatice** sunt avute în vedere următoarele investiții:

□ Investiții în sisteme de irigații/umectare, inclusiv cu componente inteligente, pentru combaterea riscului de deșertificare/secetă fiind estimate a se realiza un număr de aprox. 300 amenajări de

irigații (harta amenajărilor de irigații raportat la frecvența precipitațiilor se regăsește în *Anexa 10*);

□ Investiții în sisteme de drenaj - desecări pentru combaterea riscului de înmlăștinire, fiind estimate a se realiza un număr de aprox. 550 amenajări de drenare/desecare

□ Investiții și lucrări de combatere a eroziunii solurilor pentru combaterea riscului de alunecări și degradarea a terenurilor, fiind estimate a se realiza un număr de aprox. 650 amenajări specifice

□ Investiții în sisteme de protecție antigrindină pentru prevenirea efectelor furtunilor și fenomenelor orajoase, fiind estimat un necesar de aprox. 120 de puncte de lansare, constituite în 10

Grupuri de Combatere antigrindină (utilizând rachete antigrindină), pentru 2 Unități de Creștere a Precipitațiilor – Puncte de comandă (utilizând tehnologia aviației) și pentru amplasarea și amenajarea a aprox. 100 generatoare terestre;

□ Investiții în împăduriri și refacere a ecosistemelor forestiere, fiind estimat un necesar de creare a unor capacități de producție de aprox. 40 mil. puieți/an (puieți de rășinoase/foioase) pe o suprafață de peste 1.800 ha, reabilitare/refacere de aprox. 1.000 km drum forestier, corectare a aprox. 60 km de albie și pentru crearea a aprox. 200 spații pentru gestionarea fondului cinegetic/forestier.

2.8. Indicatori urmăriți

□ Sisteme de irigații/umectare

□ Numărul amenajărilor de irigații la care sunt realizate lucrări de reabilitare/construcție: aprox. 300;

□ Suprafața amenajată cu sisteme de irigații/umectare: aprox. 2,9 mil. ha;

□ Sisteme de drenaj-desecări

□ Numărul amenajărilor de desecare la care sunt realizate lucrări de reabilitare/construcție: aprox. 550;

□ Suprafața amenajată cu sisteme de drenaj-desecări: aprox. 3 mil.ha;

□ Lucrări de combatere a eroziunii solurilor

□ Numărul amenajărilor de combatere a eroziunii solului la care sunt realizate lucrări de reabilitare/construcție: aprox. 650;

□ Suprafața amenajată cu lucrări de combatere a eroziunii solurilor: aprox. 2,2 mil. ha;

□ Sisteme de protecție antigrindină

□ Număr puncte de lansare (utilizând tehnologia rachetelor antigrindină) amenajate: aprox. 120;

□ Număr Unități de Creștere a Precipitațiilor – Puncte de comandă (utilizând tehnologia aviației) amenajate: 2;

□ Număr generatoare terestre amenajate: aprox. 100;

□ Împăduriri și refacerea ecosistemelor forestiere

□ Suprafețe forestiere reîmpădurite: peste 40.000 ha;

□ Lungime drumuri forestiere pentru igienizarea pădurilor: aprox. 1.000 km;

□ Lungime de albie corectată: aprox. 60 km;

□ Număr de spații pentru gestionarea fondului cinegetic/forestier realizate: aprox. 200;

Obiectivul general urmărit de Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD)

PODD 2021-2027 a fost elaborat în concordanță cu obiectivul Uniunii Europene de conservare, protecție și îmbunătățire a calității mediului, în conformitate cu articolul 11 și cu articolul 191 alineatul (1) din TFUE.

Totodată, în elaborarea PODD s-a avut în vedere Semestrul European, care oferă un cadru pentru identificarea priorităților naționale în materie de reforme și monitorizarea implementării acestora,

Recomandările Specifice de Țară relevante, Programul Național de Reformă, Rapoartele de Țară din 2019 și 2020 și Anexa D a Raportului din 2020, precum și nevoile de dezvoltare identificate la nivel național

Mediu

3.1. Elemente de context

România și-a asumat prin Tratatul de Aderare la UE implementarea Directivei nr. 98/83/CE privind calitatea apei destinate consumului uman și Directivei nr. 91/271/CEE privind colectarea și epurarea apelor uzate urbane. În vederea conformării cu prevederile directivelor menționate anterior, România a avut perioade de tranziție, acestea nefiind respectate. Astfel, **până în decembrie 2015**, era necesară conformarea cu anumiți parametri ai apei potabile, **iar până în 2018** trebuiau îndeplinite obligațiile privind colectarea și tratarea apei uzate în aglomerările cu peste 2.000 de locuitori echivalenți (l.e.), cu termen intermediare pentru aglomerările peste 10.000 l.e. în decembrie 2015.

În Raportul de Țară din 2020, se arată că politica României în domeniul apei și a apei uzate prezintă în continuare deficiențe, în special în ceea ce privește accesul în zonele rurale, precum și cantitatea și calitatea apei potabile. Totodată, Raportul evidențiază că acțiunile legate de colectarea apelor uzate și conectarea la infrastructura publică de canalizare nu sunt încă finalizate, iar diferența până la atingerea obiectivului fixat privind colectarea apelor uzate generate de aglomerările cu peste 2.000 de locuitori echivalenți este de 26%. La nivelul UE, în medie, **96% din cetățeni sunt conectați în prezent la rețele de apă potabilă, iar în România doar 67,5% din cetățeni erau conectați la apă potabilă în anul 2017**. Accesibilitatea din punct de vedere financiar este cea mai scăzută din UE, cheltuielile cu alimentarea cu apă și cu canalizarea reprezentând peste 6% din cheltuielile gospodăriilor din cadrul grupului din populație ce cele mai reduse venituri.

Măsurile identificate în Raportul de Țară vizează extinderea și modernizarea infrastructurii de apă potabilă și de apă uzată, monitorizarea calității apei potabile și modernizarea laboratoarelor pentru o mai bună monitorizare a substanțelor deversate în ape.

Ca urmare a evaluărilor implementării directivelor rezultă un necesar preliminar de investiții de **13 miliarde de euro pentru apă uzată și de 9 miliarde de euro pentru apă potabilă**. Evaluarea finală a necesarului de investiții va fi realizată în contextul îndeplinirii condițiilor favorizante specifice Politicii de Coeziune. Astfel, va fi elaborat Planul Național de investiții, iar lista aglomerărilor de peste 2.000 l.e. va fi reactualizată. Dezvoltarea economică și socială durabilă a zonei rurale este indispensabil legată de îmbunătățirea infrastructurii rurale și serviciilor de bază existente, iar asigurarea unei rețele de apă potabilă curentă și canalizare reprezintă o problemă majoră ce condiționează calitatea vieții și dezvoltarea activităților economice în spațiul rural. Astfel, crearea și modernizarea sistemelor de alimentare cu apă și canalizare constituie elemente de bază pentru comunitatea rurală, contribuind la eforturile de asigurare a unei dezvoltări durabile în comunitățile rurale.

Consolidarea economiei circulare, prin prevenirea generării de deșeuri și reducerea acestora, utilizarea eficientă a resurselor, reutilizare, reparare și reciclare sau alte operațiuni, reprezintă o altă

prioritate la nivel național. De asemenea, Raportul de Țară din 2020, precizează că gestionarea deșeurilor continuă să reprezinte o provocare majoră pentru România, având o rată scăzută de reciclare a deșeurilor municipale (14%) și rate ridicate de depozitare a deșeurilor (70%). În plus, ratele de reciclare stagnează din 2013, în timp ce rata de incinerare a crescut nesemnificativ la 4%. În 2017, cantitatea de deșeuri municipale generate pe cap de locuitor în România continua să se situeze cu mult sub media UE, de aproximativ 487 kg/locuitor. De asemenea, se menționează riscul să nu fie atins obiectivul privind reutilizarea/reciclarea deșeurilor municipal stabilit pentru 2020.

Planul propune realizarea de investiții de mediu pe toate componentele economiei circulare (cercetare inovare produs/proces, produs experimental, producție/execuție, distribuție și transport, consum și

reciclare/reutilizare). În acest mod, se asigură reziliența și adaptabilitatea activităților economice la schimbările climatice, prin utilizarea eco-eficientă a tuturor resurselor implicate.

Viziunea strategică

Dezvoltarea infrastructurii specifice de mediu pentru asigurarea nevoilor de bază ale tuturor cetățenilor și protejarea mediului înconjurător, asigurarea accesului la serviciile publice de alimentare cu apă și canalizare prin investiții în rețelele de furnizare a apei potabile, de tratare a apei uzate și de procesare și reciclare a deșeurilor precum și prin ecologizarea siturilor industriale.

Provocările domeniului

Principalele provocări identificate în domeniul mediului sunt:

- Infrastructura de apă și apă uzată insuficientă și inadecvată în raport cu cerințele de conformare cu directivele de mediu și pentru asigurarea adecvată a calității vieții în aglomerările de peste 2.000 locuitori echivalenți;
- Gradul scăzut al accesului la apă potabilă, cantitatea și calitatea slabă a apei potabile, precum și lipsa sistemelor de colectare și epurare a apelor uzate în aglomerările sub 2.000 de locuitori echivalenți;
- Numărul mare de situri potențial contaminate și contaminate și riscul crescut asupra sănătății umane și a factorilor de mediu;
- Grad ridicat de deșeuri generate și depozitate, rata crescută a exploatării resurselor naturale și rată scăzută de reciclare;

Conform datelor INS prezentate în Figura nr. 35, în anul 2018, în mediul urban populația conectată la canalizare a fost de 9.400.517 persoane, reprezentând 89,5% din populația rezidentă urbană a României, iar în mediul rural un număr de 892.524 persoane au beneficiat de servicii de canalizare, reprezentând 9,9% din populația rezidentă rurală a României. După cum se poate constata și din

Reciclarea deșeurilor municipale

Din perspectiva pachetului de economie circulară, produsele reciclate și reciclarea necesită o atenție responsabilă. Acest pachet legislativ prevede ca până în 2035, volumul deșeurilor municipale stocate în depozite trebuie redus până la cel mult 10 % din volumul total al deșeurilor municipale generate.

La nivel național, din totalul deșeurilor municipale generate, 72-74% reprezintă deșeuri menajere, 17-18% deșeuri similare (generate de operatorii economici și instituții) și 9-11% sunt deșeuri din servicii publice. Investițiile totale necesare la nivel național pentru conformarea cu legislația națională și europeană, inclusiv prevederile PEC (reutilizarea și reciclarea deșeurilor municipale sunt 55 % până în 2025 și 60 % până în 2030) sunt estimate la 2 miliarde Euro. Suma de 1 miliard euro este necesară pentru dezvoltarea sistemului de colectare separată a deșeurilor reciclabile și bio-deșeurilor, instalații de sortare și instalații de tratare a bio-deșeurilor colectate separat, respectiv instalații de digestie anaerobă și instalații de compostare, investițiile urmând a fi realizate prin Programul Operațional Dezvoltare Durabilă. De asemenea o sumă de 1 miliard euro este necesară pentru tratarea deșeurilor reziduale (instalații de tratare mecanico-biologică, eventual una sau mai multe instalații de incinerare cu valorificare energetică și extinderea capacităților de depozitare existente).

Reforme specifice domeniului

Scopul reformei este de a asigura o infrastructură specifică de mediu pentru a facilita accesul populației la serviciile de alimentare cu apă și canalizare, precum și un mediu ambiant curat și sănătos destinat populației:

INFRASTRUCTURĂ SPECIFICĂ DE MEDIU DURABILĂ, INTELIGENTĂ ȘI ECOLOGICĂ

În acord cu obiectivele specifice menționate anterior au fost stabilite pentru domeniul mediu o serie de elemente de reformă dintre care amintim:

- Elaborarea și aprobarea Strategiei Naționale de Monitorizare a Calității Aerului (SMCA) pe teritoriul României în acord cu directivele Uniunii Europene și implementarea infrastructurii specifice de monitorizare a calității aerului;
- Elaborarea și aprobarea Strategiei Naționale privind Economia Circulară (SNEC) și implementarea infrastructurii necesare de reciclare a deșeurilor în acord cu directivele Uniunii Europene;
- Elaborarea planurilor de management de mediu și definirea obiectivelor specifice și a măsurilor de conservare specifice pentru siturile NATURA 2000 necesare pentru protejarea, conservarea și

punerea în valoare a siturilor Natura 2000. Planurile de management ce vor fi elaborate vor propune măsuri pentru prevenirea, combaterea și gestionarea riscului de deteriorare a stării de conservare a habitatelor și speciilor de faună de interes conservativ de pe întreg teritoriul României. Planurile de management urmează să fie puse în aplicare în conformitate cu normele în aplicare.

-Reformarea sectorului românesc de alimentare cu apă și canalizare și dezvoltarea unei politici naționale privind apa.

Introducerea obligativității de realizare a infrastructurii/rețelelor de apă și canalizare numai cu elemente de inteligență artificială (contoare de apă inteligente, dotarea rețelelor de apă și canalizare cu sisteme de monitorizare inteligente etc.) precum și consolidarea capacității instituționale a operatorilor de apă și canalizare pentru asigurarea serviciilor de mentenanță și întreținere a infrastructurii specifice;

□ Crearea cadrului legal necesar pentru accesul la serviciile publice de canalizare pentru aglomerările urbane sub 2.000 de locuitori prin accesul comunităților locale la sistemele alternative inteligente de canalizare. Reglementarea serviciului public inteligent de canalizare pentru aglomerările urbane sub 2.000 locuitori respectiv reglementarea tarifelor pentru serviciile de canalizare prestate de către operatorii regionali de apăcanalizare;

□ Flexibilizarea cadrului legal de implementare a proiectelor de infrastructură de apă-canalizare de către autoritățile publice locale în parteneriat cu operatorii de apă-canalizare. Autoritățile publice locale vor putea implementa rețele inteligente de alimentare cu apă-canalizare cu condiția asigurării funcționării serviciilor publice de alimentare cu apă-canalizare și operarea infrastructurilor de apă-canalizare ulterior recepționării acestora.

Infrastructura de apă/apă uzată pentru toate aglomerările cu peste 2.000 de locuitori ca parte a rețelelor regionale

- Construcția/modernizarea captărilor din surse de apă în vederea potabilizării;
- Construcția/reabilitarea stațiilor de tratare a apei potabile;
- Reabilitarea/construcția de rezervoare și stații de pompare/repompare apă;
- Extinderea/reabilitarea aducțiunilor, rețelelor de distribuție și a facilităților de colectare/pompare a apei uzate menajere, inclusiv construcții/facilități conexe;
- Construcția/reabilitarea stațiilor de epurare a apelor uzate;
- Construcția/reabilitarea colectoarelor de apă uzată;
- Construcția/reabilitarea facilităților de epurare a nămolurilor;
- Construirea unor instalații adecvate de tratare/eliminare a nămolului rezultat din stațiile de epurare;
- Contorizare, echipament de laborator, echipamente de detectare a pierderilor-sisteme SCADA, înființare/extindere sisteme de sectorizare rețele de distribuție, înființare/extindere sisteme de telegestiune, echipamente întreținere rețea canalizare etc.; Îmbunătățirea calității cursurilor de apă;
- Asistență pentru managementul proiectelor, publicitate (inclusive conștientizarea publicului), supervizarea lucrărilor etc.;

Infrastructura de apă/apă uzată pentru aglomerările sub 2.000 de locuitori

- Realizarea/extinderea/modernizarea rețelelor de alimentare cu apă potabilă, inclusiv rezervoare de înmagazinare;
- Realizarea/extinderea modernizarea stațiilor de tratare a apei potabile inclusiv a lucrărilor de captare a apei brute pentru potabilizare
- Realizarea/extinderea/modernizarea rețelelor de canalizare inclusiv a bransamentelor la limita de proprietate a gospodăriilor
- Realizarea de sisteme individuale adecvate pentru colectarea și epurarea apelor uzate

Situri potențial contaminate și contaminate, tranziția spre economia circulară prin gestionarea eficientă a deșeurilor

- Activități specifice de reabilitare și ecologizare a siturilor contaminate (eliberare suprafață contaminată și decontaminare a solului, inclusiv a apei freatice afectate, dacă este cazul), cu accent pe bio-decontaminare; Eliminarea/reducerea contaminării solului, a apei, pentru a aduce terenul la starea inițială;

- Activități specifice de închidere/ecologizare/reabilitare/ conservare a zonelor miniere/siderurgice, în vederea reabilitării și ecologizării terenurilor contaminate, inclusiv activitățile de eliminare/depozitare conformă a materialelor rezultate din implementarea acestor activități;
- Activități de refacere a ecosistemelor naturale pe suprafața depoluată. Investițiile în economia circulară prin gestionarea eficientă a deșeurilor vizează realizare unor instalații de tratare a deșeurilor reziduale, inclusive îmbunătățirea instalațiilor TMB existente.

Indicatori urmăriți

- Extinderea/reabilitarea infrastructurii de apă și apă uzată ca parte a rețelelor regionale pentru aglomerările peste 2.000 l.e.
- Lungime estimată de rețea de alimentare cu apă: peste 590.000 km
- Lungime estimată de rețea de canal: peste 986.000 km
- Număr de beneficiari estimați alimentare cu apă: peste 749.000 locuitori
- Număr de beneficiari estimați ai rețelelor de apă uzată: peste 529.000 locuitori echivalenți
- Sisteme alternative de management a apei uzate menajere pentru aglomerările sub 2.000 de locuitori
- Număr gospodării beneficiare ale sistemului alternativ: 200.000 gospodării;
- Valoare medie a bugetelor: 2.500 Euro/gospodărie;

Programul Operațional Sănătate va finanța domeniul economie circulară/ deșeuri în cadrul priorității “Creșterea eficacității sectorului medical prin investiții în infrastructură și servicii”, prin care se vor finanța măsuri cu privire la remodelarea circuitelor de depozitare și transport a deșeurilor medicale în unitățile medicale.

Energie și tranziție verde

4.1. Elemente de context

Realizarea obiectivelor domeniului de energie presupune o abordare echilibrată a dezvoltării sectorului energetic național atât din perspectiva reglementărilor naționale și europene, cât și din cea a cheltuielilor de investiții. Intervențiile selectate contribuie la realizarea Țintelor naționale asumate la nivelul anului 2030 prin Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice (PNIESC) 2021-2030, care pot fi regăsite și în Tabel 23:

- 43,9% reducere a emisiilor aferente sectoarelor ETS față de nivelul anului 2005, respectiv cu 2% a emisiilor aferente sectoarelor non- ETS față de nivelul anului 2005;
- 30,7% pondere a energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie

Viziunea strategică

Dezvoltarea sectorului energetic în condiții de sustenabilitate, creștere economică, accesibilitate și reziliență, pentru a asigura stabilitatea Sistemului Energetic Național, interoperabilitatea cu sistemele energetice europene, accesul populației la energie și independența energetică a României precum și operaționalizarea unui sistem energetic național

Provocările domeniului

Principalele provocări identificate în domeniul energiei sunt:

- Dezvoltare insuficientă a RET și lipsa parametrilor tehnici necesari pentru transportul energiei (N-V și N-E) pe fondul modificării nivelului și/sau localizării consumului și producției de energie electrică concomitent cu creșterea puternică a investițiilor în SRE;
- Nivelurile reduse de flexibilitate și interconectivitate a rețelelor de energie electrică generate de lipsa digitalizării în segmentele de transport, distribuție și consum pe fondul unei creșteri a schimburilor de energie electrică între sistemele electroenergetice din regiune;
- Necesitatea înlocuirii capacităților de producție pe combustibil fosil solid cu capacități energetice noi bazate pe combustibili de tranziție, eficiente și cu randamente economice ridicate, cu emisii reduse de gaze cu efect de seră, precum și prelungirea duratei de viață a capacităților existente prin lucrări de modernizare/ re tehnologizare și cu un nivel ridicat de digitalizare;
- Infrastructură de transport și distribuție insuficient dezvoltată pentru a prelua purtători de energie (**inclusiv noi purtători de energie combustibili de tranziție**), cu un nivel redus de flexibilitate, interconectare, siguranță și eficiență în operare, precum și cu o redusă capacitate de integrare a activităților de transport, distribuție și consum final.

Reforme specifice domeniului

Obiectivul promovat prin intermediul reformelor în domeniul energiei este de a avea un sistem energetic național durabil, inteligent, rezilient și accesibil prin:

SISTEM ENERGETIC NAȚIONAL DURABIL, INTELIGENT, REZILIENT ȘI ACCESIBIL **Descrierea intervențiilor în POR**

Prioritatea 3 POR: Investiții în îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor publice/rezidențiale/industriale:

- Îmbunătățirea izolației termice și hidroizolare clădiri, măsuri de consolidare și componente regenerabile de tip panouri fotovoltaice;
- Implementarea sistemelor de management al funcționării consumurilor energetice: achiziționarea și instalarea sistemelor inteligente pentru promovarea și gestionarea energiei electrice;
- Introducerea de corpuri de iluminat cu eficiență energetic ridicată și durată mare de viață;

Strategia Națională de Renovare pe Termen Lung prevede un buget de cca. 13 miliarde euro pentru renovarea clădirilor până în 2030 în vederea respectării angajamentelor europene cu privire la rata de renovare, reducerea consumului de energie și a emisiilor de gaze cu efect de seră. Având în vedere suma mică alocată în cele 8 POR-uri regionale pentru sectorul de eficiență energetică în clădiri, în comparație cu nevoia identificată la nivel național, devine clară complementaritatea finanțărilor oferite prin intermediul celor 2 surse de finanțare.

Eficiența energetică este una din căile cele mai puțin costisitoare de reducere a emisiilor de GES, diminuare a sărăciei energetice și creștere a securității energetice. Ținta UE de eficiență energetică pentru 2020 este de diminuare a consumului de energie primară cu 20% în raport cu nivelul de referință stabilit în 2007 (MDRAP 2015). Pentru România, ținta este de 19%, corespunzătoare unei cereri de energie primară de 500 TWh în 2020. Pentru 2030, UE își propune o reducere cumulată cu cel puțin 27% a consumului de energie. Potrivit Eurostat, intensitatea energetică a economiei României în 2014 era de 95% din media UE, raportat la paritatea puterii de cumpărare. În valoare absolută, intensitatea energetică a fost de 0,235 tep/1000€ în 2014, echivalentul a 2730 kWh/1000€. Consumul mediu de energie per capita era 1,6 tep (18,6 MWh), cel mai scăzut din UE28. Dacă România își asumă obiectivul european de reducere a cererii de energie cu 27-30%, ținta de cerere de energie primară pentru 2030 ar fi de 431-454 TWh (Figura nr. 42).

Conform datelor preliminare ale INS (2016), cererea de energie primară în 2015 a fost de 383 TWh, cu 117 TWh sub ținta pentru 2020 și cu 47-71 TWh sub cea pentru 2030.

Desigur, ținta pentru 2030 trebuie privită din perspectiva unei creșteri economice susținute, astfel că atingerea ei va presupune măsuri semnificative de creștere a eficienței energetice în toate ramurile de consum.

Cu toate acestea, creșterea veniturilor va genera o creștere a consumului de energie (efect de recul, determinat de creșterea generală a gradului de confort, inclusiv prin utilizarea aparatelor de aer condiționat în timpul verii). geotermale sau a pompelor de căldură se pot construi case cu consum „aproape zero” sau cu „bilanț energetic pozitiv”.

Renovarea termică a clădirilor este o modalitate economică de creștere a eficienței energetice.

Segmentul clădirilor și al serviciilor reprezintă 40% din consumul total de energie din UE – 42% în România – în special încălzire și răcire. La nivelul UE, încălzirea rezidențială reprezintă 78% din consumul de energie, în vreme ce răcirea reprezintă doar circa 1%. Până în 2050, se estimează că producția de frig va depăși 50% din consumul total pentru încălzire/răcire. Prin utilizarea panourilor solare și a energiei

O treime din locuințele României (aproape 2,5 mil) e încălzită cu gaz metan, cele mai multe folosind centrale/sobe pentru locuința individuală. Aproximativ 3,5 mil. locuințe folosesc combustibil solid – majoritatea lemne, dar și cărbune. În plus, aproximativ 1,25 mil. apartamente sunt racordate la sisteme de alimentare centralizată cu agent termic. Restul locuințelor e încălzit cu combustibili lichizi (păcură, motorină sau GPL) sau energie electrică. Peste jumătate dintre locuințe sunt încălzite parțial.

Reducerea poluării în mediul urban este o prioritate globală, revenind din ce în ce mai pregnant pe agenda publică în ceea ce privește reducerea emisiilor de dioxid de carbon și a altor emisii de gaze cu efect de seră. În acest context termoficarea a redevenit un subiect de interes acum când se caută soluții pentru orașele din ce în ce mai aglomerate. Astfel, termoficarea poate reprezenta cea mai sustenabilă și mai eficientă metodă de încălzire și răcire centralizată a locuințelor, atât din punct de vedere al costurilor, cât și în ceea ce privește posibilitatea integrării diferitelor surse de energie.

Avându-se în vedere condițiile climatice din România, cererea de energie pentru răcire ar putea fi realizată doar pe o perioadă de aproximativ 3 luni pe an. La nivelul clădirilor rezidențiale aproape tot necesarul de energie pentru răcire este asigurat prin intermediul aparatelor de aer condiționat tip split, alimentate cu energie electrică, montate individual de fiecare consumator. Acest lucru este în general valabil și la nivelul clădirilor nerezidențiale însă, în acest caz, se constată, pentru clădirile noi, asigurarea răcirii și prin instalații centralizate, de tip „chiller”.

Viziunea strategică

Creșterea eficienței energetice a clădirilor rezidențiale și clădirilor instituțiilor publice pentru a asigura un confort termic sporit, a reduce consumurile energetice și pierderile de energie. Modernizarea sistemelor de alimentare cu energie termică pentru a asigura confortul termic al locuințelor, dar și pentru a diminua pierderile de energie din rețeaua de transport/distribuție a energiei termice.

Provocările domeniului

5.4.1. Pondere mare a clădirilor publice și rezidențiale ineficiente energetic

În ultimii ani s-au făcut progrese pentru reabilitarea energetică a locuințelor, însă consumul final de energie a scăzut foarte puțin, cu 8,4%, de la 8,10 Mtep la 7,42 Mtep, în timp ce necesitățile și posibilitatea de economisire sunt foarte mari. În domeniul serviciilor din sectorul public și sectorul comercial, consumul final de energie a scăzut cu doar 3,7%, de la 1,88 Mtep la 1,81 Mtep.

Datele statistice arată că sectorul construcțiilor este responsabil de 45% din consumul final de energie, sectorul rezidențial având o pondere mai ridicată a consumului (circa 81%), în timp ce toate celelalte clădiri la un loc (birouri, școli, spitale, spații comerciale și alte clădiri nerezidențiale) reprezintă restul de 19% din consumul total de energie finală.

Strategia Națională de Renovare pe Termen Lung prevede un buget de cca. 13 miliarde euro pentru renovarea clădirilor până în 2030

În vedere respectării angajamentelor europene cu privire la rata de renovare, reducerea consumului de energie și a emisiilor de gaze cu efect de seră. Se estimează că impactul preconizat asupra economiei este crearea de cca 18 locuri de muncă la fiecare milion de euro investit în renovarea clădirilor.

În perspectiva anului 2030, țintele de reabilitare termică a blocurilor de locuințe în orașele cu SACET pot determina o scădere considerabilă a cererii de agent termic. De aceea, lucrările de reabilitare a rețelelor de termoficare și de dimensionare a noilor centrale de cogenerare trebuie coordonate, anticipând evoluția curbei de consum. Astfel, cererea de agent termic este de așteptat să scadă pentru același număr de apartamente conectate.

Reforme specifice domeniului

Scopul propus în domeniul eficienței energetice este acela de a îmbunătăți eficiența energetică a clădirilor rezidențiale, clădirilor publice precum și a sistemelor de alimentare cu energie termică a populației:

ÎMBUNĂTĂȚIREA EFICIENȚEI ENERGETICE A CLĂDIRILOR DE LOCUIT, CLĂDIRILOR PUBLICE ȘI SISTEMELOR DE ALIMENTARE CU ENERGIE TERMICĂ

Investițiile în eficiența energetică cuprind: **Investițiile în reabilitarea termică a clădirilor publice și a clădirilor monument istoric** cuprinde: investiții în reabilitarea termică a clădirilor, investiții în trecerea pe surse regenerabile de energie, reabilitarea sistemelor de alimentare cu energie termică, reabilitarea sistemului de alimentare cu energie electrică, reabilitarea fațadelor și acoperișurilor precum și alte investiții similare pentru care bugetul alocat este de 500 mil. euro;

Investițiile în eficiența energetică a clădirilor de locuit cuprinde investiții în reabilitarea blocurilor de locuințe, a clădirilor de locuit, eficiența energetică a acestora, inclusiv trecerea pe surse de energie regenerabile, reabilitarea instalațiilor de încălzire, alimentare cu energie termică, fațade, acoperiș, elemente de tâmplărie precum și alte elemente ale clădirilor care presupun un consum energetic, pentru care bugetul alocat este de 750 mil. euro;

Investițiile în eficiența energetică a sistemelor de termoficare

cuprind: investiții în producerea, transportul și distribuția energiei termice, modernizarea punctelor termice, monitorizarea consumurilor energetice, investiții în sisteme inteligente de gestiune a serviciului public de alimentare cu energie termică, pentru care bugetul alocat este de 550 mil. euro;

Anveloparea clădirilor rezidențiale reprezintă o măsură esențială pentru creșterea nivelului de trai al locuitorilor, precum și un instrument la îndemână pentru fiecare stat de a-și asigura o eficiență energetică și o reducere a emisiilor de GES generate de aceștia. La un calcul estimativ al reducerilor de emisii de GES obținute prin reabilitarea termică a 300 de clădiri se obține anual o reducere de aproximativ 37,8 ktCO₂eq. Eficientizarea energetică a clădirilor monumente istorice este importantă pentru reducerea emisiilor de GES ținând seama de faptul ca pierderile de temperatură sunt mult mai mari față de clădirile obișnuite din cauza materialelor foarte vechi care au stat la baza construcției și din cauza condițiilor necesare de conservare a acestora (condiții optime de temperatură și umiditate). Pentru o estimare a efectului global generat de eficientizarea energetică a clădirilor monument istoric, putem considera faptul că cele 250 de clădiri luate în calcul reduc cantitatea de emisii cu aproximativ 16ktCO₂eq, prin măsurile de reabilitare termică a acestora.

Indicatori urmăriți

În categoria indicatorilor urmăriți pentru sectorul de eficiență energetică și bugetele alocate acestora sunt incluși pentru fiecare domeniu următorii indicatori:

- ☐ Eficiența energetică a clădirilor publice (inclusiv clădiri monumente istorice)
- ☐ Număr clădiri beneficiare: 250;
- ☐ Valoarea medie a proiectelor: 2 mil. Euro.
- ☐ Eficiența energetică a clădirilor rezidențiale colective/blocuri de locuințe
- ☐ Număr clădiri beneficiare: 300;
- ☐ Valoarea medie a proiectelor: 2.5 mil. Euro.
- ☐ Număr estimat de apartamente beneficiare: 18.000;

Mobilitate și regenerare urbană, valorificarea patrimoniului

6.1. Elemente de context

Rețeaua urbană a României este alcătuită din 320 de localități urbane: 103 municipii și 217 orașe. Din totalul de 320 de localități urbane, 8 orașe au peste 200.000 de locuitori, 13 orașe se încadrează în categoria 100-200.000 de locuitori, 20 de orașe au o populație cuprinsă între 50-100.000 de locuitori, iar 279 au sub 50.000 de locuitori (86%), așa cum reiese și din *Figura nr. 48*.

Raportul de țară din 2020 privind România atrage atenția asupra faptului ca „populația României a scăzut cu 3,8 milioane de locuitori față de 1990 și se preconizează că, pe fondul schimbărilor demografice, inclusiv a emigrării în număr mare a populației, va ajunge la 15 milioane până în 2070 față de nivelul actual de 19,4 milioane”. E necesară continuarea dezvoltării economice și creșterea calității vieții în special în zonele urbane, pentru reducerea acestui trend, mai ales având în vedere că peste 54% din populația României trăiește în orașe, cu potențial de creștere având în vedere media europeană de 75%. Documentul Băncii Mondiale ”România metropolitană” subliniază faptul că ”*de-a lungul istoriei, nicio regiune sau țară, nu a reușit să se dezvolte fără a se urbaniza în paralel. Procesul de creștere economică la nivel mondial a fost însoțit în permanență de un proces de urbanizare. Orașele generează dezvoltare și productivitate mai ridicate, iar procesul dezvoltării și creșterii economice încurajează la rândul său procesul de urbanizare. Nu există în momentul de față nicio țară dezvoltată care să nu fie și o țară profund urbanizată.*”

Prin urmare, procesul de redresare economică și asigurarea rezilienței la situațiile de criză, precum și dezvoltarea competitivă a României, este dependentă de dezvoltarea orașelor.

Unul din obiectivele generale din Strategia de dezvoltare teritorială a României este „creșterea calității vieții prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare și serviciilor publice în vederea asigurării unor spații urbane și rurale de calitate, atractive și incluzive” cu următoarele direcții de acțiune:

- ☐ Asigurarea unei accesibilități crescute la nivelul teritoriului și a unei conectivități eficiente între orașele mari și zona urbană funcțională;
- ☐ Creșterea atractivității spațiilor urbane și rurale prin îmbunătățirea funcțiilor rezidențiale, dezvoltarea unor spații publice de calitate și a unor servicii de transport adaptate nevoilor și specificului local.

Un alt obiectiv general al acestei Strategii este dezvoltarea unei rețele de **localități competitive și coezive** prin sprijinirea specializării teritoriale și formarea **zonelor funcționale urbane**.

Acest lucru subliniază faptul că în jurul orașelor se dezvoltă zone funcționale, care trebuie să își apropie nivelul de dezvoltare de cel al orașelor. De asemenea, localitățile din România dispun de o varietate de resurse naturale și antropice care pun în valoare potențialul acestora de dezvoltare și conturează avantajele competitive pentru dezvoltarea activităților economice specifice potențialului local, cum ar fi turismul, agricultura specializată sau manufactură.

Viziunea strategică

Transformarea orașelor României în orașe moderne care conciliază activitățile economice cu cele de agrement, dezvoltarea urbană cu dezvoltarea economică, păstrând identitatea locală și utilizând-o în beneficiul dezvoltării, ținând cont de stilul de viață al locuitorilor și vizitatorilor, oferind o mai bună calitate a vieții și o capacitate de adaptare crescută la situațiile de urgență.

În același timp, **Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030** are ca obiective generale:

- Orașe și comunități durabile prin asigurarea condițiilor pentru o viață demnă, acces la locuințe și servicii de bază adecvate, sigure și accesibile;
- Accesul la transport public eficient, la prețuri echitabile și accesibile;
- Promovarea conceptului de smart city;
- Consolidarea eforturilor de protecție și salvagardare a patrimoniului cultural;
- Reducerea impactului negativ asupra mediului în orașe, inclusiv prin acordarea unei atenții deosebite calității aerului și mediului în general.

Obiectivul general

Pentru dezvoltarea domeniului de mobilitate și regenerare urbană și valorificarea patrimoniului local, obiectivul general îl reprezintă **creșterea calității vieții, atractivitatea și capacitatea de reziliență a orașelor prin asigurarea mobilității, regenerare urbană și valorificarea patrimoniului local precum și concilierea dezvoltării urbane cu dezvoltarea economică.**

Principalele provocări identificate în domeniul mobilității urbane:

- Congestionări de trafic urban, timpi de deplasare în trafic ridicați, lipsa unui serviciu public de transport în comun de călători atractiv, trafic auto poluant, infrastructură rutieră locală subdimensionată cu impact negativ asupra standardelor de locuit ale populației;

Standarde de locuit ale populației în spații publice afectate de lipsa regenerării urbane pentru spațiile publice de locuire, parcuri/zone verzi, centre de cartier, centre istorice, platforme și situri industriale care afectează locuirea dar și calitatea vieții populației;

- Lipsa unor servicii publice inteligente de bază în spațiul rural pentru localitățile rurale cu potențial demografic cum sunt: iluminat public inteligent, colectarea inteligentă a deșeurilor menajere și stradale, alimentarea cu apă și canalizare inteligentă, servicii publice de educație inteligente, sisteme inteligente de management a traficului cu impact negativ asupra standardelor de locuire și asupra calității vieții inclusiv asupra serviciilor publice prestate populației;

Existența unui potențial al patrimoniului natural reprezentat de resurse naturale și minerale precum: apa geotermală, ape minerale, ape sulfuroase, nămol, nisip precum și al patrimoniului cultural la nivel local reprezentat de cetăți antice medievale, castele, conace, case memoriale, monumente și clădiri istorice, biserici de lemn, fără să fie valorificat cu impact asupra dezvoltării economice a localităților urbane și rurale, înființării de locuri de muncă, atragerii de investitori precum și asupra standardelor de locuire ale populației, inclusiv pentru ameliorarea stării economice a localităților urbane;

- Existența unui potențial al patrimoniului cultural și natural de interes național cu impact asupra creșterii economice locale prin atragerea de beneficiari ai serviciilor prestate de la nivel european precum și asupra calității vieții și a standardelor de locuire.

Obiective specifice

Suținerea dezvoltării durabile a zonelor urbane necesită rezolvarea unor probleme și provocări specifice, indiferent de mărime: asigurarea mobilității urbane, conectivității cu restul țării, necesitatea regenerării urbane, abordarea integrată a problemelor urbanistice și de mediu, asigurând coerență și funcționalitate, precum și dezvoltarea economică a orașelor, inclusiv pe baza valorificării patrimoniului local, natural și cultural. Atingerea obiectivelor specifice vor contribui la îndeplinirea viziunii pe termen lung:

6.5.1. Mobilitate urbană

- Zone urbane funcționale cu o infrastructură de transport de calitate și sigură, care să asigure un transport public de calitate și o conectivitate crescută cu zona funcțională;
- Zone urbane funcționale cu sisteme de transport public ecologice, bazat pe mijloace de transport electrice și alternative care să ofere o capacitate de adaptare rapidă în situații de criză.

Regenerare urbană

- Păstrarea personalității și caracteristicilor istorice ale orașelor prin măsuri de regenerare urbană specifice;
- Îmbunătățirea atractivității și calității vieții în zonele gri ale orașelor (zone industriale, zone de blocuri vechi, zone defavorizate, zone aglomerate cu funcțiuni specifice);
- Îmbunătățirea protecției naturii și a biodiversității, a infrastructurii verzi pentru reducerea poluării.

6.5.3. Valorificarea patrimoniului local, natural și cultural

- Valorificarea patrimoniului cultural și natural existent la nivelul localităților urbane și rurale prin măsuri de creștere a accesibilității, reabilitare și informare, pentru dezvoltare teritorială durabilă verde și calitate ridicată a vieții.

Reforme specifice domeniului

Scopul reformelor la nivelul autorităților publice locale este de a promova conceptul de dezvoltare urbană sustenabilă și inteligentă a localităților în acord cu dezvoltarea economică cu impact direct asupra standardelor de locuit, calității vieții și îmbunătățirea condițiilor de conviețuire socială:

DEZVOLTARE URBANĂ SUSTENABILĂ ȘI INTELIGENTĂ, VALORIFICAREA RESURSELOR DE PATRIMONIU:

În acest sens sunt propuse următoarele elemente de reformă:

- Elaborarea, aprobarea și implementarea unor strategii locale privind gestionarea inteligentă a traficului și siguranța rutieră cu scopul de a promova transportul public în comun de călători și a asigura un management corespunzător al riscului de accidente rutiere;
- Consolidarea capacității de implementare a proiectelor de investiții cu finanțare din fonduri externe nerambursabile prin promovarea parteneriatelor între autoritățile publice locale de la nivel județean cu cele de la nivel local;
- Actualizarea strategiilor de dezvoltare urbană cu definirea zonelor urbane funcționale și a coridoarelor de mobilitate urbană la nivelul localităților urbane;
- Susținerea dezvoltării urbane prin implementarea de investiții specifice și reglementarea cadrului legal pentru implementarea proiectelor de mobilitate urbană destinate dezvoltării localităților urbane în special pentru dezvoltarea serviciilor de transport public în comun de călători;
- Îmbunătățirea standardelor de locuit ale populației și Reglementarea cadrului legal pentru implementarea proiectelor de regenerare urbană cu finanțare din fonduri externe nerambursabile pentru îmbunătățirea standardelor de locuit ale populației;

Valorificarea patrimoniului cultural de interes local pentru creșterea gradului de atractivitate a localităților urbane și pentru îmbunătățirea standardelor de locuit la nivelul populației precum și valorificarea potențialului de creștere economică a localităților urbane cu impact asupra ameliorării situației economice a acestora în situații de criză;

- Creșterea gradului de accesibilitate a populației la serviciile publice, precum și a calității serviciilor publice prestate de interes local prin digitalizare, inclusiv prin dotarea acestora cu echipamente IT;
- Elaborarea unui cadru normativ unitar (Codul Serviciilor Publice) pentru principalele categorii de servicii publice locale asigurate populației: alimentare cu apă și canalizare, transportul public în comun de călători, salubritatea stradală și menajeră, iluminatul public, modernizarea de străzi, întreținerea spațiilor verzi.

Pentru a stimula **utilizarea mijloacelor de transport ecologice** și a asigura **siguranța alimentării** acestora, se va finanța realizarea de **stații de alimentare cu combustibili alternativi și energie electrică**. Pentru asigurarea **siguranței transportului în comun având în vedere evoluția gradului de motorizare și creșterea riscului de accidente rutiere**, se vor finanța **sisteme, marcaje de semnalizare și siguranță rutieră, sisteme inteligente de management al traficului**, inclusiv managementul sistemului de semaforizare, care să se adapteze în timp real la condițiile de trafic. Vor fi finanțate investiții în vedere **achiziției de mijloace de transport în comun și material rulant nepoluante**, pentru a încuraja efectul de înlocuire a mașinilor.

De asemenea, **Programul National Mobilitate/Smart Village** se adresează comunelor din Zonele Urbane Funcționale (ZUF), a căror număr de locuitori este în creștere și vor finanța activități și proiecte care respectă cerințele cumulative de **specializare inteligentă, tranziție spre o economie cu emisii reduse de carbon și digitalizare**.

Au ca obiectiv asigurarea de **servicii publice inteligente** destinate populației, precum și **creșterea nivelului de trai al populației**. Tipurile de intervenții privind mobilitatea sunt crearea de **rețele inteligente de management al traficului auto, indicatoare de circulație**, elemente de infrastructură rutieră și rețelele de telecomunicații aferente, **stații de încărcare electrice** pentru mijloacele de transport în comun, **stații de autobuz**, precum și alte elemente de infrastructură necesare traficului auto. De asemenea sunt finanțabile investițiile pentru crearea de **rețele inteligente pentru iluminat public**, pentru **alimentare cu apă potabilă** și industrială și **rețele de canalizare**, pentru colectare și transport al deșeurilor, pentru **avertizarea timpurie pentru situații de risc climatic**, meteorologie și de mediu. Vor fi finanțate și investiții pentru dotarea gospodăriilor și a școlilor cu **rețele inteligente de asigurare a utilităților** prin panouri solare pentru încălzire și apă caldă menajeră, racordarea la **rețeaua de internet**, racordarea la **pompe de căldură** etc.

Bugetul estimat al domeniului de Mobilitate și regenerare urbană, valorificarea patrimoniului este de aproximativ 3,6 miliarde Euro, și se constituie astfel:

- ☐ Investiții în mobilitatea urbană cu impact asupra dezvoltării locale, serviciilor publice de transport în comun de călători, inclusiv descongestionarea traficului în valoare de 1.000.000.000 Euro;
- ☐ Regenerarea urbana pe baza unui Plan de Regenerare urbană integrat și corelat cu Planul de Urbanism general și cu Planul de mobilitate urbană, care va cuprinde investiții generale, specifice și obligatorii în spații verzi și amenajări peisagistice, în valoare de 750.000.000 Euro;
- ☐ Sprijin pentru achiziția de material rulant destinat transportului local urban/metropolitan în valoare de 350.000.000 Euro;
- ☐ Sprijinirea programului național Mobilitate/Smart Village: servicii publice inteligente de interes local în valoare de 250.000.000 Euro;
- ☐ Investiții în mobilitate de acces pentru zonele cu patrimoniu natural și cultural: căi de acces, conexiuni la utilități edilitare, locuri de parcare și investiții în creșterea gradului de accesibilitate pentru valorificarea patrimoniului, în valoare de 250.000.000 Euro;
- ☐ Investiții în valorificarea patrimoniului natural și cultural: resurse specifice spațiului geografic local, cetăți antice /medievale, castele, conace, case memoriale, monumente și clădiri istorice, în valoare de 500.000.000 Euro;
- ☐ Investiții în valorificarea patrimoniului natural și cultural de interes național aflat în administrarea autorităților publice locale în valoare de 500.000.000 Euro.

6.8. Indicatori urmăriți

- ☐ Mobilitate urbană
 - ☐ Număr proiecte mobilitate urbană finanțate: 40;
 - ☐ Valoarea medie a proiectelor: 25 mil. Euro;
 - ☐ Beneficiari estimați: 2 mil. locuitori;
 - ☐ Regenerare urbană
 - ☐ Număr proiecte regenerare urbană finanțate: 75;
 - ☐ Valoarea medie a proiectelor: 10 mil. Euro;
 - ☐ Beneficiari estimați: 750.000 locuitori;
 - ☐ Material rulant local
 - ☐ Număr garnituri de material rulant achiziționate: 100;
 - ☐ Număr stații de încărcare electrice fixe: 40;
 - ☐ Valoarea medie a proiectelor: 3,5 mil. Euro;
 - ☐ Smart Village
 - ☐ Număr proiecte Smart Village finanțate: 100;
 - ☐ Valoarea medie a proiectelor: 2,5 mil. Euro;
 - ☐ Beneficiari estimați: 300.000 locuitori;
- Patrimoniu natural și cultural

- ☐ Număr proiecte infrastructură de acces finanțate: 80;
- ☐ Valoarea medie a proiectelor: 3 mil. Euro;
- ☐ Mobilitate în zone cu patrimoniu
- ☐ Număr proiecte valorificare patrimoniu cultural/național finanțate: 100;
- ☐ Valoarea medie a proiectelor: 5 mil. Euro;
- ☐ Patrimoniu în administrarea APL
- ☐ Număr obiective de patrimoniu finanțate: 20;
- ☐ Valoarea medie a proiectelor: 25 mil. Euro.

Descrierea intervențiilor în POR – Valorificarea patrimoniului

Programele Operaționale Regionale vor finanța patrimoniul cultural și natural, cultura și turismul în cadrul priorității 6 *O regiune atractivă*.

Principalele intervenții finanțate vor fi:

- ☐ Conservarea, protecția, restaurarea și valorificarea durabilă a infrastructurii culturale și a patrimoniului cultural național;
- ☐ Conservarea, protecția, restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului natural;
- ☐ Dezvoltarea infrastructurii publice de turism și activelor turistice publice;
- ☐ Restaurarea, consolidarea, protecția și conservarea monumentelor istorice;
- ☐ Reabilitarea, modernizarea, extinderea și dotarea taberelor de elevi și preșcolari / centrelor multidisciplinare de tineret;
- ☐ Digitalizarea obiectivelor de patrimoniu.

7. Sănătate

Viziunea strategică

Realizarea unei infrastructuri sanitare adaptate nevoilor și provocărilor actuale, în acord cu standardele europene și cu condițiile igienico-sanitare naționale în vigoare, pentru a crește accesul pacienților la servicii medicale de calitate, eficiente și eficace, precum și la servicii medicale complexe de diagnostic și tratament

Provocările domeniului

Principalele provocări identificate în domeniul sănătate sunt:

- ☐ Infrastructura este una precară, neadaptată nevoilor și provocărilor actuale;
- ☐ Este proiectată și construită în mare parte în secolul trecut, în consecință clădirile sunt vechi, unele dintre acestea fiind cu risc seismic mare;
- ☐ Ineficiență care generează costuri administrative și de exploatare ridicate;
- ☐ Fragmentată în sistem pavilionar;
- ☐ Circuite intră spitalicești deficitare, nealiniat condițiilor igienicosanitare în vigoare (circuite temporare în caz de pandemii insuficiente /necorespunzătoare);
- ☐ Prezintă un risc ridicat cu privire la controlul infecțiilor nosocomiale;
- ☐ Dotată cu aparatură uzată din punct de vedere moral și tehnic;
- ☐ Neadaptată profilului stării de sănătate /nevoilor de sănătate ale populației;

Accesibilitatea pacienților la serviciile publice de sănătate este una redusă, funcționalitățile fiind disipate în clădiri distincte

- ☐ Risc de mortalitate ridicat în perioade de crize pandemice;
- ☐ Pierderile de venituri pe o perioadă îndelungată au antrenat creșterea riscului de sărăcie, în special în rândul gospodăriilor vulnerabile, accentuând astfel inegalitățile în ceea ce privește accesul la asistența medicală;
- ☐ Cheltuielile publice cu asistența medicală sunt în continuare foarte scăzute;
- ☐ Există dificultăți în a asigura servicii medicale de calitate, eficiente, rapide cu un grad mai mare de acoperire teritorială;
- ☐ Imposibilitatea asigurării continuumului de servicii medicale pentru anumite categorii de pacienți ex pacienții oncologici, pacienții care prezintă boli cardiovasculare;
- ☐ Timp ridicat de așteptare pentru pacienți în vederea accesării serviciilor medicale complexe de diagnostic și tratament;

Reforme specifice domeniului

În domeniul sănătății prin reformele propuse în cadrul PNRR se are în vedere creșterea gradului de accesibilitate la serviciile publice de sănătate, promovarea conceptului de e-sănătate și dotarea cu echipamente medicale moderne, în vederea creșterii capacității de reziliență a sistemului de sănătate în perioade de criză pandemică:

SERVICII E-SĂNĂTATE ȘI SISTEM DE SĂNĂTATE PUBLICĂ ACCESIBIL, REZILIENT

În acord cu obiectivele specifice menționate anterior dar și cu scopul reformei au fost stabilite pentru domeniul sănătății o serie de elemente de reformă:

7.6.1. Creșterea accesibilității populației la servicii publice de sănătate în perioade de crize pandemice

□ Elaborarea unei politici publice de e-sănătate și crearea cadrului legal pentru operaționalizarea serviciilor de telemedicină în vederea creșterii capacității de reziliență a serviciilor publice de sănătate în perioade de criză pandemică și a accesibilității populației la serviciile de sănătate, prin act normativ pentru reglementarea cadrului legal pentru serviciile de telemedicină și decontarea acestor servicii din bugetul asigurărilor sociale de sănătate

7.6.2. Creșterea accesibilității populației din mediul rural la serviciile de asistență medico-socială primare

□ Asigurarea accesului la serviciile medicale, în special pentru comunitățile marginalizate, precum și implementarea serviciilor de asistență medico-socială în mediul rural și asigurarea venitului medical minim garantat pentru serviciile de medicină de familie în vederea creșterii accesibilității populației la serviciile medicale primare și de prevenție în spațiul rural, prin act normativ pentru serviciile de asistență medico-socială în spațiul rural și asigurarea venitului minim garantat pentru serviciile medicale primare și de prevenție în spațiul rural;

Creșterea gradului de accesibilitate al populației și implementarea prestării serviciilor de analize medicale mobile pentru asigurarea accesului populației din mediul rural la serviciile publice de sănătate, prin act normativ privind unele măsuri de asigurare a serviciilor de analize medicale mobile și operaționalizarea acestora prin Casa de Asigurări de Sănătate;

□ Consolidarea capacității de reziliență a sistemului de sănătate publică prin formarea continuă a cadrelor medicale, atât din punctul de vedere al specializării medicale cât și din punctul de vedere al calificării tehnice pentru utilizarea echipamentelor medicale. Măsura este finanțată din Politica de Coeziune cu fonduri alocate din Fondul Social European;

□ Dezvoltarea serviciilor de prevenție medicală pentru a crește speranța medie de viață în cazul bolilor prevenibile dar și pentru a asigura o stare de sănătate corespunzătoare populației din mediul urban și rural;

Descrierea investițiilor și bugetul estimat

7.7.1. Infrastructura unităților sanitare publice

□ Extinderea/reabilitarea/modernizarea/dotarea cu aparatură și echipamente medicale a unităților sanitare, reorganizarea circuitelor/spațiilor acestora pentru a răspunde condițiilor igienico-sanitare în vigoare, cu asigurarea unor circuite temporare în caz de epidemii, pandemii și alte situații de urgență, precum și alte măsuri necesare creșterii rezilienței acestora;

□ Înființarea de noi unități sanitare, precum și extinderea infrastructurii existente prin construcția și dotarea clădirilor noi.

Infrastructura publică în domeniul oncologic

În acest domeniu investițiile în domeniul oncologic include următoarele:

□ Extinderea/reabilitarea/modernizarea/dotarea cu aparatură și echipamente medicale a institutelor oncologice, reorganizarea circuitelor/spațiilor acestora pentru a răspunde condițiilor igienico-sanitare în vigoare, cu asigurarea unor circuite temporare în caz de epidemii, pandemii și alte situații de urgență, precum și alte măsuri necesare creșterii rezilienței acestora, inclusiv extinderea infrastructurii existente prin construcția și dotarea clădirilor noi;

□ Reabilitarea/modernizarea/dotarea cu aparatură și echipamente medicale a secțiilor de oncologie (inclusiv secțiile suport aferente acestora) din cadrul spitalelor județene de urgență, spitalelor de urgență, spitalelor clinice, spitalelor de pediatrie.

Infrastructura publică în domeniul bolilor cardiovasculare

Categoriile de investiții în domeniul bolilor cardio-vasculare includ:

Extinderea/reabilitarea/modernizarea/dotarea cu aparatură și echipamente medicale a institutelor de boli cardiovasculare, reorganizarea circuitelor/spațiilor acestora pentru a răspunde condițiilor igienico-sanitare în vigoare, cu asigurarea unor circuite temporare în caz de epidemii, pandemii și alte situații de urgență, precum și alte măsuri necesare creșterii rezilienței acestora, inclusiv extinderea infrastructurii existente prin construcția și dotarea clădirilor noi/construcția de infrastructură nouă în vederea relocării acestora;

□ Reabilitarea/modernizarea/dotarea cu aparatură și echipamente medicale a secțiilor de cardiologie/chirurgie cardiovasculară (inclusiv secțiile suport aferente acestora) din cadrul spitalelor județene de urgență, spitalelor de urgență, spitalelor clinice, spitalelor de pediatrie.

Indicatori urmăriți

În categoria indicatorilor urmăriți pentru sectorul Sănătate precum și bugetele alocate acestora sunt incluși pentru fiecare domeniu următorii indicatori:

- Infrastructură publică de sănătate – Servicii multidisciplinare
- Număr unități sanitare nou create: minim 3;
- Unități sanitare extinse/reabilite/modernizate/dotate: minim 7;
- Număr de beneficiari anual per unitate: minim 10.000;
- Oncologie
- Număr institute oncologice existente: 3;
- Unități sanitare extinse/reabilite/modernizate: minim 12;
- Paturi de spitalizare continuă nou create în institute oncologice: 160;
- Capacitate suplimentară anuală de pacienți în institute oncologice: peste 10.500;
- Cardiologie
- Număr institute de boli cardiovasculare existente: 4 ;
- Unități sanitare extinse/reabilite/modernizate: minim 15;
- Paturi de spitalizare continuă nou create în institute de cardiologie: 300;
- Capacitate suplimentară anuală de pacienți în institute de boli cardiovasculare: peste 70.000.

EDUCAȚIA

Astfel, investițiile care vizează reducerea decalajului în ceea ce privește infrastructura educațională (inclusiv din punct de vedere al dotărilor) în raport cu statele membre ale UE vor contribui esențial la diminuarea riscurilor și efectelor potențialelor fenomene naturale distructive sau epidemiologice, precum și la creșterea eficienței energetice. De asemenea, intervențiile în domeniul modernizării și extinderii infrastructurii educaționale și de formare profesională vor conduce la creșterea accesului echitabil și incluziv pentru toți tinerii la serviciile oferite de către unitățile și instituțiile de învățământ sprijinite. Numărul unităților de învățământ liceal și superior a avut o evoluție negativă în ultimul deceniu (*Figura nr. 58*), pe când numărul unităților de învățământ profesional au crescut de la 6 în 2011 la 81 în 2018, pe fondul creșterii cererii pentru muncitori calificați în piața muncii (*Figura nr. 59*).

Investițiile vor viza de asemenea, **obținerea unor spații educaționale mai mari, mai pregătite în raport cu eventuale crize epidemiologice**, similare celei cauzate de virusul SARS-CoV-2, și dotate adecvat, atât pe infrastructură fizică cât și digitală – 5.000 din cele 22.000 de școli nu beneficiau de acces la internet în septembrie 2020 (Education and Training Monitor, 2019).

Pentru a răspunde prevederilor Pactului Verde, investițiile se vor orienta pe obținerea unui randament energetic, eficient al edificiilor. Din perspectiva îndeplinirii recomandărilor specifice de țară, prin noile facilități oferite, mediile de învățare se vor moderniza, flexibiliza, iar procesul educațional și de formare profesională va deveni mai calitativ, accesibil și atractiv, inclusiv pentru elevii și studenții care provin din medii defavorizate. De asemenea, spațiile și dotările noi vor deveni atractive atât pentru persoanele subcalificate, cât și pentru cele care doresc să se recalifice sau să-și dezvolte noi competențe.

Investițiile în campusuri școlare pentru învățământul profesional și tehnic, în unitățile de învățământ pre-universitar de stat pentru acces la educația bazată pe inovație, creativitate și specializare inteligentă, în modernizarea universităților publice de stat și în construcția și modernizarea de cămine și cantine vor conduce la întărirea legăturii cu mediul economic și social. Agenții economici vor deveni mai interesați în a fi conectați la procesele de educație și formare profesională, contribuind la definirea inteligentă a noilor competențe. Astfel, vor fi impulsionate și diversificate tipurile duale de formare profesională. Totodată, investițiile vor contribui atât la asigurarea unui cadru calitativ de formare profesională în campus și în întreprinderi, cât și la valorificarea în parteneriat a resurselor.

Ecosistemele industriale locale și regionale vor fi astfel sprijinite cu viitori angajați (absolvenți sau persoane recalificate) care vor deține competențe relevante pentru noile tendințe de pe piața forței de muncă.

Pe termen mediu și lung se așteaptă ca investițiile în reabilitarea/ modernizarea/extinderea infrastructurii educaționale să contribuie la atenuarea impactului social și economic generat de criza epidemiologică, precum și la îndeplinirea recomandărilor specifice de țară, prin următoarele efecte înlănțuite:

- Creșterea calității învățământului timpuriu și gimnazial prin asigurarea condițiilor de desfășurare, ceea ce duce la îmbunătățirea randamentului părinților, care pot beneficia de program de școală după școală;

- Creșterea participării la procesul educațional și a șanselor de depășire a stării de vulnerabilitate pentru copiii și tinerii aflați în risc de sărăcie și excluziune socială, prin oferirea unor programe educaționale și de formare profesională de calitate împreună cu servicii integrate conexe (cazare, masă, spații de recreere ș.a.);

- Diminuarea situațiilor de excluziune socială și profesională pe criteriul lipsei competențelor adecvate cerințelor și nevoilor pieței forței de muncă, aflate într-un context imprevizibil de funcționare;

- Îmbunătățirea rezultatelor școlare, în special în rândul copiilor și tinerilor din zonele rurale și din zonele defavorizate din punct de vedere economic;

- Participarea activă a absolvenților pe piața forței de muncă prin capacitatea potențialului de a depăși situațiile de tranziție profesională în etapele ulterioare de redresare post-criză; Întărirea competitivității sustenabile a economiei și societății românești, mai ales la nivel regional, prin sprijinirea unui parcurs educațional complet, de formare profesională, astfel încât să răspundă nevoilor și provocărilor pieței forței de muncă;

- Redresarea ecosistemelor industriale afectate direct sau indirect de criza epidemiologică prin oferirea de contingente noi de absolvenți sau persoane recalificate care dețin competențe adecvate noilor etape post-criză;

- Derularea periodică de către agenții economici, împreună cu unitățile de învățământ profesional și tehnic și instituțiile de învățământ superior, a unor procese de analiză pentru identificarea deficiențelor de competențe și dezvoltarea programelor de perfecționare și recalificare a propriei forțe de muncă.

8.2. Viziunea strategică

Creșterea capacității de reziliență a sistemului educațional prin modernizarea infrastructurii educaționale și a dotării aferente, în corelare cu nevoile prezente și viitoare ale pieței forței de muncă, în vederea asigurării participării la un proces educațional de calitate, modern și inclusiv ale complexe de diagnostic și tratament

Măsurile privind reducerea abandonului școlar sunt bugetate prin investiții specifice în cadrul programelor operaționale finanțate din Politica de Coeziune. De asemenea, celelalte nevoi identificate în sistemul educațional pentru care nu au fost prevăzute investiții specifice în cadrul PNRR sunt acoperite de intervențiile specifice din cadrul Programului Operațional Regional, Programului Operațional Educație și Ocupare și Programului Operațional Incluziune și Demnitate Socială.

Reforme specifice domeniului

Reformele propuse prin PNRR în sistemul de educație privesc formarea unui sistem educațional incluziv și rezilient în fața crizelor, centrat pe inovație și dezvoltarea de competențe profesionale ale elevilor și studenților:

SISTEM EDUCAȚIONAL INCLUZIV ȘI REZILIENT CENTRAT PE INOVAȚIE ȘI DEZVOLTAREA DE COMPETENȚE PROFESIONALE

8.8. Indicatori urmăriți

În categoria indicatorilor urmăriți pentru sectorul de educație precum și bugetele alocate acestora sunt incluși următorii indicatori:

- Campusuri școlare destinate învățământului tehnic în sistem dual:
- Număr campusuri școlare realizate: 18;
- Număr de elevi beneficiari: 18.000 elevi;
- Valoarea medie a proiectelor: 19,4 mil. Euro.
- Centre școlare inovative:
- Număr centre școlare inovative: 60;
- Număr de elevi beneficiari: 30.000 elevi;
- Valoarea medie a proiectelor: 7.5 mil. Euro.
- Centre pentru dezvoltarea competențelor profesionale ale studenților:

- Număr centre de dezvoltare a competențelor profesionale ale studenților: 20;
- Număr de studenți beneficiari: 10.000 studenți;
- Valoarea medie a proiectelor: 10 mil. Euro.

Mediul de afaceri și ecosisteme antreprenoriale

9.1. Elemente de context

Potrivit Raportului de țară 2020, schimbările legislative frecvente și imprevizibile, împreună cu birocrăția excesivă și ineficiențele persistente din administrația publică subminează deciziile de

investiții și riscă să reducă atractivitatea țării pentru investitorii străini. În pofida unor nevoi importante în materie de investiții, acestea se mențin la un nivel modest. Măsurile sanitare și de izolare, precum și efectele acestora asupra producției, a cererii de produse/servicii și a comerțului au diminuat activitatea economică, fiind înregistrate niveluri mai ridicate ale șomajului, inclusiv șomaj tehnic, ceea ce a condus la scăderea veniturilor populației și a întreprinderilor, deficite publice și accentuarea disparităților atât în interiorul statelor membre cât și între acestea. În sectorul industrial, mai mulți producători au oprit producția în luna martie, ceea ce a generat efecte de propagare în sectoare-cheie. O situație similară se observă în sectorul comerțului cu amănuntul și în sectorul ospitalității.

Piața muncii din România și din UE înregistra probleme și înainte de izbucnirea pandemiei de COVID-19, unele structurale, unele care țin de stagnare sau dificultăți de modernizare, care s-au acutizat în contextul actual. Conform Recomandărilor de țară COM (2020) 523 final, sunt necesare acțiuni susținute pentru a atenua consecințele socioeconomice prin măsuri de sprijin pentru întreprinderi. Din cauza pandemiei și a măsurilor de limitare a mișcării persoanelor impuse în acest context, lanțurile de aprovizionare au fost întrerupte în întreaga țară, întreprinderile au fost nevoite să își reducă activitatea sau chiar să se închidă, iar oamenii nu au putut lucra. Întreprinderile de toate dimensiunile, în special IMM-urile, sunt puternic afectate de perturbarea schimburilor comerciale și de măsurile de limitare a mișcării persoanelor, confruntându-se cu un deficit de lichidități și cu riscul de faliment. Guvernul a adoptat un set de măsuri, însă pentru a ieși din criză, vor fi necesare resurse suplimentare pentru sprijinirea întreprinderilor. Va trebui să se acorde o atenție deosebită sectorului serviciilor, care este cel mai grav afectat, preconizându-se că unele sub-sectoare vor suferi o contracție pentru o perioadă mai lungă decât cea estimată pentru sectorul de producție. În acest context, planul răspunde recomandării specifice de țară privind facilitarea accesului IMM-urilor la finanțare: "Să asigure sprijin sub formă de lichidități pentru economie, de care să beneficieze întreprinderile și gospodăriile, în special întreprinderile mici și mijlocii".

Viziunea strategică

Dezvoltarea unui mediu antreprenorial sustenabil, rezilient și competitiv prin impulsionează dezvoltării inițiativelor antreprenoriale și alocarea eficientă a capitalului, prin creșterea accesibilității la surse alternative de finanțare, re tehnologizări, automatizări industriale, robotizare, prin implementarea activităților specifice de transfer tehnologic precum și prin intensificarea activităților de alfabetizare digitală și digitalizare a mediului antreprenorial cu scopul de a obține produse și servicii inovative și competitive la prețuri și calitate ridicată pentru consumatori.

Provocările domeniului

Principalele provocări identificate în domeniul Mediului de afaceri și ecosistemelor antreprenoriale sunt:

- Dotarea deficitară a IMM-urilor și întreprinderilor mari cu echipamente care permit re tehnologizarea, digitalizarea, robotizarea/automatizarea proceselor de producție cu impact direct asupra productivității muncii precum și a calității produselor și serviciilor destinate consumatorilor;
- Patrimoniu natural nevalorificat din cauza competitivității scăzute, a lipsei unor politici publice de implicare a mediului antreprenorial în valorificarea patrimoniului natural și a infrastructurilor specifice deficitare;
- Dezvoltarea insuficientă a ecosistemelor antreprenoriale la nivel local formate din parteneriatul dintre APL-IMM precum și a unui cadru de reglementare care să fundamenteze parteneriatul dintre APL-IMM prin înființarea de parcuri industriale, parcuri tehnologice, parcuri de specializare inteligentă, technopoluri și a altor ecosisteme antreprenoriale specifice pentru a concilia dezvoltarea urbană cu dezvoltarea economică locală;
- Lipsa cadrului legal de reglementare a parteneriatelor specifice pentru transfer tehnologic dintre INCD și IMM-uri ca rezultat al activităților de cercetare-inovare cu impact asupra gradului de

inovare scăzut și asupra competitivității produselor și serviciilor obținute de mediul antreprenorial;

□ Accesibilitate inadecvată a mediului antreprenorial la sursele de finanțare alternative atrase de pe piața de capital (finanțare nebancară) prin subscripție publică sau după caz prin intermediul instrumentelor financiare în complementaritate cu sursele de finanțare din fonduri externe nerambursabile;

□ Activități incomplet digitalizate ale mediului antreprenorial, alfabetizare digitală insuficientă a resurselor umane din cadrul IMM-urilor cu impact asupra productivității muncii, automatizării proceselor industriale, robotizării etc. Elementele de analiză care au stat la baza proiectării celor cinci provocări ale domeniului, prezentate mai sus, pot fi rezumate după cum urmează:

9.4.1. Ecosisteme antreprenoriale

Statisticile Eurostat arată că România are cel mai scăzut număr de IMM-uri raportat la numărul populației din UE. Percepția generală, bazată și pe unele studii efectuate, este că puține afaceri sunt cu adevărat viabile la nivel macroeconomic, multe dintre acestea fiind constituite mai degrabă ca afaceri de familie și fără un impact deosebit din punct de vedere economic asupra lanțului creării de valoare adăugată în economie, dovadă fiind numărul redus de angajați din servicii și comerț.

România trebuie să funcționeze într-un sistem antreprenorial și de afaceri competitiv și digitalizat, sprijinit de un cadru administrativ și reglementări comparabile cu majoritatea statelor membre ale Uniunii Europene. Din perspectivă guvernamentală, prioritățile IMM-urilor sunt: reziliența în afaceri, transformarea digitală, inovarea, internaționalizarea afacerii. Numărul de IMM-uri, precum și angajații acestora reprezintă un semnal al eficienței politicilor publice.

Analiza indicelui economiei și societății digitale (DESI) pentru 2020 al CE arată că România se situează pe locul 26 din cele 28 de state membre și are cea mai scăzută performanță dintre statele membre în ceea ce privește serviciile publice digitale și integrarea tehnologiei digitale de către întreprinderi.

Conform Planului Național de Investiții și Relansare Economică 2020, schimbarea modelului de dezvoltare economică și socială trebuie axată pe stimularea și dezvoltarea capitalului și a competitivității companiilor românești, pe investiții în domenii-cheie ale infrastructurii publice, pe transformarea digitală a economiei și a administrației publice, în special pentru pregătirea economiei în vederea tranziției către o economie durabilă. La capitolul investiții, activele populației sunt alocate în procent de 76,4% în imobiliare, în timp ce doar 8,3% sunt alocate investițiilor directe sau indirecte în companii prin acțiuni și fonduri de pensii. Realizarea noilor piloni de dezvoltare necesită reforme structurale susținute, care să stimuleze competitivitatea economiei românești și să accelereze convergența reală a României cu economiile dezvoltate din Uniunea Europeană.

Parcurile tehnologice, industriale sunt o componentă importantă a economiilor regionale, însă acestea trebuie să dezvolte noi funcții, să ofere noi servicii și să producă noi modele de afaceri pentru dezvoltare și scalare la nivel european și internațional. Importanța acestora, în calitate de structuri concentrate și integrate de dezvoltare, este din ce în ce mai mare, fiind recunoscute drept promotoare ale unei economii inovatoare și competitive, sprijinind atât creația, cât și creșterea și dezvoltarea economică regională.

Investițiile în dezvoltarea ecosistemelor antreprenoriale și industrial dezvoltate în parteneriat între autoritățile publice locale și întreprinderile mici și mijlocii vor contribui totodată la asigurarea de locuri de muncă.

Se previzionează că, la nivel global, cererea de alimente va crește cu 70% până în 2050, ca urmare a populației din ce în ce mai numeroase și a sporirii veniturilor (MADR, 2012).

Conform Strategiei pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung 2020 - 2030 agricultura joacă un rol important în România, raportat la mărimea populației rurale și la gradul de ocupare a forței de muncă.

În comparație cu alte țări din UE, sectorul agricol din România are o pondere relativ ridicată în valoarea adăugată brută (VAB), dar a rămas în urmă în ceea ce privește productivitatea muncii. Unul dintre obiectivele României este de a avea un sector agroalimentar durabil și competitiv, centrat pe exportul de produse cu valoare adăugată înaltă, rezistent la provocările globale. Acest deziderat poate fi atins prin investiții în modernizare, conform cerințelor UE.

Digitalizarea, automatizarea și re tehnologizarea producției

Digitalizarea întreprinderilor este un factor determinant al competitivității. În România, integrarea tehnologiilor digitale de către întreprinderi rămâne la un nivel foarte scăzut, iar ponderea firmelor care utilizează partajarea electronică a informațiilor a scăzut de la 22% în 2015 la 17% în 2017 (Comisia Europeană, 2018).

Tehnologizarea/retehnologizarea și în special asumarea unor tehnologii verzi trebuie încurajată în rândul întreprinderilor. Conectarea și accesul IMM-urilor la cunoaștere este influențată de câțiva factori care creează blocaje:

- Nivelul scăzut al IMM-urilor per cap de locuitor, unde România figurează pe ultimul loc în statisticile UE;
- Număr scăzut de roluri semnificative ale companiilor românești producătoare în lanțul valoric total;
- Existența unui număr scăzut de companii cu creștere rapidă;
- Nivelul foarte scăzut al cifrei de afaceri în produse noi de pe piață, cifra de afaceri aferentă produselor noi, ca pondere din total cifră de afaceri, este semnificativ mai mică și dominată de întreprinderile mari (>250 angajați).

Pentru a crește nivelul de competitivitate, întreprinderile din România au nevoie de o dezvoltare semnificativă tehnologică, prin robotizare și automatizare, inclusiv tehnologii verzi și digitale, de o reorientare a modelelor de business către avantaje competitive bazate pe valoare adăugată ridicată și de investiții. Motivațiile IMM-urilor românești și a întreprinderilor mari pentru implementarea automatizării și robotizării sunt creșterea calității produsului și creșterea volumului producției. Complementar POR, PNRR prin fondurile alocate va îmbunătăți climatul de afaceri, va favoriza investițiile și va promova creșterea dimensiunii și productivității IMM-urilor contribuind la consolidarea imaginii României în lanțul valoric strategic ale Uniunii Europene.

9.4.3. Acces la capital

Asigurarea accesului la capital în toate fazele de dezvoltare a inițiativelor antreprenoriale este esențial pentru crearea unei clase întreprinderi mici și mijloci solide, dar și pentru susținerea unor campioni regionali și globali. Conform Raportului de evaluare POR 2014-2020 "În România există o reziliență scăzută a start-up-urilor, respectiv **2/3 dintre întreprinderile noi dispar de pe piață după primul an de viață** fie prin suspendare temporară de activitate în limita legii, fie prin radiere din Registrul Comerțului. Totodată, trecerea dintr-o categorie de mărime în alta superioară a start-up-urilor este limitată de mai multe obstacole: acces limitat la resurse (teren, forță de muncă, capital), acces redus la surse alternative de finanțare (absența unui istoric și a unor dovezi certe de performanță economică le exclude de la creditare din partea sistemului bancar comercial pe fondul unei ezitări și chiar reticențe a sistemului bancar de a lucra cu clienți potențiali mici), ineficiența procesului de producție ca urmare a tehnologiilor, mașinilor și echipamentelor învechite, grad de inovare scăzut, legături ineficiente cu propriile piețe."

Finanțarea inițială a întreprinderilor poate fi susținută de *business angels*. În România, legiferarea conceptului este relativ recentă. Investițiile realizate de *business angels* în România au crescut, ajungând la 3,42 milioane euro în 2017, cu o ușoară scădere până la 2,90 milioane euro în 2018, când numărul de *business angels* în România s-a ridicat la 50 (EBAN, 2020)). În România nu sunt popularizate rețelele de *business angels* și nu este reglementată cofinanțarea pentru acest tip de investiții. În multe țări europene, există fonduri de co-investiție care includ un parteneriat între câțiva *business angels* independenți și o instituție publică sau privată, prin care se facilitează finanțarea start-up-urilor și scale-up-urilor, diminuând concomitent și riscurile asumate de investitori. Guvernul poate sprijini accesul ecosistemului antreprenorial la finanțare prin extinderea gamei de instrumente financiare disponibile pentru întreprinderile mici și mijlocii din România prin înființarea unui Fond al Fondurilor (*Fund of Funds*) sau prin instrumente de tip *private equity*.

Acesta permite planificarea alocării către diferite industrii, în funcție de dimensiunea companiei sau alți indicatori relevanți, într-o manieră transparentă și axată pe maximizarea randamentului. Un beneficiu major al creării acestui Fond al Fondurilor este că poate reduce costurile de tranzacționare și de operare pentru fondurile individuale și investitorii lor. Datorită implicării guvernamentale va genera credibilitate, servicii și condiții mai bune, stimulând interesul investitorilor. Soluția acestui tip de fond s-a dovedit eficientă în mai multe state din Europa și din alte regiuni ale lumii e.g. Norvegia, Polonia ș.a. În vederea finanțării IMM-urilor, vor fi dezvoltate instrumente financiare noi care să ducă pe termen mediu la o transformare modernă a economiei românești prin stimularea capitalizării companiilor, asigurarea lichidității în economie prin scheme de garantare a instrumentelor de plată, încurajarea investițiilor private în domenii economice strategice printr-un fond de investiții de tip *private equity*, cu o capitalizare de 100.000.000 euro.

În vederea finanțării IMM-urilor, vor fi dezvoltate instrumente financiare noi care să ducă pe termen mediu la o transformare

modernă a economiei românești prin stimularea capitalizării companiilor, asigurarea lichidității în economie prin scheme de garantare a instrumentelor de plată, încurajarea investițiilor private în domenii economice strategice printr-un fond de investiții de tip *private equity*, cu o capitalizare de 100.000.000 euro.

Acest fond de investiții se va crea sub forma unui fond de fonduri/*private equity* care va investi în capitalul entităților juridice existente sau nou create (fonduri de investiții), inclusiv cele finanțate din alte fonduri ESI, dedicate implementării instrumentelor financiare. Administrarea acestui fond de fonduri va fi administrat de statul român cu sprijinul Băncii Europene de Investiții și a instituțiilor financiare internaționale în care România este acționar.

Patrimoniul natural

Chiar dacă ponderea în PIB a serviciilor destinate populației nu este ridicată, scăderile severe manifestate în perioada pandemiei au impact asupra activității economice. O accentuare a ritmului anual negativ în primul trimestru a fost consemnată însă de valoarea adăugată brută a industriei (-5,9%), parțial din cauza celor mai vulnerabile ramuri ale industriei ușoare (produse textile, îmbrăcăminte, încălțăminte). Declinul persistent al acestora, marcat în ultimii ani de o pierdere treptată a competitivității, s-a accentuat în aprilie la o scădere de peste 50%, pe fondul generat de criza COVID-19 și a continuat pe parcursul anului, deși au fost luate măsuri guvernamentale de susținere a costurilor salariale.

Industria turismului este una dintre ramurile importante ale economiei naționale cu implicații majore în dezvoltarea generală a României și cu un impact major la nivel regional și local. 219,1 mii persoane erau angajate în sectorul Turism, Hoteluri și Restaurante în luna februarie 2020, reprezentând 4,38% din numărul total de angajați din economia națională. OMT prevede un declin al turismului internațional în anul 2020 de 60 % până la 80 % în comparație cu 2019

Domeniul agroalimentar

Conform Strategiei pentru dezvoltarea sectorului agroalimentar pe termen mediu și lung 2020-2030, agricultura joacă un rol important având în vedere ponderea populației rurale și gradul de ocupare al forței de muncă. Dezvoltarea agriculturii este prin urmare esențială pentru România, pentru îndeplinirea obiectivelor de coeziune socială. În comparație cu alte țări din UE, sectorul agricol din România are o pondere relativ ridicată în valoarea adăugată brută (VAB), dar a rămas în urmă în ceea ce privește productivitatea muncii. Unul dintre obiectivele României este de a avea un sector agroalimentar durabil și competitiv, centrat pe exportul de produse cu valoare adăugată înaltă, rezistent la provocările globale, care asigură bunăstare și condiții de viață în mediul rural apropiate cu cele din mediul urban. Acest obiectiv poate fi atins prin investiții în modernizarea, re tehnologizarea, robotizarea sectorului agroalimentar, în conformitate cu recomandările Comisiei Europene.

Domeniul construcții

COM(2020) 380 final menționează că există “trei sectoare economice cheie, respectiv construcții, agricultură și industria alimentară”.

Potrivit unui sondaj realizat de Federația Patronatelor Societăților din Construcții în rândul firmelor membre, 1 din 10 firme din domeniul construcțiilor a fost afectată în contextul crizei pandemice care a

determinat închiderea unor șantiere, suspendarea contractelor, îngreunarea importului materialelor, izolarea impusă echipelor de muncitori întoarse din alte state UE.

Investițiile în producția noilor generații de materiale de construcții poate îmbunătăți performanța generală și funcționalitatea întregului domeniu, integrând obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU și ale Acordului de la Paris. Statisticile Federației Internaționale pentru Robotică din 2017 arată că România are în prezent 18 roboți la 10.000 de lucrători industriali, fiind cu mult sub media europeană. Progresul în inteligența artificială, robotica, automatizarea, biotehnologia și imprimarea 3D pot aduce transformări semnificative în industria construcțiilor. Acest proces va fi susținut de creșterea substanțială și concentrarea cheltuielilor de cercetare dezvoltare și mai ales de investițiile care vor stimula transformarea acestui sector.

Impact asupra mediului

Măsurile propuse contribuie la tranziția către o economie circulară, în conformitate cu Art. 9, lit d) din Regulamentul 2020/852 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 iunie 2020. Sprijinul acordat prin investițiile acordate întreprinderilor se alinează recomandărilor (COM)2018 773 final, respectiv “tranziția către economia cu zero emisii nete de gaze cu efect de seră impune accelerarea în continuare a inovațiilor tehnologice. Aceasta se poate realiza prin progrese în domeniile digitalizării, tehnologiilor informației și comunicațiilor, inteligenței artificiale și biotehnologiei.”

Reforme specifice domeniului

Prin reforma propusă în acest domeniu se urmărește consolidarea mediului de afaceri, crearea unui mediu de afaceri rezilient, inovativ, competitiv și digitalizat:

Accesul întreprinderilor la tehnologii avansate de producție, dezvoltarea de ecosisteme antreprenoriale și digitalizarea IMM-urilor reprezintă o parte dintre obiectivele specifice ale domeniului.

Planul Național de Redresare și Reziliență

MEDIUL ANTREPRENORIAL REZILIENT, INOVATIV, COMPETITIV ȘI DIGITALIZAT

Pentru realizarea acestui scop sunt propuse următoarele reforme:

- *Digitalizarea și simplificarea procedurilor de înființare a întreprinderilor*, precum și digitalizarea procesului de eliberare a certificatelor fiscale și de obținere a acordurilor/avizelor pentru implementarea investițiilor finanțate de mediul antreprenorial;
- *Elaborarea, aprobarea și implementarea Strategiei Naționale de Cercetare Inovare și Specializare Inteligentă 2021-2027* în parteneriat cu structurile de dezvoltare regională precum și înființarea la nivel național/regional de structuri specifice inovării în cadrul ministerului de resort pentru a facilita accesul mediului antreprenorial la inovare. Facilitarea accesului la finanțare a întreprinderilor inovative și IMM-urilor cu risc ridicat rezultat din investiții inovative prin reglementarea cadrului legal de acces la finanțare din fonduri externe nerambursabile, finanțare bancară, instrumente financiare inovative și/sau subscripții publice pentru implementarea de proiecte de investiții;
- *Facilitarea accesului IMM-urilor la finanțare nebancaară atunci când accesarea liniilor de credite nu este posibilă* și crearea cadrului legal pentru asigurarea finanțării proiectelor de investiții promovate de IMM-uri prin subscripție publică sau prin instrumente financiare pentru a asigura complementaritatea cu sursele de finanțare care provin din fonduri externe nerambursabile;
- *Înființarea Societății de Administrare a Instrumentelor Financiare din fonduri externe nerambursabile* și crearea cadrului legal pentru mecanismele de funcționare ale acestora prin instrumente

de tip private equity și/sau a de tip *Fund of Funds* pentru a asigura implementarea instrumentelor financiare cu finanțare din fonduri externe nerambursabile și în completare din alte surse;

□ Dezvoltarea unor piețe financiare secundare pentru creditele bancare neperformante în vederea gestionării eficiente a riscului de stabilitate financiară a instituțiilor bancare;

□ Reglementarea cadrului legal pentru înființarea, organizarea și funcționarea ecosistemelor antreprenoriale formate din APL și IMM, care au drept scop sprijinirea dezvoltării structurilor de afaceri pentru îmbunătățirea capacității de reziliență în situații de criză, ameliorarea stării economice și susținerea dezvoltării economice pe termen lung;

Reglementarea cadrului legal pentru înființarea, organizarea și funcționarea Parcurilor de Specializare Inteligentă și acordarea unor facilități fiscale acestora. Promovarea și aprobarea OUG pentru înființarea, organizarea și funcționarea Parcurilor de Specializare Inteligentă.

Bugetul estimat al domeniului de Afaceri și ecosisteme antreprenoriale este de aproximativ 3,8 miliarde Euro, se regăsește în *Figura nr. 69* și se constituie astfel:

□ Investiții în tehnopoluri, parcuri industriale și tehnologice, parcuri de specializare inteligentă și alte conglomerate ale structurilor de afaceri (hub/cluster), în valoare de 750 mil. euro;

□ Investiții în rețehnologizări, digitalizare, automatizări industriale, robotizări ale proceselor de producție, în valoare de 1 mld. euro;

□ Investiții în sprijin pentru digitalizarea IMM-urilor, în valoare de 200 mil. euro;

□ Investiții pentru consolidarea capacităților de producție necesare echipamentelor medicale și obținerii medicamentelor pentru situații de criză pandemică, în valoare de 200 mil. euro;

□ Investiții în baze naturale de tratament, infrastructuri de agrement pentru valorificarea patrimoniului natural: parcuri tematice, acvaparcii, parcuri de agrement, în valoare de 350 mil.

euro; Investiții în echipamente/infrastructură de colectare, depozitare, sortare, procesare, ambalare, etichetare, distribuție în domeniul agro-alimentar, în valoare de 700 mil. euro;

□ Investiții în echipamente pentru creșterea capacității companiilor care produc echipamente și materiale de construcții, în valoare de 200 mil. euro;

□ Investiții în rețehnologizări, automatizări industriale, robotizări ale proceselor de producție ale întreprinderilor mari, în valoare de 400 mil. euro;

9.8. Indicatori urmăriți

□ Dezvoltare ecosisteme antreprenoriale

□ Număr ecosisteme create în parteneriat cu APL: peste 35;

□ Valoarea medie a proiectelor: 20 mil. Euro;

□ Număr de locuri de muncă nou create: 11.000;

□ Număr de IMM-uri sprijinite: 3.700;

□ Producție, digitalizare, echipamente medicale și servicii IMM

□ Număr IMM-uri sprijinite: 2.400;

□ Valoarea medie a proiectelor: 0,5 mil. Euro;

□ Număr de locuri de muncă nou create: 7.200;

□ Baze de agrement și valorificare patrimoniu natural de către IMM;

□ Număr IMM-uri sprijinite: 140;

□ Valoarea medie a proiectelor: 2,5 mil. Euro;

□ Număr de locuri de muncă nou create: 2.100;

□ IMM domeniul agro-alimentar

- Număr IMM-uri sprijinite: 1.400;
- Valoarea medie a proiectelor: 0,5 mil. Euro;
- Număr de locuri de muncă nou create: 4.200;

- Companii din domeniul construcțiilor
- Număr companii sprijinite: 300;
- Valoarea medie a proiectelor: 1 mil. Euro;
- Număr de locuri de muncă nou create: 1.800;

- Sprijinirea întreprinderilor mari
- Număr întreprinderi mari sprijinite: 50;
- Valoarea medie a proiectelor: 10 mil. Euro;
- Număr de locuri de muncă nou create: 3.000;

SUMAR:

- Număr de locuri de muncă nou create: 29.400;
- Număr de IMM-uri sprijinite: 7.940;
- Număr de întreprinderi mari sprijinite: 50;
- Număr ecosisteme create în parteneriat cu APL: peste 35.

10. Cercetare și inovare

10.1. Elemente de context

Crearea premiselor necesare pentru consolidarea cercetării, dezvoltării și inovării (CDI) a reprezentat și reprezintă o provocare pentru agenda României, cu toate că alocarea resurselor către acest domeniu este scăzută în raport cu nevoile identificate și cu țintele asumate la nivel național.

Conform RST 2020, România este încurajată să crească semnificativ bugetul alocat CDI și să adopte măsuri conexe menite să vizeze creșterea calității sectorului, întrucât nu a fost îndeplinită ținta stabilită în ceea ce privește investițiile în CDI, iar măsurile întreprinse nu au fost suficiente pentru a răspunde subfinanțării domeniului (Figura nr. 70).

Viziunea strategică

Dezvoltarea unei economii competitive, în contextual provocărilor generate de pandemia de SARS-CoV-2, prin stimularea investițiilor în infrastructura de CDI pentru promovarea activităților de transfer tehnologic, creșterea capacității de reziliență și redresare economică a României, asigurându-se în același timp o tranziție verde și digitală a activităților economice

Reforme specifice domeniului de cercetare inovare

BAZATE PE TRANSFER TEHNOLOGIC ȘI A DEZVOLTA UN ECOSISTEM

11. Digitalizare

11.1. Elemente de context

Raportul de țară 2020 arată că birocrația și capacitatea insuficientă de a furniza servicii de calitate, inclusiv servicii digitale, au un impact negativ asupra cetățenilor și a întreprinderilor. Fragmentarea accentuată a competențelor și a resurselor continuă să se reflecte negativ asupra furnizării serviciilor publice și în pofida progreselor înregistrate, există o marjă considerabilă de îmbunătățire a serviciilor publice digitale. Există mai multe inițiative în România în domeniul securității cibernetice, dar este nevoie de specialiști în domeniu.

Interoperabilitatea dintre serviciile administrației publice este, în general, scăzută, întrucât fiecare instituție publică și-a dezvoltat propriul serviciu public digital. Digitalizarea serviciilor publice, dincolo de eficientizare, transmite un semnal puternic la nivel local și internațional privind hotărârea decidenților politici de a realiza tranziția spre o nouă etapă caracterizată prin transparență, acordându-se o importanță sporită nevoilor cetățenilor și a mediului de afaceri. Sistemele digitale implementate la nivelul administrației publice sunt, în cele mai multe cazuri, învechite și disfuncționale.

În contextul actual, generat de pandemia de Covid19, au fost accentuate și mai mult deficiențele serviciilor publice din educație, sănătate și justiție, respectiv rigiditatea acestora și lipsa de adaptare la cerințele actuale în materie de digitalizare a serviciilor oferite. Ineficiența sau lipsa serviciilor de tip e-guvernare au pus la încercare instituțiile statului în ultimele luni, demonstrând că este nevoie de mai multă coerență pentru a asigura funcționarea optimă a aparatului administrativ în situații de criză prin măsuri de transformare digitală, care să asigure permanența serviciilor și care să garanteze siguranța cetățenilor și a mediului de afaceri.

Viziunea strategică

Transformarea digitală a serviciilor publice în servicii de calitate, sigure și rapide, în interesul cetățenilor și a mediului de afaceri, cu scopul de a crește satisfacția beneficiarilor de servicii publice și de a eficientiza resursele utilizate în procesele derulate de stat.

Obiectivul general

Accelerarea digitalizării în marile servicii publice de educație, sănătate, finanțe publice și justiție pentru a răspunde nevoilor cetățenilor și mediului de afaceri și a optimiza timpul și efortul depuse pentru desfășurarea proceselor din instituțiile publice.

Provocările domeniului

Potrivit DESI2020, în ultimii trei ani, România s-a clasat pe ultimul loc în rândul statelor membre în ceea ce privește utilizarea serviciilor publice digitale

Punctajele scăzute obținute în ceea ce privește serviciile realizate integral online indică o problemă sistemică în ceea ce privește calitatea și capacitatea de utilizare a serviciilor oferite. Lipsa de interoperabilitate a sistemelor IT din administrația publică reprezintă o problemă. Nodul eIDAS (identificare electronică) al României este încă în curs de construire. Principalele bariere în calea realizării serviciilor publice digitale în România sunt legate de lipsa de coordonare dintre instituțiile publice în ceea ce privește instituirea unor astfel de servicii, de migrarea specialiștilor în IT din sectorul public spre sectorul privat sau în alte țări și nu în ultimul rând de lipsa generală de competențe digitale. O altă problemă este cea legată de necesitatea asigurării securității cibernetice în contextul creșterii utilizării aplicațiilor în mediul online. În clasamentul European, România se situează pe locul 11 în ceea ce privește conectivitatea (DESI, 2020).

11.4.1. Sistemul educațional

Sistemul educațional se confruntă cu o serie de probleme legate de inadecvarea și insuficiența resurselor IT la nivel central și local și lipsa unei strategii adecvate pentru abordarea problemei instrumentelor de lucru mai ales la nivelul cadrelor didactice, a funcționarilor și a elevilor. Numărul de școli foarte bine echipate din punct de vedere digital și conectate din România este semnificativ mai mic decât media UE. În ceea ce privește dimensiunea capitalului uman, în condiții de subfinanțare cronică, RO se situează pe locul 27 în rândul țărilor UE, cu mult sub media UE (DESI, 2020). Creșterea competențelor digitale pentru învățare nu poate fi realizată în lipsa unei baze materiale adecvate. Cu toate că au fost alocate finanțări pentru infrastructura în educație, o mare parte a infrastructurii de educație continuă să fie depășită și limitează eficiența politicilor existente axate pe îmbunătățirea calității educației.

Ca răspuns la criza generată de pandemia de Covid-19, unitățile de învățământ au aplicat recomandările privind evitarea răspândirii Covid-19 și protejarea elevilor și cadrelor didactice. În acest context, aproape 1 milion de copii, reprezentând 32% dintre elevii români, au nevoie de echipamente/dispozitive electronice pentru educația în mediul online. Guvernul României a asigurat prin alocare de fonduri din Bugetul de Stat 250.000 tablete, iar în cadrul POC a fost deschis un apel de proiect pentru a finanța achiziția de echipamente/ dispozitive electronice.

Având în vedere că aceste măsuri vizează interesul strategic național de a asigura cele mai bune condiții pentru desfășurarea activităților didactice pentru toți elevii, este necesară continuarea acestor măsuri.

11.4.2. Sistemul medical

Serviciile medicale digitalizate facilitează centrarea pe pacient și nevoile acestuia, crescând disponibilitatea resurselor și accesul lor acolo unde sunt mai necesare, sprijinind accesibilitatea crescută a pacientului la servicii medicale personalizate, în condiții de costeficiență.

În același timp sistemul sanitar e degrevat de cheltuielile cu tratamentul afecțiunilor care ajung să fie tratate în stadii avansate de boală. Abordarea serviciilor medicale furnizate în sistem digitalizat poate contribui într-o

foarte mare măsură la o acoperire cât mai mare cu servicii medicale de bază pentru populație, dar și la asigurarea sustenabilității sistemului sanitar dacă sunt corect implementate măsurile de digitizare. La nivel național tehnologiile digitale în sănătate sunt încă insuficient utilizate. Lipsesc mecanismele de coordonare, legislația favorabilă utilizării tehnologiilor și nivelul de pregătire al furnizorilor/ beneficiarilor de servicii este în stadiu incipient. Criza generată de pandemia de Covid-19 a accelerat introducerea unor elemente de digitalizare, mai ales la nivelul serviciilor primare, fiind necesară continuarea acestor măsuri multisectoriale în mod coerent, inclusive prin investiții majore corelate cu reforma întregului sistem de sănătate. Eforturile trebuie concentrate atât pentru modernizarea informatizării sistemului de sănătate cât și pentru crearea cadrului favorabil utilizării efective a tehnologiilor digitale.

Chiar dacă, în ultimii ani a crescut gradul de informatizare a serviciilor de sănătate, inclusiv la nivel spitalicesc, aceasta rămâne suboptimal pe mai multe paliere, în timp ce managementul programelor naționale de sănătate impune consolidarea registrelor de boală sau constituirea unor registre noi și a soluțiilor informatice eficiente și eficace în monitorizarea rezultatelor programelor naționale de sănătate. Per total, capacitatea sistemului de colectare, procesare, analiză și raportare a datelor în sistemele informatice sau informaționale existente, dar și valorificarea datelor și informațiilor disponibile în politicile publice sunt deficitare, în timp ce componenta privind accesul la informația relevantă pentru pacient și populație este insuficient dezvoltată.

11.4.3. Sistemul judiciar

În cadrul Semestrului european, îmbunătățirea eficacității sistemelor judiciare a fost identificată drept o componentă esențială a reformelor structurale ale statelor membre. Sistemul judiciar digitalizat are potențialul de a facilita și de a îmbunătăți accesul cetățenilor la justiție.

Prin digitalizarea, MFP/ANAF se vor transforma în organizații inteligente care utilizează la maxim datele și informațiile, cu angajați care facilitează fluiditatea informației și schimbul de idei, devenind astfel organizații inovative și capabile să răspundă provocărilor mediului extern. O schimbare radicală de paradigmă care va transforma interacțiunea dintre administrație și contribuabil într-una în care cetățeanul și mediul de afaceri sunt în centrul interacțiunii.

Aplicarea eficientă a reglementărilor financiar-fiscale pe baza unei legislații armonizate și a metodelor noi de lucru este direct dependentă de existența unor sisteme-suport de tehnologia informației care să fie specifice și adecvate. Funcționând ca un sistem de comunicare multi-canal între guvern, cetățeni, mediile de afaceri și furnizorii de servicii, soluțiile vor permite organismelor administrative să asigure creșterea accesului la informații, centralizarea și integrarea datelor și aplicațiilor, eficientizarea procesului de decizie în activitatea publică, creșterea veniturilor și reducerea costurilor.

11.4.4. Finanțe publice

Transformarea organizațională a Ministerului Finanțelor Publice (MFP) și a Agenției Naționale de Administrare Fiscală (ANAF) presupune adaptarea proceselor existente înspre facilitarea interacțiunii digitale în cadrul administrației, ceea ce va crește valoarea adăugată a muncii depuse de angajați, iar administrația va dobândi capacitatea de a oferi servicii personalizate adaptate nevoilor contribuabililor.

Sistemul informatic fiscal al MFP a fost dezvoltat în timp, cu începere din 1998, când s-a făcut o investiție majoră în tehnologie. Sarcinile în continuă creștere primite de către direcția de specialitate din MFP, resursele materiale tot mai restrânse alocate pentru creșterea infrastructurii hardware și software care să susțină aceste dezvoltări, au condus în timp la o învechire a platformelor informatice, cu repercusiuni atât în ceea ce privește performanța, cât și în privința costurilor tot mai mari pentru întreținerea infrastructurii utilizate.

11.4.5. Interoperabilitatea

Interoperabilitatea oferă soluții pentru optimizarea operațiunilor guvernamentale, consolidarea activelor IT și reutilizarea datelor din registrele de bază. Cetățenii vor beneficia de un guvern conectat și eficient. Cetățenii vor putea să ofere date cu caracter personal guvernului o singură dată, iar instituțiile publice vor putea reutiliza aceste date pentru furnizarea de servicii.

Pentru a atinge un nivel al serviciilor conform cu arhitectura europeană de interoperabilitate trebuie completate lacunele care împiedică realizarea unor servicii “digitale în primul rând”. Pentru aceasta este nevoie de migrarea și integrarea în structurile de date existente a tuturor datelor existente, astfel încât acestea

să susțină funcționarea în timp real a serviciilor oferite. Totodată, implementarea funcționalităților implică alinierea infrastructurilor de identificare și autorizare națională cu cele ale statelor membre ale UE, într-o schemă transnațională, conform normelor europene stabilite prin regulamentul EIDAS. Interoperabilitatea bazelor de date utilizate de către administrația publică presupune că schimbul de date este sigur, certificat și criptat, asigurându-se astfel securitatea datelor. Odată eliminate lacunele existente se vor realiza servicii aggregate constituite prin gruparea unui număr de servicii publice de bază care pot fi accesate într-un mod sigur și controlat. Aceste funcții vor fi furnizate de autoritățile și instituțiile administrației publice de orice nivel, noile sisteme IT vor fi dezvoltate pe baza unei arhitecturi orientate pe servicii. Este necesară consolidarea întregului lanț valoric referitor la proiectarea, testarea, implementarea și întreținerea soluțiilor digitale interoperabile, inclusiv soluții guvernamentale digitale. Aceasta presupune ca soluțiile tehnice pentru digitalizarea serviciilor publice să se realizeze cu respectarea unor standarde tehnice care să faciliteze inclusiv interoperabilitatea sistemelor.

11.4.6. Securitatea cibernetică

Capacitățile existente nu sunt suficiente pentru asigurarea unui nivel ridicat de securitate a rețelelor și de gestionare adecvată a riscurilor/incidentelor cibernetice în UE și la nivelul statelor membre, acestea având niveluri de pregătire neunitare. Acest aspect a condus la o abordare fragmentară a necesităților privind securitatea cibernetică și la asigurarea unui nivel inegal de protecție a consumatorilor și a întreprinderilor, cu atât mai mult în situația de criză actuală, în care utilizarea sistemelor informatice este esențială pentru desfășurarea activităților în multe domenii (educație, sănătate, administrație publică etc).

11.5. Obiective specifice

□ Îmbunătățirea accesului populației la serviciile publice prin digitalizare precum și consolidarea capacității de reziliență și adaptare a serviciilor din sistemul public, cu precădere în educație, sănătate, finanțe publice și justiție în situații de criză, prin extinderea nivelului de digitalizare a acestor servicii. Elaborarea și implementarea unei strategii de digitalizare a serviciilor publice în acord cu prioritățile Agendei Digitale pentru Europa;

□ *Consolidarea capacității de prevenție și reziliență a serviciilor publice la atacurile și incidentele cibernetice*, precum și asigurarea interoperabilității bazelor de date pentru securizarea serviciilor digitale dar și pentru a întări capacitatea de operare a serviciilor digitale;

□ Îmbunătățirea competențelor și a învățării digitale pentru accesul egal la educație prin introducerea de cursuri de educație digitală în învățământul primar și secundar, îmbunătățirea conectivității sistemului de educație și dotarea unităților de învățământ cu echipamente digitale, implementarea de cursuri de competențe digitale pentru profesori, cu scopul dezvoltării competențelor digitale avansate – *high performance* și *cloud computing*, analiza datelor, securitatea cibernetică, *blockchain*, tehnologiile cuantice, robotică, inteligența artificială;

□ Creșterea accesibilității la educația digitală a forței de muncă, inclusiv pentru creșterea competențelor digitale avansate – *high performance* și *cloud computing*, analiza datelor, securitatea cibernetică, *blockchain*, tehnologiile cuantice, robotică, inteligența artificială;

□ *Elaborarea și implementarea unei strategii de transformare digitală a întreprinderilor* cu scopul de a asigura îmbunătățirea competitivității pe piață și de a crește gradul de accesibilitate la digitalizare, automatizare și robotizare a întreprinderilor;

□ Elaborarea și implementarea unei strategii naționale de introducere a tehnologiei 5G;

11.6. Reforme specifice domeniului

Pentru domeniul de digitalizare sunt propuse o serie de reforme care să conducă la digitalizarea marilor servicii publice astfel încât să se îmbunătățească accesul populației la servicii publice digitalizate, dar și să crească capacitatea de reziliență a acestora:

SERVICII PUBLICE DIGITALE ȘI REZILIENTE

11.6.1. Elaborarea și implementarea unor strategii de transformare digitală a României

□ Elaborarea și implementarea strategiei de digitalizare a serviciilor publice în conformitate cu prioritățile Agendei Digitale pentru Europa;

□ *Elaborarea și implementarea Strategiei de Transformare Digitală a Întreprinderilor* cu scopul de a îmbunătăți competitivitatea pe piața europeană dar și pentru a crește accesibilitatea la robotizare, automatizări industriale și conectivitate;

□ Consolidarea cadrului instituțional de implementare a Strategiei Naționale 5G;

11.6.2. Digitalizarea activității marilor servicii publice de sănătate și educație pentru a crește capacitatea de reziliență a României în perioade de crize pandemice

- *Dotarea școlilor și a unităților de învățământ și a școlilor cu echipamente digitale* pentru a îmbunătăți calitatea serviciilor publice de educație și sănătate prestate în mediul on-line, respectiv pentru a îmbunătăți capacitatea de reziliență a marilor servicii publice;
- *Implementarea soluțiilor de digitalizare pentru serviciile publice de educație și sănătate* cu scopul de a digitaliza activitățile curente ale acestora astfel încât să se îmbunătățească calitatea serviciilor publice asigurate populației;

11.6.3. Digitalizarea sistemului de administrare fiscală și a celui vamal

- *Dotarea cu echipamente digitale a structurilor MFP/ANAF* pentru transformarea organizațională;
- *Dezvoltarea și implementarea soluțiilor soft informatice de digitalizare* a activității de administrare a creanțelor bugetare cu scopul de a crește gradul de colectare a veniturilor publice;

11.6.4. Eficientizarea sistemului judiciar prin implementarea măsurilor de digitalizare specifice acestuia

- *Dotarea cu echipamente digitale* a Ministerului Justiției și instituțiilor subordonate acestuia, instanțelor de judecată, parchetelor și altor instituții din sistemul judiciar, având drept scop îmbunătățirea soluțiilor de digitalizare pentru activitățile specifice acestora și a consolida statul de drept;
- *Implementarea soluțiilor soft de digitalizare* pentru activitățile specifice Ministerului Justiției și a unităților subordonate acestuia;

11.6.5. Îmbunătățirea activității de securitate cibernetică multifuncțională

- *Realizarea de infrastructură specifică multifuncțională* destinată protecției cibernetice și combaterii acțiunilor care afectează siguranța cetățenilor;
- *Implementarea soluțiilor care asigură securitate cibernetică* prin folosirea tehnologiilor de inteligență artificială;

11.8. Indicatori urmăriți

- Sistemul educațional
- Număr unități școlare sprijinite: 720;
- Valoarea medie a proiectelor: 0,35 mil. Euro.
- Sistemul de sănătate
- Număr unități sanitare sprijinite: 300;
- Valoarea medie a proiectelor: 0,5 mil. Euro.
- MFP/ANAF
- Număr unități sprijinite pentru digitalizare ANAF:1
- Valoarea proiectului: 100 mil. euro;
- Sistemul judiciar
- Număr instanțe/unități publice juridice: 200;
- Valoarea medie a proiectelor: 0,5 mil. Euro.
- Securitate cibernetică multifuncțională
- Număr proiecte finanțate: 3;
- Valoarea medie a proiectelor: 33,3 mil. Euro.

11.9.7. Descrierea intervențiilor în POS

POS P6. Digitalizarea sistemului medical

Investiții în echipamente și infrastructură specifică - hardware, software, platforme digitale, pentru:

- redimensionarea și standardizarea sistemului informatic al CNAS;
- observatorul național pentru date în sănătate;
- aplicații de telemedicină, inclusiv prin implementarea de soluții pentru tele-consultații, monitorizarea continuă și managementul pacienților;
- dezvoltarea integrată a unor soluții de e-sănătate, cu anvergură națională, ex: funcții legate de securitate, arhivare, schimbul de informații între unitățile de asistență medicală și între furnizorii de servicii medicale și comunitate.

POS P7. Măsurile care susțin cercetarea, informatizarea în sănătate și utilizarea de metode moderne de investigare, intervenție, tratament

Investiții în echipamente și infrastructură specifică - hardware, software, platforme digitale, pentru dezvoltarea și implementarea unor mecanisme de coordonare și utilizarea efectivă a tehnologiilor digitale în furnizarea de servicii medicale.

Reziliență în situații de criză

12.1. Elemente de context

Dezastrurile nu au granițe și pot lovi fără avertisment. În multe cazuri, în urma lor rămân victime multiple. Ținând cont de riscurile de producere a situațiilor de urgență și dezastrurilor, experiența în prevenire, protecție, limitare/reducere impact, răspuns și refacere, resursele la dispoziție, caracterul complex al managementului situațiilor de urgență și necesitatea implicării tuturor instituțiilor statului și a comunităților în acest efort, România a creat Sistemul Național de Management al Situațiilor de Urgență (SNMSU).

Principalii factori care marchează managementul situațiilor de urgență în următorii 10 ani și care au un impact puternic asupra acestuia sunt:

- Manifestarea cu o ritmicitate crescută a situațiilor de urgență generate de factori naturali;
- Creșterea exigenței comunității privind serviciile oferite;
- Concentrarea populației în poluri urbane;
- Scăderea solidarității colective;
- Apariția noilor tehnologii care conduc la un potențial risc de producere a unor situații de urgență de amploare, de intensitate și complexitate sporite;
- Apariția unor situații de criză care necesită un răspuns rapid din partea autorităților (pandemii).

Centrul de greutate al sistemului de management al situațiilor de urgență îl reprezintă Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (IGSU), instituție specializată a MAI, aflată în coordonarea DSU, care realizează managementul permanent al activităților de prevenire, pregătire și răspuns în situații de urgență, precum și reprezentarea și cooperarea la nivel național și internațional în domeniile protecției civile și apărării împotriva incendiilor, potrivit competențelor legale.

Un al doilea actor important în funcționarea SNMSU, vizat de investițiile în acest domeniu, este Administrația Națională a Rezervelor de Stat și Probleme Speciale (ANRSPS), instituție aflată în coordonarea SGG. ANRSPS este singura instituție specializată a statului român, care are ca principale atribuții administrarea stocurilor naționale de produse rezervă de stat, destinate intervențiilor operative pentru protecția populației, a economiei și pentru apărarea țării, în situații excepționale care afectează un interes public major, determinate de calamități naturale, epidemii, epizootii, atentate teroriste, accidente industriale și/sau nucleare, fenomene sociale, disfuncționalități ale economiei, conjuncturi externe și în caz de război, precum și pregătirea economiei naționale și a teritoriului pentru apărare.

Din analiza internă a instituțiilor implicate în gestionarea situațiilor de criză și risc, în vederea funcționării eficiente a SNMSU sunt necesare investiții stringente pentru întărirea capacităților de intervenție rapidă și adaptate la realitatea operațională, de extindere a infrastructurii de depozitare, în special a celor din domeniul sanitar și alimentar. Prin realizarea investițiilor propuse se urmărește **îmbunătățirea eficacității și calității administrației publice precum și previzibilitatea procesului decizional, creșterea numărului de persoane cu acces la ajutoare în situații de urgență, concomitant cu reducerea cheltuielilor de funcționare ale structurilor implicate în situații de urgență.**

Din punctul de vedere al consolidării sistemului management al situațiilor de urgență în contextul sanitar, economic, social și tehnologic actual, **investițiile din PNRR vor contribui la întărirea capacităților IGSU și ANRSPS de adaptare dinamică și succesivă la situațiile de urgență, atât la nivel național, cât și la nivel regional.**

Acest fapt va permite îmbunătățirea procedurilor referitoare la abordarea multidisciplinară a riscurilor, integrarea intervențiilor de descarcerare, a celor din spectrul CBRN (chimic, biologic, radiologic, nuclear), pirotehnice, de tip căutare-salvare din medii ostile vieții, acordare a primului ajutor calificat ș.a.

În contextul pandemiei de COVID-19, Comisia Europeană a inclus în recomandările de țară adresate României "acțiuni susținute pentru a limita și a controla răspândirea pandemiei, a consolida reziliența

sistemelor naționale de sănătate (...)". Totodată, în Planul Național de Reformă 2020 se menționează că: „implementarea măsurilor ce vizează domeniul sănătății va continua prin creșterea accesului persoanelor, inclusiv a celor vulnerabile, la servicii medicale de calitate, îmbunătățirea eficienței și a sustenabilității

financiare a sistemului sanitar. În 2016, Comisia Europeană a lansat Inițiativa Food 2030, obiectivul fiind de a contribui la transformarea sistemelor alimentare europene pentru a le face „de viitor”, mai precis durabile, rezistente, responsabile, diverse, competitive și inclusive.

Prin obiectivele de Dezvoltare Durabilă stabilite de către ONU în anul 2015, au fost propuse șaptesprezece obiective de dezvoltare durabilă dintre care zece se referă la acțiuni de îmbunătățire, redresare și reziliență a sistemul alimentar: Zero foamete, Sănătate și bunăstare, Apă curată și igienă, Muncă decentă și creștere economică, Industrie, inovare și infrastructură, Orașe și comunități sustenabile, Consum și producție responsabile, Climă, Viața de sub apă și Viața de pe pământ.

Pandemia exercită o presiune fără precedent asupra sistemului de sănătate, criza lovind **un sistem grevat de deficiențe structurale, cum ar fi nivelul scăzut al fondurilor alocate sistemului de răspuns la situații de criză și accesul inegal la asistență medicală**. În acest context, **îmbunătățirea rezilienței sistemului de sănătate și a capacității sale de a răspunde la șocuri reprezintă o provocare majoră**. Intervențiile vizate de România destinate domeniului situațiilor de urgență vor răspunde astfel recomandărilor specifice de țară formulate pentru îmbunătățirea calității serviciilor și pentru creșterea rezilienței sistemului sanitar.

Viziunea strategică

Asigurarea resurselor materiale și de altă natură necesare pentru îmbunătățirea rezilienței Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență care să permită intervenții rapide, în special în zonele greu accesibile, precum și prevenirea blocajelor apărute ca urmare a situațiilor de risc și criză, cu impact pozitiv asupra nivelului de trai al populației.

Obiectivul general

Consolidarea Sistemului de Management al Situațiilor de Urgență, îmbunătățirea capacității operaționale, creșterea gradului de reziliență al comunităților și a infrastructurii de răspuns în *situații de urgență și de criză sanitară și alimentară*, pentru ca funcțiile vitale ale populației și ale statului să fie asigurate corespunzător

12.4. Provocările domeniului

Ca urmare a declanșării pandemiei mondiale de COVID-19 în martie 2020, mai multe state printre care și România au instituit starea de urgență și au introdus măsuri care să ducă la limitarea efectelor negative exercitate de pandemie asupra sistemului național de sănătate, asupra lanțurilor de aprovizionare, precum și asupra sectoarelor economic, financiar și social.

Pe de o parte, la nivel național, această perioadă a scos în evidență necesitatea unor **măsuri și acțiuni concertate care să permită controlul și limitarea răspândirii numărului de persoane infectate,**

consolidarea rezilienței sistemului național de răspuns la situații de urgență, precum și pentru a asigura rezerve strategice de bunuri esențiale în special în domeniul sanitar și alimentar.

De altfel, în Recomandările Specifice de țară pentru România pentru anul 2020, Uniunea Europeană atrage atenția asupra consecințelor socio-economice și a riscului ca pandemia să adâncească disparitățile regionale în România, cu decalaje majore în materie de investiții și productivitate între regiuni.

Recomandarea sugerează României săși consolideze reziliența sistemului de sănătate, inclusiv în ceea ce privește produsele medicale și îmbunătățirea accesului la serviciile și materiale sanitare esențiale.

Pe de altă parte, panica generată de instituirea stării de urgență, a condus la suprasolicitarea lanțurilor de aprovizionare cu alimente și a altor bunuri necesare asigurării hranei populației. Situația creată a scos în evidență faptul că **în situații de criză, cum ar fi seceta, crizele alimentare și a altor situații asemănătoare, fără îmbunătățirea capacităților de depozitare la nivel regional, există riscul neîndeplinirii parametrilor scontați în punerea pe piața a stocurilor de produse alimentare solicitate.**

Îndeplinirea tuturor sarcinilor de constituire a rezervelor de stat de către ANRSPS implică în mod obligatoriu extinderea/modernizarea capacităților de depozitare existente la nivelul instituției, deoarece spațiile existente sunt insuficiente pentru nevoile actuale ale instituției. Totodată, **întrucât necesarul de tehnică de intervenție specifică ANRSPS, destinată îndeplinirii operative a misiunilor de acordare de ajutoare umanitare din stocurile de rezervă de stat, este acoperit numai într-un procent de cca. 40%, se impune dotarea cu mijloace tehnice și echipamente specifice.** În conformitate cu prevederile OUG nr. 11/2020 privind stocurile de urgență medicală, precum și unele măsuri aferente instituirii carantinei respectiv OUG nr. 55/2020 privind instituirea unor măsuri de protecție socială în contextul situației epidemiologice determinate de răspândirea corona virusului SARS-CoV-2, **Inspectoratul General pentru Situații de**

Urgență a constituit și gestionat stocurile de urgență medicală, de strică necesitate (printre care 1,75 milioane combinezoane, 1,75 milioane viziere de protecție, 1,75 milioane măști de protecție tip FFP2 sau FFP3, 800 injectomate etc).

Pe durata situației de criză generată de virusul SARS-COVID 19, **doar pentru transportul celor 1,75 milioane combinezoane necesare pentru desfășurarea activității spitalelor, a fost necesar un volum de 60 de autocamioane TIR.**

Din momentul declarării stării de urgență la nivel național, o cantitate semnificativă de materiale și echipamente au fost gestionate prin cele 3 depozite (localizate în județele Prahova, Brașov și Galați), în acest perioadă fiind identificate numeroase **neajunsuri în ceea ce privește imposibilitatea depozitării anumitor categorii de echipamente/ medicamente, lipsa spațiilor adecvate, dispunerea teritorială a acestora etc.**

Acest aspect are un impact direct asupra numărului de victime și a pagubelor înregistrate în urma manifestării tipurilor de risc pe teritoriul național. Totodată, este important de menționat faptul că, în România a fost constituită, în cooperare cu Comisia Europeană, **o rezervă rescue constând în echipamente medicale și echipamente individuale de protecție**, aceasta fiind gestionată de către Inspectoratul General pentru Situații de Urgență. În concluzie, **necesarul de spațiu/volum de depozitare este foarte mare ținând cont de cererea foarte mare privind echipamente de protecție și aparatură medicală utilizată în contextul COVID-19 și nu numai.**

În Strategia de consolidare și dezvoltare a Inspectoratului General pentru Situații de Urgență pentru perioada 2016-2025, unul dintre principalii indicatori de performanță ce măsoară realizarea obiectivelor strategiei vizează **timpul de răspuns în situații de urgență.**

Gradul de dotare cu tehnică de intervenție, precum și înlocuirea parțială a celei depășite, reduce timpul de răspuns și are un impact direct în reducerea numărului de victime și a pagubelor înregistrate în urma manifestării tipurilor de risc pe teritoriul național.

În legislația națională sunt prevăzute **criterii de performanță** pe baza cărora se fundamentează distribuția teritorială a subunităților de intervenție, **cel mai relevant dintre acestea fiind timpul de răspuns**, care este dependent de următorii factori: *grad de dotare 100%, distribuția teritorială, numărul echipamentelor specializate, pregătirea personalului operativ etc.*

Acest criteriu nu poate fi îndeplinit în multe situații datorită distanțelor mari de parcurs până la locul intervenției, demonstrate fiind faptul că valoarea timpului de răspuns influențează în mod direct rata mortalității, valoarea pagubelor și consumul de resurse la intervenție. **La nivel național, valoarea timpului de răspuns la intervenții pentru un număr de 2.639 localități este de 20 minute sau mai mare. Figura nr. 79** ilustrează zonele din județul Timiș în care timpii de răspuns nu se încadrează în 20 de minute.

Astfel, a fost identificată nevoia de **construire a unui număr de 100 de subunități de pompieri**, impactul înființării acestor subunități de intervenție în zone unde nu poate fi asigurat un timp de răspuns eficient, putându-se sintetiza în **reducerea numărului victimelor și a pagubelor materiale înregistrate și a consumului de resurse pe timpul intervenției.**

Conform Legii 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, Serviciul mobil de urgență, reanimare și descarcerare (SMURD) are în structura sa **echipe integrate de reanimare, specializate în acordarea asistenței medicale și tehnice de urgență, precum și echipe cu personal paramedical, specializat în acordarea primului ajutor calificat.** Conform **Profilului de țară din 2019** în ceea ce privește sănătatea în anul 2017, **4,7 % dintre români au raportat nevoi nesatisfăcute de asistență medicală din cauza costurilor, a distanței sau a perioadei de așteptare, comparativ cu o medie de 1,7 % în UE.**

Numărul intervențiilor în situații de urgență în perioada 2008-2019, a crescut cu peste 500%, ajungând la un total de 503.594 intervenții în anul 2019 comparativ cu 88.820 intervenții în anul 2008.

. Deficiențele privind dotarea actuală a SMURD pot conduce la imposibilitatea asigurării serviciilor medicale de urgență populației, ceea ce înseamnă **pierderi de vieți omenești sau apariția complicațiilor din neacordarea serviciilor medicale urgente necesare**, care poate avea ca efect creșterea numărului de zile de spitalizare necesare.

Pentru asigurarea unor servicii medicale de urgență de calitate **populației este necesară dotarea cu un număr suficient de ambulanțe, care să fie complet echipate și adaptate diferitelor situații care pot apărea în realitate.** Având în vedere provocările menționate mai sus, se impune **îmbunătățirea infrastructurii de răspuns destinate situațiilor de urgență și criză, prin creșterea capacităților de depozitare a produselor rezervă de stat, în special cereale, alimente, echipamente medicale, medicamente**

și alte echipamente pentru situații de urgență, concomitent cu **operaționalizarea și creșterea capacității de intervenție pentru misiunile de urgență medicală/terapie intensivă**. Noile spații de depozitare ce urmează să fie construite trebuie să fie localizate uniform la nivelul teritoriului național și să asigure o distribuie facilă și optimă la nivel regional. De asemenea, în vederea creșterii rezilienței pentru întreg spectrul de amenințări la adresa teritoriului național se impune **schimbarea abordării de depozitare și de formare a stocurilor din rezerva de stat dinspre gestiunea centralizată spre o gestiune partajată la nivel regional**.

Obiective specifice

Pentru asigurarea unui grad ridicat de reziliență a structurilor SNMSU și a comunităților, pentru soluționarea neajunsurilor în ceea ce privește **depozitarea anumitor categorii de echipamente/medicamente și bunuri esențiale**, precum și pentru **reducerea timpului de răspuns în situații de urgență**, au fost identificate următoarele direcții de acțiune:

- Consolidarea capacității de reziliență a sistemului de management pentru situații de urgență, a capacității de răspuns și de intervenție pentru situații de urgență, în perioade pandemice, prin:
- construirea de noi depozite regionale pentru stocarea echipamentelor/dispozitivelor medicale precum și a echipamentelor specifice destinate intervențiilor pentru situații de urgență;
- dezvoltarea rețelei de subunități de intervenție de pompieri ca urmare a construcției a 100 de noi subunități de pompieri;
- achiziția de noi ambulanțe pentru misiunile de urgență medicală/terapie intensivă mobilă TIM și prim ajutor calificat;
- Consolidarea capacității de reziliență a României în situații de criză prin dezvoltarea capabilităților proprii de depozitare a cerealelor, a produselor alimentare precum și a resurselor energetice destinate unor situații extraordinare precum: incendii, inundații, secetă, foamete, pandemii, război, calamități natural etc.

Reforme specifice domeniului

Scopul reformelor în domeniul situațiilor de urgență este acela de a consolida capacitatea de reziliență a României în perioade de criză alimentară și medicală/pandemică:

CONSOLIDAREA CAPACITĂȚII DE REZILIENȚĂ ÎN SITUAȚII DE CRIZĂ MEDICALĂ ȘI ALIMENTARĂ

Consolidarea Sistemului Național de Management al Situațiilor de Urgență prin:

- *Monitorizarea și operaționalizarea Strategiei Naționale pentru Situații de Urgență (SNSU)* prin intermediul IGSU și alte unități/structuri specializate pentru a asigura capacitate adecvată de intervenție și operaționalizare în situații de criză provocate de pandemii și criză alimentară precum și în alte situații de urgență;
- Creșterea capacității de reacție și reziliență a sistemului situațiilor de urgență prin reglementarea activității de formare a stocurilor de echipamente medicale, de medicamente și alte echipamente pentru situații de urgență la nivel regional. Acest lucru va fi realizat prin act normativ (HG/OU) pentru creșterea capacităților de formare și depozitare a stocurilor pentru situații de urgență la nivel regional, în special în ceea ce privește echipamente medicale, medicamente și alte echipamente pentru situații de criză epidemiologică sau pandemică.
- Creșterea capacității de reziliență a României în perioade de criză prin reglementarea activității de depozitare și de formare a stocurilor de cereale, alimente și a altor categorii de stocuri pentru situații de secetă, crize alimentare și a altor situații asemenea. Acest lucru va fi realizat prin act normativ (HG/OU) pentru creșterea capacității de depozitare și formarea de stocuri de cereale, alimente și a altor bunuri necesare pe timp de criză.

Alte două investiții vizează construcția și operaționalizarea a 100 de subunități de pompieri noi și completarea cu 700 de ambulanțe a parcului auto SMURD. Aceste două investiții vor contribui la asigurarea unei capacități de răspuns adecvate la cele mai frecvente situații de urgență (incendii, alunecări de teren, inundații, urgențe medicale) precum și alte tipuri de urgențe înregistrate pe teritoriul României.

Valoarea estimată a intervențiilor este de aproximativ 64 mil. Euro pentru subunitățile de pompieri și 70 mil. euro pentru achiziția de ambulanțe auto.

Pentru îndeplinirea celui de-al doilea obiectiv specific asumat se au în vedere investiții care să ducă la creșterea rezilienței resurselor de hrană (grâu și alimente) și energetice la întreg spectrul de amenințări, inclusiv hibride, prin asigurarea resurselor materiale din rezervele de stat, necesare autorităților pentru răspunsul și intervenția în situații excepționale (incendii, inundații, secetă, foamete, pandemii, război,

calamități naturale etc.).

Lista propusă a proiectelor estimate a fi finanțate:

- ☐ Construcția a 5 depozite regionale de cereale, cu o valoare estimată a investiției de 30 mil. euro;
- ☐ Construcția a 4 depozite frigorifice destinate păstrării stocurilor strategice de alimente pentru situații de criză, cu o valoare estimată a investiției de 8 mil. euro;
- ☐ Construcția a 2 depozite pentru resurse energetice, cu o valoare estimată a investiției de 30 mil. euro.

12.8. Indicatori urmăriți

În categoria indicatorilor urmăriți pentru sectorul de educație precum și bugetele alocate acestora sunt incluși următorii indicatori:

- ☐ Depozite regionale de echipamente medicale pentru situații de urgență, îmbunătățirea capacității de răspuns și de intervenție;
- ☐ Număr depozite regionale echipamente medicale realizate: 7;
- ☐ Valoarea medie a proiectelor: 8 mil. Euro.
- ☐ Număr subunități de pompieri construite: 100;
- ☐ Valoarea medie a proiectelor: 0,64 mil. Euro.
- ☐ Număr ambulanțe achiziționate: 700;
- ☐ Valoarea medie a proiectelor: 0,1 mil. Euro.
- ☐ Depozite regionale de cereale, produse alimentare și resurse energetice
- ☐ Număr depozite regionale de cereale realizate: 5;
- ☐ Valoarea medie a depozitelor de cereale: 6 mil. Euro;
- ☐ Număr depozite frigorifice realizate: 4;
- ☐ Valoarea medie a depozitelor frigorifice: 2 mil. Euro;
- ☐ Număr depozite pentru resurse energetice realizate: 2;
- ☐ Valoarea medie a depozitelor pentru resurse energetice: 15 mil. Euro.

CAPITOLUL V MĂSURI DE COEZIUNE SOCIALĂ ÎN POLITICA DE COEZIUNE

Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) este elaborat în complementaritate cu Politica de Coeziune care prin intermediul Fondului Social European finanțează două categorii de măsuri principale și anume:

1. **Măsuri de educație și ocupare** pentru populația școlară și forța de muncă prin intermediul Programului Operațional Educație și Ocupare;
2. **Măsuri pentru incluziune și demnitate socială** adresate populației aflate în situații de dificultate prin intermediul Programului Operațional Incluziune și Demnitate Socială;

1. MĂSURI DE EDUCAȚIE ȘI OCUPARE

Bugetul total pentru intervențiile în domeniul Educației și Ocupării prin POEO 2014-2020 este ridicat la **3,820 mld. Euro**, din care 3,050 mld. euro din FSE+ și 0,770 mld. euro co-finanțare națională asigurată din bugetul de stat.

Prioritatea 1: Valorificarea potențialului tinerilor pe piața muncii prin măsuri de activare pe piața muncii (consiliere profesională, formare, ucenicii, stagii etc.), măsuri de a 2 a șansă, antreprenoriat pentru tineri, utilizare de forme flexibile de angajare dar și ocupare în cadrul întreprinderilor de economie socială.

Prioritatea 2: Îmbunătățirea participării copiilor la educația antepreșcolară și preșcolară prin asigurarea numărului suficient de locuri pentru educația ante și pre-școlară, crearea serviciilor complementare pentru copii (centre de joacă, ludoteci etc.), asigurarea materialelor educaționale, atragerea și formarea cadrelor didactice pentru o educație inclusivă centrată pe copil și pe nevoile acestuia, dar și prin intervenții la nivelul familiei prin oferirea de servicii de informare, consiliere și educație parentală și acordarea de măsuri de acompaniament copiilor care provin din grupuri vulnerabile (vouchere, îmbrăcăminte, încălțăminte, rechizite, decontare cheltuieli masă și transport etc.).

Prioritatea 3: Prevenirea părăsirii timpurii a școlii și creșterea accesului și a participării grupurilor dezavantajate la educație și formare profesională prin: implementarea unor mecanisme de monitorizare, avertizare, prevenire a părăsirii timpurii a școlii și a segregării școlare, prin implicarea tuturor actorilor de la nivelul comunității (cadre didactice, mediatori școlari, familie etc.), facilitare transport elevi către/ de la unitățile școlare, asigurarea accesului copiilor cu dizabilități și/sau CES, consiliere parentală, formare personal didactic, în vederea asigurării unui sistem de educație incluziv. Pentru învățământul primar și gimnazial este vizată extinderea/ dezvoltarea programului „Școală după școală”, complementar cu

programul „Masă caldă”, precum și a programelor „A doua șansă”. Vor fi acordate totodată măsuri de sprijin pentru revenirea în școală, continuarea și finalizarea studiilor. Intervențiile dedicate învățământului terțiar vizează sprijin pentru grupurile dezavantajate (sprijin financiar, servicii de consiliere, mentorat etc.) pentru prevenirea și combaterea abandonului universitar, precum și măsuri pentru creșterea accesului la studii universitare.

Prioritatea 4: Creșterea calității ofertei de educație și formare profesională pentru asigurarea echității sistemului și o mai bună adaptare la dinamica pieței muncii și la provocările inovării și progresului tehnologic prin intervenții cu caracter orizontal la nivelul sistemului de învățământ care vizează: dezvoltarea de resurse educaționale deschise și alte resurse moderne de învățare cu ajutorul noilor tehnologii, recunoașterea rezultatelor învățării dobândite în contexte non-formale și informale, măsuri privind asigurarea calității educației pentru toți, facilitarea accesului informat și a participării active la programe de educație, în acord cu interesele elevilor/studentilor, cât și cu nevoile pieței muncii; promovarea copiilor cu abilități înalte; mobilitate internațională de tip Erasmus+; creșterea gradului de bună guvernare a instituțiilor de învățământ (preuniversitar și superior) și de participare a elevilor și studenților în procesele decizionale. Intervențiile specifice pentru învățământul primar și secundar (gimnazial și liceal) vizează flexibilizarea și diversificarea oportunităților de formare și dezvoltare a competențelor cheie ale elevilor (în mod particular a competențelor digitale și antreprenoriale).

La nivelul învățământului terțiar vor fi sprijinite programele de studii de înaltă calitate, flexibile și corelate cu cerințele pieței muncii, programele universitare organizate la solicitarea agenților economici, organizațiilor de CDI, precum și un program pentru internaționalizarea învățământului superior.

Prioritatea 5: Creșterea accesibilității, atractivității și calității învățământului profesional și tehnic

Măsurile vizează încurajarea parteneriatelor cu operatorii economici, asigurarea calității programelor de pregătire practică ale elevilor, implementarea unui mecanism de asigurare și monitorizare a calității învățării la locul de muncă dotarea „atelierelor școlare” atât la nivelul școlii dar și la nivelul operatorilor economici, servicii de consiliere pentru îmbunătățirea accesului informat la programe de educație și formare profesională, programe remediale, acordarea de sprijin financiar pentru cazare, masă și transport, pentru elevii din grupuri sau medii defavorizate, burse Erasmus+

Prioritatea 6: Creșterea accesului pe piața muncii pentru toți Pentru depășirea barierelor de acces pe piața muncii, va fi acordat suport specific categoriilor de persoane marginalizate pe piața muncii, urmărind activarea lor și asigurarea unei tranziții adecvate către ocupare prin furnizarea de măsuri adaptate de ocupare sau formare: identificare, mediere, consiliere; oferirea de pachete prestabilite de măsuri de ocupare în vederea integrării socioprofesionale; măsuri dedicate zonelor cu deficit de forță de muncă și migrație sezonieră; utilizarea unor forme de muncă flexibile în vederea asigurării echilibrului dintre viața profesională și cea de familie; măsuri de sprijin pentru păstrarea locurilor de muncă în activitățile /sectoarele economice afectate de probleme sistemice generalizate (ex. pandemia COVID – 19); sprijinirea persoanelor care urmează să fie disponibilizate/ concediate prin măsuri de outplacement; crearea unor condiții de muncă adaptate menite să le asigure lucrătorilor confortul fizic, psihic și social și pentru reducerea absenteismului; conștientizarea rolului activităților de SSM; susținerea îmbătrânirii active prin programe de tip shadow/ tutoriat/ mentorat pentru formarea și integrarea lucrătorilor no

Prioritatea 7: Antreprenoriat și economie socială În vederea stimulării spiritului antreprenorial dar și pentru încurajarea participării pe piața muncii, sunt prevăzute acțiuni de promovare sau formare antreprenorială, și acordarea de sprijin financiar pentru inițierea de noi afaceri (scheme start-up).

Totodată, pentru creșterea șanselor de participare pe piața muncii a persoanelor aparținând grupurilor vulnerabile, o atenție specială va fi acordată acțiunilor de promovare a conceptului de economie socială, inclusiv prin acordarea de granturi în vederea înființării întreprinderilor de economie socială și a întreprinderilor sociale de inserție. Totodată, este propus sprijin pentru asistență și consultanță în afaceri post înființare, inclusiv prin programe de pregătire a managerilor sau a unor măsuri de îmbunătățire a accesului IMM-urilor la diversele modalități de digitalizare a activității.

Prioritatea 8: Modernizarea instituțiilor pieței muncii În vederea realizării reformelor de pe piața muncii, se dorește îmbunătățirea mecanismelor de monitorizare a informațiilor din piața muncii, de anticipare a nevoii de competențe, de evaluare și monitorizare a politicilor publice privind măsurile active și formarea profesională sau adăugarea de noi dezvoltări. De asemenea, se urmărește îmbunătățirea calității dialogului social prin creșterea capacității organizaționale a partenerilor sociali.

Prioritatea 9: Consolidarea participării populației în procesul de învățare pe tot parcursul vieții pentru facilitarea tranzițiilor și a mobilității pe piața muncii cuprinde:

Intervențiile vizate urmăresc creșterea participării populației la programe de formare în vederea îmbunătățirii/ actualizării competențelor. Astfel, se are în vedere organizarea unor programe de actualizare a competențelor specifice ale angajaților ca urmare a evoluțiilor tehnologice rapide, inclusiv a competențelor digitale, precum și formare continuă a angajaților în conformitate cu nevoile angajatorilor (calificare / recalificare/ specializare, participarea la programe de formare internaționale).

2. MĂSURI PENTRU INCLUZIUNE SI DEMNITATE SOCIALĂ

Prin POIDS se vor aloca peste **3,6 miliarde** de euro, atât din finanțare europeană, cât și națională, în dezvoltarea serviciilor sociale la nivelul întregii țări și a locuințelor sociale, sprijinind întreaga populație afectată de sărăcie, dar concentrându-se pe copii, persoanele în vârstă și populația rurală.

Prioritatea 1: Sprijin pregătitor pentru elaborarea strategiilor de dezvoltare locală, sprijin pentru funcționarea GAL, dezvoltarea serviciilor comunitare (sociale, de sănătate, ocuparea forței de muncă, sprijin educațional) adaptate la nevoile sociale, dezvoltarea infrastructurii sociale, dezvoltarea infrastructurii turistice, cartografierea obiectivelor turistice și a patrimoniului cultural.

Prioritatea 2: Construirea de locuințe sociale, dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor de recuperare pentru veterani, reabilitarea infrastructurii pentru protejarea memoriei victimelor

Holocaustului și promovarea anti-discriminării, dezvoltarea infrastructurii si serviciilor integrate pentru tineri vulnerabili.

Prioritatea 3: Identificarea nevoilor și dezvoltarea serviciilor comunitare integrate în 2.000 de comunități rurale marginalizate, crearea unui call-center pentru persoanele vulnerabile, legalizarea a 100 de așezări informale, sprijin locuire acordat victimelor calamităților, pregătirea asistenților sociali care lucrează în comunitățile rurale.

Prioritatea 4: Dezvoltarea infrastructurii și a serviciilor în centre pentru copii și adolescenți cu tulburări de comportament (violență), în centre de zi pentru prevenirea separării copilului de familie, facilitarea accesului copiilor săraci la tabere creative / sportive, sprijin pentru tineri în procesul de dezinstituționalizare, sprijin pentru familiile monoparentale pentru îmbunătățirea capacității de angajare a părintelui singur, pregătirea specialiștilor care lucrează cu copii și tineri.

Prioritatea 5: Dezvoltarea serviciilor de îngrijire la domiciliu pentru persoanele în vârstă din zonele urbane, cu venituri mici, a infrastructurii temporare de locuințe și a serviciilor pentru persoanele în vârstă aflate în pericol de excludere locativă, Pregătirea specialiștilor care lucrează cu vârstnici.

Prioritatea 6: Măsuri pentru încadrarea pe piața muncii și creșterea angajabilității persoanelor cu dizabilități, înființarea unor echipe de asistență juridică pentru persoanele fără capacitate juridică sau cu capacitate de exercițiu restrânsă, dezvoltarea serviciilor de îngrijire de zi/reabilitare și a infrastructurii pentru copiii cu dizabilități, a serviciilor de reabilitare în comunitate prin echipe mobile, acces la echipamente și tehnologii asistive, finanțarea cursurilor profesionale de Asistent Personal Profesionist, dezvoltarea infrastructurii și serviciilor sociale pentru persoanele cu dizabilități care părăsesc sistemul special de protecție sau care doresc să trăiască independent în comunitate (centre de zi, centre de pregătire pentru viață independentă, locuințe protejate), dezvoltarea infrastructurii și serviciilor pentru persoanele cu dizabilități în centrele de tip respiro, pregătirea specialiștilor care lucrează cu persoane cu dizabilități.

Prioritatea 7: Pachet de servicii integrate pentru migrați, renovarea și dezvoltarea infrastructurii de primire migranți, sprijin pentru victimele violenței domestice și a traficului de persoane, persoanele care se confruntă cu dependența de droguri sau alcool, persoanele eliberate din închisoare, persoanele fără adăpost, pregătirea specialiștilor care lucrează cu acest tip de grupuri vulnerabile.

Prioritatea 8: Furnizarea de mese calde / cantine, acordarea de vouchere pentru achiziționarea de alimente, acordarea de vouchere pentru puericultura, pachete de sprijin școlar. Notă: Descrierea detaliată a priorităților de intervenție se regăsește în PO Educație și Ocupare împreună cu descrierea contextului, a nevoilor și a altor informații detaliate la următoarea adresă de internet: <http://mfe.gov.ro/minister/perioade-deprogramare/perioada-2021-2027/>

Exceptând fondurile prezentate mai sus, principalele surse de finanțare proiecte identificate, în cursul perioadei 2020-2022 sunt următoarele:

1.-în domeniul infrastructurii de apă și apă uzată:

V. Surse de finanțare fonduri europene nerambursabile

Principalul fond pentru modernizarea și extinderea infrastructurii comunei Axente Sever a fost identificat de operatorul regional SC Apa Târnavei Mari S.A.

Programul Operațional Sectorial Mediu. Finanțarea acestui Proiect POS Mediu a fost asigurată din Fondul de Coeziune, în baza Deciziei de Aprobare nr.C (2008) 2433/09.07.2008 a Comisiei Europene, a Ordinului Ministrului Mediului și Dezvoltării Durabile nr.1451/17.11.2008 și a Contractului de Finanțare nr.91950, încheiat la data de 28.11.2008, între Autoritatea de Management – POS Mediu și S.C. „Apa Târnavei Mari” S.A.

Proiectul „Extinderea și reabilitarea sistemelor de apă și apă uzată în regiunile Mediaș, Agnita, Dumbrăveni, județul Sibiu”

obiective:

1.conformarea cu Directiva Europeană și Legea nr. 458/2002 a tuturor indicatorilor pentru localitățile cu o populație cuprinsă între 10000 și 100000 locuitori, cât și pentru cele cu o populație mai mică de 10000 de locuitori.

2.creșterea gradului de conectare la sistemul de alimentare cu apă de la 75% la 99%, în toate localitățile vizate de proiect;

3.creșterea gradului de conectare la sistemul de canalizare de la 76% la 98% în toate localitățile vizate de proiect.

Investiția în comuna Axente Sever este în valoare totală (fără TVA) de **3.880.229,88 euro (18.727.153,47 lei)**, contribuția de la bugetul local fiind de **352.070,49 lei** (în perioada 2021-2023).

Investițiile proiectului regional se vor realiza în 38 de localități (4 localități urbane și 34 localități rurale), incluse în 19 U.A.T.uri;

2.-în domeniul infrastructurii rutiere:

BUGETUL DE STAT

– prin programele COMPANIEI NAȚIONALE DE INVESTIȚII (CNI) S.A. -

Prin această companie guvernamentală se desfășoară o serie de proiecte: instituții de învățământ, săli de sport, lucrări de primă urgență, așezăminte culturale, săli de cinema, complexuri sportive, blocuri în zone defavorizate, bazine de înot, patinoare artificiale, infrastructura în justiție, unități sanitare, sisteme integrate de apă și canalizare, reabilitări termice pentru clădiri din domeniul public, drumuri de interes local și drumuri de interes județean, fose septice, microstații de epurare și sisteme de alimentare cu apă.

Proiectul “Modernizare străzi în comuna Axente Sever” este finanțat integral de Compania Națională de Investiții (CNI) S.A.

Astfel în perioada 2021-2023 se vor moderniza următoarele străzi din intravilanul comunei:

Nr. crt.	Străzi intravilan care se vor moderniza în perioada 2021-2023	Lungime (m)
Localitatea Axente Sever		
1	Strada Primărie – sector SMA – tr. 1	228
2	Strada Primărie – sector SMA – tr. 2	125
3	Strada Primărie – Linii CFR	161
4	Strada Haltă	152
5	Strada Suseni - Zeghes	392
6	Strada La Toderica	132
7	Strada La Margineanu	155
8	Strada La Măcinică	111
	Total Axente sever	1456
Localitatea Agârbiciu		
1	Strada La Vlad	102

2	Str. Petișului	334
3	Strada La moară	108
4	Strada Verzariei (1)	187
5	Strada La Cruce	127
6	Strada Calea Morii 1	291
7	Strada Calea Morii 2	355
8	Strada In Iepes**	335
9	Strada După Grădini I	97
10	Strada După Grădini II	136
	Total Agârbiciu	2072
	TOTAL GENERAL	3528

3.-în domeniul clarificării juridice a tuturor terenurilor (publice și private) din comuna Axente Sever

Programul Operațional Regional 2014-2020

Axa prioritară 11 – Extinderea geografică a sistemului de înregistrare a proprietăților în cadastru și cartea funciară

Proiectul major: “Creșterea gradului de acoperire și incluziune a sistemului de înregistrare a proprietăților în zonele rurale din România”

Valoarea totală a proiectului: 312.891.155 euro, din care 265.957.482 euro din fonduri UE și 46.933.673 euro cofinanțare de la bugetul de stat

Perioada de implementare: 2018 - 2023

Scopul proiectului:

-înregistrarea gratuită a imobilelor în sistemul integrat de cadastru și carte funciară
-eliberării certificatelor pentru înscrierea în cartea funciară a posesorilor ca proprietari și, după caz, a debaterilor succesorală

Conform HG 294/2015, PNCCF are ca obiectiv înregistrarea sistematică a imobilelor în sistemul integrat de cadastru și carte funciară la nivelul întregii țări.

P.N.C.C.F. este implementat de Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară (A.N.C.P.I.). Înregistrarea are loc la nivel de UAT rural și urban (respectiv comună, oraș/municipiu), nu la nivel județean.

Principalele activități ale P.N.C.C.F. sunt:

- campanii de informare și conștientizare publică a cetățenilor;
- identificarea imobilelor și a cetățenilor;
- realizarea de măsurători cadastrale;
- colectarea actelor juridice de la deținători;
- integrarea și prelucrarea datelor și întocmirea documentelor cadastrale;
- afișarea publică a documentelor cadastrale ;
- înregistrarea și soluționarea cererilor de rectificare formulate de proprietari/posesori;
- actualizarea documentelor cadastrale și deschiderea cărților funciare.

Prioritizarea UAT- urilor pentru includerea acestora în PNCCF se realizează conform **criteriilor** de prioritzare stabilite în art. 5 alin. (3) al Hotărârii Guvernului nr. 294/29.04.2015, privind aprobarea Programului național de cadastru și carte funciară 2015-2023, publicată în MO nr. 309/06.05.2015, Partea I, și anume:

a) UAT- uri care fac obiectul dezvoltării proiectelor de infrastructură de interes național (a se vedea Paster Planul General de Transport al României)

b) UAT- uri care fac obiectul realizării unor proiecte de dezvoltare locală;

c) UAT- uri care prezintă așezări în formale ale comunităților aflate în condiții de sărăcie extremă (de ex. comunități de etnie romă), sau sunt identificate zone cu vulnerabilități sociale particulare privind accesul informal la proprietate;

Rezultate așteptate prin implementarea proiectului:

- stimularea investițiilor în infrastructura națională și cea rurală în domeniile transport, energie, mediu, sănătate și infrastructură socială,
- sporirea accesului comunităților rurale la fondurile UE;
- diminuarea diferenței dintre zonele bine dezvoltate și nivelurile de dezvoltare ale regiunilor agricole și alte regiuni mai puțin favorizate;
- întărirea coeziunii economice, sociale și teritoriale, promovarea dezvoltării generale armonioase prin reducerea diferențelor dintre nivelurile de dezvoltare ale regiunilor rurale față de cele urbane și promovarea dezvoltării în regiunile defavorizate;
- promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei;
- încurajarea dezvoltării durabile, protejării mediului și utilizării eficiente a resurselor;

Proiectul vizează înregistrarea imobilelor situate în intravilan și extravilanul UAT-urilor selectate, conform prevederilor HG nr. 294/29.04.2015 și POR 2014-2020.

În cadrul PNCCF, finanțarea lucrărilor de înregistrare sistematică a imobilelor este asigurată din veniturile proprii ale ANCPI și din alte surse: fonduri externe nerambursabile, bugetul UAT-urilor.

Programul național are ca obiectiv principal **înregistrarea sistematică în masă, gratuită, din oficiu, a tuturor proprietăților din UAT-urile selectate.** Programul național se realizează în baza **Planului anual de acțiune al ANCPI și conform bugetului alocat.**

Proprietarii imobilelor pot beneficia de înregistrarea gratuită a proprietăților, în cadrul înregistrării sistematice organizate la nivelul unității administrativ-teritoriale pe raza căreia se află situate imobilele.

Principalii beneficiari ai intabulării gratuite sunt proprietarii și posesorii ori alți deținători ai imobilelor identificați în unitățile administrativ-teritoriale în care se desfășoară serviciile de înregistrare sistematică a imobilelor.

Potrivit art. 4 alin. (1) și (2) din HG nr. 294/29.04.2015: *”(1) Desfășurarea activităților Programului național se asigură conform unui **plan de acțiuni anual, în limita fondurilor aprobate**, potrivit legii. (2) Planul de acțiuni anual și detalierea fondurilor alocate se aprobă de către Consiliul de administrație al Agenției Naționale prin hotărâre în conformitate cu reglementările în vigoare.”*

Proiectul **“REALIZARE CADASTRUL GENERAL ÎN COMUNA AXENTE SEVER”** – poate fi finanțat din acest program.

4. Planul Național de Redresare și Reziliență pentru România în vederea accesării de fonduri europene rambursabile și nerambursabile în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență;

.-în domeniul dezvoltării durabile a economiei comunei Axente Sever:

În anul 2020, Guvernul României prin ministerele de profil a urmărit accelerarea implementării proiectelor contractate pe diferite măsuri, în paralel urmărind avansarea negocierilor pentru noua perioadă de programare 2021-2027.

PROGRAMUL NAȚIONAL DE DEZVOLTARE RURALĂ 2014-2020 (în curs de finalizare a implementării) a cuprins o serie de măsuri, care se covârșeau în următoarea perioadă de planificare bugetară. Acesta este finanțat din Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR), fond care sprijină politica europeană în domeniul dezvoltării rurale:

Programul P.N.D.R. răspunde la trei dintre provocările de dezvoltare stabilite prin Acordul de Parteneriat:

I.Competitivitatea și dezvoltarea locală; II.Oamenii și societatea, III. Infrastructura; IV. Resursele, V.Administrația și guvernarea

Deși fondurile au fost epuizate pe multe din măsurile deschise pentru finanțare, le enumerăm în vederea cunoașterii și a pregătirii proiectelor pentru accesarea fondurilor nerambursabile:

M4. Investiții în active fizice

M6. Dezvoltarea exploatațiilor și a întreprinderilor;

M7. Servicii de bază și reînnoirea satelor în zonele rurale

M7. (Art. 20) - Servicii de bază și reînnoirea satelor în zonele rurale

Sub-măsura 7.6	Beneficiari	Tipul sprijinului	Sume și rate de sprijin aplicabile
	- comunele sau asociațiile	În cadrul sub-măsurii,	Sprijinul public nerambursabil

“Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural”	acestora - ONG-uri - unități de cult - persoane fizice autorizate și societăți comerciale care dețin în administrare obiective de patrimoniu cultural de clasă B, de utilitate publică.	sprijinul va fi acordat investițiilor corporale și necorporale pentru: - Restaurarea, conservarea și accesibilizarea patrimoniului cultural imobil de interes local (clasa B) - Restaurarea, conservarea și accesibilizarea așezămintelor monahale.	acordat în cadrul acestei submăsuri va fi 100% din totalul cheltuielilor eligibile <u>pentru proiectele de utilitate publică, negeneratoare de profit</u> și nu va depăși 500.000 euro. Sprijinul public nerambursabil acordat în cadrul acestei submăsuri va fi 85% din totalul cheltuielilor eligibile <u>pentru proiectele generatoare de profit</u> și nu va depăși 200.000 euro.
			

M8. Împădurirea și crearea de suprafețe împădurite și perdele forestiere

M8. (Art. 21) - Împădurirea și crearea de suprafețe împădurite și perdele forestiere

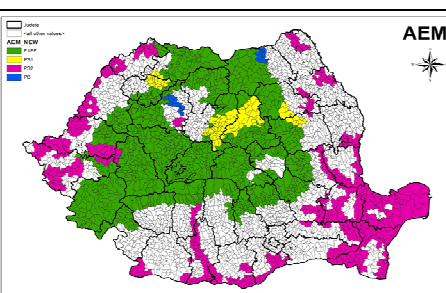
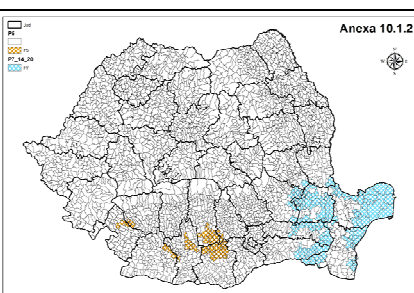
Sub-măsura 8.1 “Investiții asociate cu protejarea patrimoniului cultural”	Beneficiari	Tipul sprijinului	Sume și rate de sprijin aplicabile
	- deținătorii publici și privați de teren agricol și neagricol și formele asociative ale acestora.	Costuri standard, care se referă la: - prima de înființare a plantațiilor forestiere (denumită în cadrul măsurii Prima 1), care acoperă și costurile de realizare a proiectului tehnic de împădurire ; - prima anuală acordată pe unitatea de suprafață (denumită în cadrul măsurii Prima 2), pentru o perioadă de 12 ani, pentru acoperirea costurilor de întreținere (maximum 6 ani) și îngrijire a plantației forestiere (maximum 2 ani) și pentru compensarea pierderilor de venit agricol ca urmare a împăduririi (maximum 12 ani).	Valorile primelor anuale acordate pentru lucrările de împădurire sunt diferențiate pe tipul de teren (agricol și neagricol) și tipul de relief (câmpie, deal, munte).

Principii privind stabilirea criteriilor de selecție:

- Principiul amplasării terenului (se va acorda prioritate terenurilor propuse pentru împădurire situate în zonele deficitare în păduri);
- Principiul mărimii plantației (se va acorda prioritate terenurilor propuse pentru împădurire cu suprafață mai mare);
- Principiul funcției de protecție (se va acorda prioritate realizării de perdele forestiere de protecție);
- Principiul funcției de reabilitare a terenurilor (se va acorda prioritate împădurii terenurilor afectate de fenomene de degradare a solului, cum ar fi eroziunea, deșertificarea, etc.);
- Principiul diversității speciilor (se va acorda prioritate lucrărilor de împădurire care propun cel puțin 2 specii de bază în compoziție).

M10. Agromediu și climă

M10. (Art. 28) - Agromediu și climă

M10. (Art. 28) - Agromediu și climă			
Sub-măsura 10.1 "Plăți de agromediu și climă"	Beneficiari		
	Beneficiarii plăților compensatorii pentru agromediu și climă sunt fermierii, utilizatori de terenuri agricole.		
Sume și rate de sprijin aplicabile pentru următoarele tipuri de sprijin:			
Sprijinul are o intensitate de 100%, fiind constituit din costuri publice. Plățile compensatorii, calculate sub formă de costuri standard pentru fiecare pachet/variantă sunt următoarele: pachetul 1 – pajiști cu înaltă valoare naturală (HNV) – 139 €/ha/an pachetul 2 – practici agricole tradiționale - variante 2.1 – lucrări manuale pe pajiști permanente utilizate ca fânețe – 107 €/ha/an - variante 2.2 – lucrări cu utilaje ușoare pe pajiști permanente utilizate ca fânețe – 21 €/ha/an pachetul 3 – pajiști importante pentru păsări - variante 3.1 – <i>Crex crex</i> – 244 €/ha/an - variante 3.2 – <i>Lanius minor</i> și <i>falco vespertinus</i> – 171 €/ha/an pachetul 4 – culturi verzi – 126 €/ha/an pachetul 5 – adaptarea la efectele schimbărilor climatice – 126 €/ha/an pachetul 6 – pajiști importante pentru fluturi (<i>Maculinea</i> sp.) – 263 €/ha/an pachetul 7 – terenuri arabile importante ca zone de hrănire pentru gâsca cu gât roșu (<i>Branta ruficollis</i>) – 288 €/ha/an.			

M10. Agromediu și climă

M10. (Art. 28) - Agromediu și climă

Sub-măsura 10.2 "Conservarea resurselor genetice animale locale în pericol de abandon"	Beneficiari	Tipul sprijinului	Sume și rate de sprijin aplicabile
	Beneficiarii plăților compensatorii pentru respectarea angajamentelor privind creșterea animalelor de fermă din rase locale în pericol de abandon sunt fermierii sau alți crescători de	- creșterea animalelor de fermă din rase locale în pericol de abandon are ca obiectiv sprijinirea reproducției animalelor de fermă din rase tradiționale adaptate la condițiile locale, al căror stoc s-a redus de-a lungul anilor. Reproducția lor contribuie la o diversificare a raselor care sunt păstrate în mod frecvent numai într-o anumită regiune. - sprijinul acordat în cadrul acestei submăsuri este de tip compensatoriu, reprezentând o	Sprijinul are o intensitate de 100%. Valorile plăților compensatorii, calculate sub formă de costuri standard pentru acoperirea pierderii de venit datorate asumării de angajamente

V. Surse de finanțare fonduri europene nerambursabile

	animale, care dețin animale femele adulte de reproducție din rasele locale prevăzute în prezenta submăsură, animalele fiind înscrise în registrele genealogice ale raselor - secțiunea principală și în programele de conservare ale raselor.	compensație pentru pierderile de venit suportate de beneficiarii care încheie angajamente voluntare. Prima compensatorie acordată pentru respectarea angajamentelor voluntare privind creșterea animalelor femele adulte de reproducție din rase locale în pericol de abandon prevăzute în prezenta submăsură este plătită anual, ca sumă fixă, acordată pe cap de femelă adultă de reproducție de rasă pură.	voluntare privind creșterea animalelor femele adulte de reproducție din rase locale în pericol de abandon, pe specii, sunt prezentate mai jos: - bovine 200 euro/cap/an - ovine 13 euro/cap/an - caprine 6 euro/cap/an - ecvidee 200 euro/cap/an - porci 88 euro/cap/an .
Rasele de animale locale eligibile, pe specii, sunt:			
- Bovine - Taurine: Sura de stepă - Bovine - Bubaline: Bivolul românesc - Ovine: Țigaie - Varietatea ruginie, Rațca (Valahă cu coarne în tirbușon), Karakul de Botoșani, Merinos de Palas, Merinos de Suseni, - - Merinos de Transilvania, Merinos de Cluj, Țigaie cu cap negru de Teleorman - Caprine: Albă de Banat, Carpatina - Ecvidee: Furioso North Star, Huțul, Gidran, Lipițan, Shagya Arabă, Nonius, Semigreul românesc - Porcine: Bazna, Mangalița.			

M11. Agricultură ecologică

M11. (art. 29) - Agricultură ecologică			
Sub-măsura 11.1 „Sprijin pentru conversia la metodele de agricultură ecologică”	Beneficiari	Tipul sprijinului	Sume și rate de sprijin aplicabile
	Sprijinul va fi acordat numai fermierilor activi înregistrați în sistemul de agricultură ecologică.	- pentru operațiunile realizate în vederea conversiei la agricultura ecologică. - Submăsura conține 5 pachete: - Pachetul 1 – Culturi agricole pe terenuri arabile (inclusiv plante de nutreț); - Pachetul 2 – Legume; - Pachetul 3 – Livezi; - Pachetul 4 – Vii; - Pachetul 5 – Plante medicinale și aromatice. Sprijinul se acordă ca sumă fixă, acordată pe unitatea de suprafață (hectar) și reprezintă o compensație pentru pierderile de venit și costurile suplimentare suportate de beneficiarii care încheie angajamente voluntare.	(sprijinul are o intensitate de 100%) Plăți conversie P1 – terenuri arabile 295 euro/ha/an P2- legume 500 euro/ha/an P3- livezi 620 euro/ha/an P4- vie 532 euro/ha/an P5- plante medicinale și aromatice 460 euro/ha/an.

M11. Agricultură ecologică

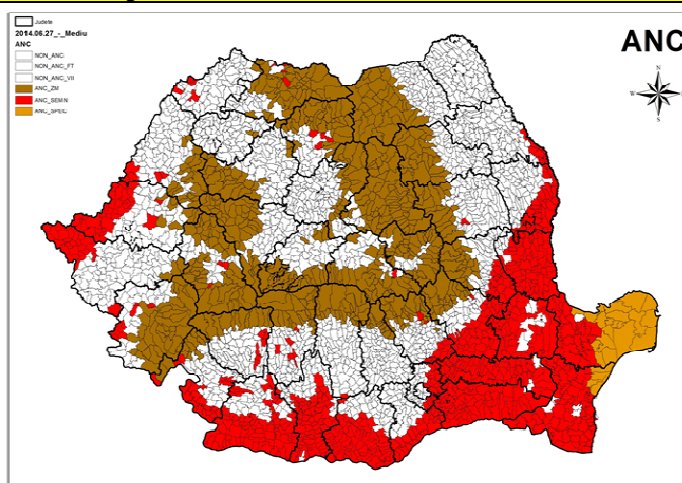
M11. (art. 29) - Agricultură ecologică			
Sub-măsura 11.2	Beneficiari	Tipul sprijinului	Sume și rate de sprijin aplicabile

“Sprijin pentru menținerea practicilor de agricultură ecologică”	Sprijinul va fi acordat numai fermierilor activi înregistrați în sistemul de agricultură ecologică.	-poate fi furnizat pentru operațiunile efectuate în vederea menținerii practicilor de agricultură ecologică. Submăsura conține 5 pachete: - Pachetul 1 – Culturi agricole pe terenuri arabile (inclusiv plante de nutreț); - Pachetul 2 – Legume; - Pachetul 3 – Livezi; - Pachetul 4 – Vii; - Pachetul 5 – Plante medicinale și aromatice. - Sprijinul se acordă ca sumă fixă, acordată pe unitatea de suprafață (hectar) și reprezintă o compensație pentru pierderile de venit și costurile suplimentare suportate de beneficiarii care încheie angajamente voluntare.	(Sprijinul are o intensitate de 100%) Plăți menținere: P1 – terenuri arabile 220 euro/ha/an P2 – legume 431 euro/ha/an P3- livezi 442 euro/ha/an P4 – vie 480 euro/ha/an P5 – plante medicinale și aromatice 427 euro/ha/an.
---	---	--	--

M13. Plăți pentru zone care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice

M 13 (Art. 31-32) Plăți pentru zone care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice

Vor fi acordate plăți compensatorii (pentru acoperirea pierderilor de venit și a costurilor suplimentare) fermierilor care se angajează anual în mod voluntar să își continue activitatea în zonele desemnate ca zone care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice

M13. Plăți pentru zone care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice

M 13 (Art. 31-32) Plăți pentru zone care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice

Plăți pentru zone care se confruntă cu constrângeri naturale sau cu alte constrângeri specifice	Beneficiari	Tipul sprijinului	Sume și rate de sprijin aplicabile
	Beneficiarii sprijinului sunt fermierii activi. Sprijinul oferit prin măsură va fi sub forma unei plăți fixe acordate pe unitatea de suprafață (hectar) pentru zonele desemnate, respectiv: - zone montane - zone care se confruntă cu constrângeri naturale	Sprijinul oferit prin măsură va fi sub forma unei plăți fixe acordate pe unitatea de suprafață (hectar) pentru zonele desemnate, respectiv: - zone montane - zone care se confruntă cu constrângeri naturale	Valoare plăți propuse Zona montană - Valoare sprijin - 86 (€/ha/an) - Zone care se confruntă cu constrângeri naturale semnificative – 54 (€/ha/an) - Zone care se confruntă cu constrângeri specifice (Delta Dunării) – 70 (€/ha/an) Valoarea sprijinului va fi degresivă: - suprafața: 1 – 50 – sprijin de 100 % (din valoarea plății pentru fiecare ha) - suprafața: 50,01 – 100 – sprijin de 75 % din plată - suprafața: 100,01 – 300 – sprijin de 50 %

V. Surse de finanțare fonduri europene nerambursabile

	montane - zone care se confruntă cu constrângeri naturale semnificative - zone care se confruntă cu constrângeri specifice.	semnificative - zone care se confruntă cu constrângeri specifice.	din plată - suprafața: peste 300 - 35 % din plată
--	---	--	--

M15. Servicii silvice de mediu și de conservare a pădurilor

M15. (art. 34) - Servicii silvice de mediu și de conservare a pădurilor			
Sub-măsura 11.2 "Plăți pentru angajamente de silvo-mediu"	Beneficiari	Tipul sprijinului	Sume și rate de sprijin aplicabile
	A) Proprietarii de terenuri din Fondul Forestier Național (FFN): - proprietate privată a persoanelor fizice și juridice - proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale - proprietate privată a unităților administrativ-teritoriale B) Asociații cu personalitate juridică ale proprietarilor de terenuri din FFN.	Sprijinul acordat în cadrul acestei măsuri este de tip compensatoriu. Prima compensatorie de silvo-mediu este plătită anual, ca sumă fixă, acordată pe unitatea de suprafață (hectar) și reprezintă o compensație pentru pierderile de venit și costurile suplimentare suportate de deținătorii de terenuri forestiere care încheie angajamente voluntare. - Pachetul 1 – Asigurarea de zone de liniște - Pachetul 2 – Utilizarea atelajelor la colectarea lemnului din rărituri.	Plățile compensatorii, calculate sub formă de costuri standard pentru fiecare pachet : Pachetul 1 – Asigurarea de zone de liniște: 25 €/an/ha Pachetul 2 – Utilizarea atelajelor la colectarea lemnului din rărituri: 103 €/ha, plătită o singură dată pe durata angajamentului.

M19. LEADER

M19. (Art. 42-45) – LEADER			
Sub-măsura 19.1 "Sprijin pregătitor"	Beneficiari	Tipul sprijinului	Sume și rate de sprijin aplicabile
	- parteneriate privat-publice constituite în baza unui Acord de Parteneriat, indiferent dacă reprezintă teritorii care sunt acoperite de GAL-uri ce au fost selectate în PNDR 2007-2013 sau parteneriate potențiale/existente formate din parteneri care au fost membri în GAL-uri autorizate și/sau parteneri care nu au mai fost membri în GAL-uri. Partenerii economici privați,	Rambursarea cheltuielilor eligibile în funcție de categoria de cheltuieli. GAL-urile care au beneficiat de sprijin pregătitor în perioada de programare 2007-2013 pot beneficia de acest tip de sprijin și în perioada 2014-2020, în concordanță cu condițiile stipulate în legislația comunitară și națională, precum și în cadrul național de implementare, cu condiția ca activitățile pregătitoare specifice pentru perioada 2014-	Asistență tehnică, până la suma maximă de 20.000 Euro pentru SDL (Strategia de Dezvoltare Locală) depusă de parteneriat, astfel: - cheltuielile pentru animare - maximum 10.000 euro, - cheltuielile legate de elaborarea strategiei, studii, etc - maxim 10.000 de euro.

	precum și alți reprezentanți ai societății civile vor reprezenta cel puțin 51% la nivel decizional. Reprezentanții orașelor vor reprezenta maximum 25% la nivel decizional (organisme de conducere ale GAL-ului și comitet de selecție) și raportat la populația acoperită într-un teritoriu GAL.	2020 să nu fie finanțate din fonduri aferente perioadei 2007-2013. Pentru evitarea dublei finanțări pentru GAL-urile care beneficiază de sprijin financiar pentru funcționare în perioada de programare 2007-2013, activitățile și cheltuielile aferente acestora vor fi evidențiate, monitorizate și verificate distinct, în conformitate cu legislația specifică în vigoare (de ex: contracte de muncă distincte, fișe de post, evidență contabilă distinctă, etc).	Intensitatea sprijinului nerambursabil pentru această submăsură este 100%. Rambursarea cheltuielilor pentru Sprijinul Pregătitor va fi efectuată doar pentru SDL-urile declarate eligibile de către Autoritatea de Management, în urma depunerii spre selecție. Sprijinul nu este condiționat de selectarea SDL.
SELECȚIA SDL			
Criterii de eligibilitate			
- parteneriatul trebuie să fie constituit din minimum 51 % reprezentanți ai mediului privat - organizațiile din mediul urban trebuie să reprezinte maximum 25% la nivel decizional și la nivelul total al populației acoperite din teritoriu - omogenitatea teritorială - teritoriul cu o populație cuprinsă între 10.000 – 100.000 de locuitori, inclusiv în orașele mici cu o populație de maximum 20.000 de locuitori. Având în vedere densitatea redusă a populației în zona Delta Dunării, pentru această zonă se va accepta un prag minim de 5.000 locuitori - capacitatea demonstrată pentru implementarea strategiei din punct de vedere administrativ - prezența unui singur GAL pe teritoriul eligibil LEADER.			
Evaluarea performanțelor			
Pe parcursul implementării SDL selectate, MADR va stabili un sistem de redistribuire a alocării financiare în funcție de performanțele înregistrate de GAL în implementarea obiectivelor propuse prin strategie.			

M19. LEADER

M19. (Art. 42-45) – LEADER			
Sub-măsura 19.2 “Sprijin pentru implementarea acțiunilor în cadrul strategiei de dezvoltare locală”	Beneficiari	Tipul sprijinului	Sume și rate de sprijin aplicabile
	Entități juridice publice/private în conformitate cu fișa măsurii din strategie sau fișa corespunzătoare măsurii din PNDR/fișa LEADER. GAL nu este beneficiar eligibil.	Asistența în cadrul submăsurii se acordă sub forma sprijinului nerambursabil (grantului) pentru proiectele care vor fi implementate în cadrul strategiei de dezvoltare locală.	Ponderea maximă a sprijinului din totalul cheltuielilor eligibile este de până la 100% (maximum 90% pentru proiectele generatoare de venit) - până la maximum de 200.000 de euro/proiect . Se vor aplica regulile de ajutor de stat în vigoare (dacă este cazul) specifice fiecărui tip de măsură implementată prin LEADER.

M19. LEADER

M19. (Art. 42-45) – LEADER			
Sub-măsura 19.3 Pregătirea și implementarea activităților de cooperare ale Grupului de Acțiune Locală	Beneficiari	Tipul sprijinului	Sume și rate de sprijin aplicabile
	Grupurile de Acțiune Locală autorizate de AM PNDR.	Asistența în cadrul submăsurii se acordă sub forma sprijinului nerambursabil (grantului).	Cuantumul maxim al sprijinului să fie până la un maxim de 200.000 de euro pe proiect. Se vor aplica regulile de ajutor de stat în vigoare (dacă este cazul). Intensitatea sprijinului pentru proiectele generatoare de venit este de maximum 90% (în funcție de domeniul de intervenție), iar pentru proiectele negeneratoare de venit este de 100%.

M19. LEADER

M19. (Art. 42-45) – LEADER			
Sub-măsura 19.4 Sprijin pentru cheltuieli de funcționare și animare.	Beneficiari	Tipul sprijinului	Sume și rate de sprijin aplicabile
	Grupurile de Acțiune Locală	Sprijinul pentru animarea teritoriului va avea drept obiectiv facilitarea schimbului dintre actori, oferirea unor informații relevante, promovarea oportunităților financiare relevante din strategie și sprijinirea beneficiarilor potențiali la pregătirea cererilor de finanțare. Tipurile de sprijin pentru costurile de funcționare și de animare privind managementul implementării strategiei sunt stabilite în Art 35 (1) d, e din Regulamentul 1303/2013.	Cuantumul maxim al sprijinului din totalul cheltuielilor eligibile este de 100%. Costurile de funcționare și pentru animarea strategiei se vor deconta în procent maxim de 20 % (excepție 25% pentru Delta Dunării) din cheltuielile publice totale efectuate în cadrul SDL.

Măsuri suport

M 1 (art. 14) Transfer de cunoștințe și acțiuni de informare

M 2 (art. 15) Servicii de consiliere

M 16 (art. 35) Cooperare (pentru activarea grupurilor operaționale pentru inovare)

SM 17.2 (art. 38) Gestionarea riscurilor (fondul mutual)

M 20 (art. 51) Asistență tehnică inclusiv Rețeaua Națională de Dezvoltare Rurală

Subprogram dedicat sectorului pomicol, având în componență următoarele măsuri/sub-măsuri:

- *Modernizare ferme*
- *Prelucrarea și comercializarea produselor agricole*
- *Cooperare*
- *Grupuri de producători*

Programul Operațional Competitivitate 2014 – 2020 - POC

Programul răspunde la 4 dintre provocările de dezvoltare stabilite prin Acordul de Parteneriat:

I. Competitivitatea și dezvoltarea locală

II. Oamenii și societatea

III. Infrastructura

IV. Resursele

V. Administrația și guvernarea

Alocările financiare sunt pe două axe prioritare:

- **Axa Prioritară 1** - Cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare (CDI) în sprijinul competitivității economice și dezvoltării afacerilor – **60% din POC**
- **Axa Prioritară 2** - Tehnologia Informației și Comunicațiilor (TIC) pentru o economie digitală Competitivă – **40%**

Elementele de noutate 2014 – 2020 față de 2007-2013:

- Investițiile în CDI vor fi realizate numai în legătură cu ariile identificate în strategia națională de CDI ca fiind de "specializare inteligentă" (smart specialization)

- Vor fi sprijinite parteneriatele între întreprinderi și instituții de cercetare în scopul creșterii transferului de cunoștințe, tehnologie și personal cu competențe CDI pentru dezvoltarea de produse și procese bazate pe CDI și pe cererea pieței

- Investițiile TIC vor fi orientate inclusiv către îmbunătățirea mediului digital de asigurare a serviciile publice pentru cetățeni și mediul de afaceri (evenimente de viață)

Programul Operațional Capacitate Administrativă **2014 – 2020 - POCA**

Obiective tematice	Axa prioritară
Consolidarea capacității instituționale a autorităților publice și a părților interesate și eficiența administrației publice	AP1 – structuri eficiente la nivelul tuturor palierelor administrative și judiciare
	AP2 – administrație publică și sistem judiciar eficace și transparente
	AP 3 – asistență tehnică

În Axa Prioritară 1 - structuri eficiente la nivelul tuturor palierelor administrative și judiciare
Obiectiv specific 1.2 - Dezvoltarea și implementarea de politici și instrumente moderne de management al resurselor umane:

Tipuri de activități

- Identificarea și/sau crearea de metode inovative de asigurare a managementului resurselor umane;
- Simplificarea proceselor de recrutare, selecție, evaluare, formare, perfecționare, evidență în sistemul administrației publice;
- Dezvoltarea sistemului de monitorizare și control al politicilor de resurse umane în mod unitar și coerent;
- Elaborarea și implementarea de standarde ocupaționale/de competență;

Potențiali beneficiari

– **Autorități ale administrației publice centrale și locale; structurile asociative ale autorităților administrației publice locale;** Universități.

Axa Prioritară 2 – Administrație publică și sistem judiciar eficace și transparente

Obiectiv specific 2.1 - Oferirea de servicii publice de calitate pentru cetățeni și mediul de afaceri la nivel local

Tipuri de activități

- Identificarea și implementarea de măsuri de îmbunătățire a proceselor interne și a procedurilor de lucru pentru eficientizarea gestionării furnizării serviciilor publice;
- Aplicarea standardelor de cost și de calitate pentru toate serviciile publice;
- Dezvoltarea și promovarea implementării sistemelor de ghișeu unic;
- Promovarea bunelor practici în administrația publică și încurajarea schimbului de experiență, a networking-ului între entitățile publice cu privire la gestionarea furnizării serviciilor publice;

Potențiali beneficiari

– **Autorități ale administrației publice locale; Structurile asociative ale autorităților administrației publice locale;** Asociații de dezvoltare intercomunitare; Universități; ONG-uri; Partenerii sociali.

Programul Operațional Capital Uman **2014-2020**

PO Capital Uman susține creșterea economică incluzivă, prin investiții în:

- ☐ Încurajarea ocupării și a mobilității forței de muncă, în special în rândul tinerilor și a persoanelor situate în afara pieței muncii
 - ☐ Promovarea incluziunii sociale și combaterea sărăciei
 - ☐ Susținerea educației, dezvoltarea competențelor și încurajarea învățării pe tot parcursul vieții
- Programul răspunde la 2 dintre provocările de dezvoltare stabilite prin Acordul de Parteneriat:

I. Competitivitatea și dezvoltarea locală

II. Oamenii și societatea

III. Infrastructura

IV. Resursele

V. Administrația și guvernarea

Axele prioritare PO CU:

AP 1: Inițiativa locuri de muncă pentru tineri AP 2: Îmbunătățirea situației tinerilor din categoria NEETs AP 3: Locuri de muncă pentru toți	Ocupare
AP 4: Incluziunea socială și combaterea sărăciei AP 5: CLLD	Incluziune
AP 6: Educație și competențe	Educație

Măsurile:

- Servicii personalizate de informare, consiliere și orientare pentru identificarea celor mai bune opțiuni de sprijin – educație, formare, ocupare - sau, acolo unde este posibil sau necesar, o combinație a celor trei opțiuni de sprijin
- Programe de formare profesională
- Evaluare și certificare pentru recunoașterea competențelor dobândite în context informal și non-formal
- Stimulente financiare pentru angajatori, pentru a crea locuri de muncă pentru tinerii NEETs, inclusiv pentru a crea scheme de ucenicie și stagii
- Sprijin financiar pentru înființarea de întreprinderi
- Consiliere și formare în domeniul antreprenoriatului
- Sprijin financiar tinerii care găsesc un loc de muncă într-o altă zonă/regiune prin prime de mobilitate și/sau de instalare

Grup țintă

- Persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, în special:
 - șomerii pe termen lung
 - persoanele inactive
 - lucrătorii în vârstă (55-64 ani)
 - persoanele de etnie romă
 - persoanele cu dizabilități
 - alte grupuri vulnerabile
 - persoanele din mediul rural
- Categoriile de intervenții prevăzute:
 - Îmbunătățirea participării pe piața muncii pentru persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă și a celor inactive, vizând în special șomerii pe termen lung, lucrătorii în vârstă (55-64 ani), persoanele de etnie romă,
 - persoanele cu dizabilități, persoanele din mediul rural și alte grupuri vulnerabile.
 - Creșterea ocupării prin încurajarea antreprenoriatului și a înființării de întreprinderi
 - Stimularea participării angajatorilor la formarea profesională a angajaților
 - Adaptarea la schimbare a lucrătorilor, întreprinderilor și a antreprenorilor
 - Modernizarea SPO

Incluziunea socială

Categoriile de intervenții prevăzute:

AP 4 - Incluziunea socială și combaterea sărăciei

- **Măsuri integrate destinate comunităților aflate în risc de sărăcie** (domenii vizate: *educație*, stimulente pentru ucenicie și stagii, sprijin pentru dezvoltarea de întreprinderi sociale de inserție, sprijinirea dezvoltării de servicii sociale, precum și de servicii comunitare integrate *medicale și sociale* furnizate la nivelul comunității, acțiuni de facilitare și mediere a relațiilor dintre diverșii actori relevanți)
- Creșterea incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile
- Dezvoltarea economiei sociale și promovarea antreprenoriatului social
- Îmbunătățirea calității și accesului la servicii sociale și de asistență medicală
- Creșterea calității serviciilor oferite la nivelul comunității (*accent pe tranziția de la sistemul instituționalizat către serviciile oferite la nivelul comunității*)

AP 5 – CLLD

- **Măsuri integrate destinate comunităților aflate în risc de sărăcie**

Incluziunea social

Grupuri țintă:

Persoanele expuse riscului de sărăcie și excluziune socială, în special:

- Copiii
- Șomerii și persoanele cu venituri foarte scăzute
- Persoanele vârstnice
- Populația de etnie romă
- Persoanele cu dizabilități

Orientări principale

- Apeluri comune POCU/POR (urban) și POCU/PNDR (rural) pentru intervenții integrate
- Prioritate pentru comunitățile cu populație romă semnificativă
- Încurajarea dezvoltării economiei sociale, inclusiv a antreprenoriatului social, inclusiv prin utilizarea instrumentelor financiare
- Introducerea mecanismelor de tip *global grant*, alături de apelurile de proiecte

Educație și competențe:

Axa Prioritară 6 - Educație și competențe

- Reducerea și prevenirea abandonului școlar timpuriu și promovarea accesului la învățământul preșcolar, primar și secundar de calitate
- Îmbunătățirea calității și a eficienței învățământului terțiar și a accesului la acestea
- Creșterea accesului egal la învățarea pe tot parcursul vieții

Orientări principale:

- Accent pe: creșterea accesului și participării în special pentru grupurilor vulnerabile și comunităților dezavantajate, cu accent pe populația romă;
- Susținere cu precădere a consolidării legăturilor cu piața muncii/ sectorul de afaceri (învățământul profesional și tehnic, învățământul terțiar, LLL)
- Utilizarea ICT în procesul de formare

Elemente de noutate față de perioada 2007-2013

- Alocări speciale din Inițiativa "Locuri de muncă pentru tineri" (YEI): integrarea durabilă pe piața forței de muncă a tinerilor, pentru 3 regiuni eligibile în care rata șomajului în rândul tinerilor este mai mare de 25%: Centru, Sud-Est și Sud Muntenia;
- Măsuri orientate către angajarea pe cont propriu (self employment) și încurajarea antreprenoriatului, inclusiv sprijin pentru înființarea unor întreprinderi, inclusiv prin utilizarea instrumentelor financiare
- Măsuri dedicate comunități dezavantajate, în particular comunitățile de romi;
- Accent pe proiecte integrate care răspund nevoilor comunității (domenii vizate: educație, ocupare, servicii sociale și de sănătate, locuire, voluntariat)
- Scheme care vizează încurajarea antreprenoriatului social, inclusiv prin utilizarea instrumentelor financiare
- Utilizarea de scheme de global grants în implementarea intervențiilor (cu precădere pentru antreprenoriat, incluziune socială)
- Utilizarea instrumentului CLLD)

Programul Operațional Infrastructură Mare (POIM) 2014-2020

Transport

- AP1 - Dezvoltarea rețelei TEN-T pe teritoriul României
- AP2 - Creșterea accesibilității regionale prin conectarea la TEN-T
- AP3 - Dezvoltarea unui sistem de transport sigur și prietenos cu mediul Mediu și schimbări climatice
- AP4 - Protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor
- AP 5 - Protejarea și conservarea biodiversității, decontaminarea siturilor poluate istoric ;i monitorizarea calității aerului

- AP6 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor
- Energie curată și eficiență energetică
- AP7 - Energie sigură și curată pentru o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon
- AP 8 – Sisteme inteligente și sustenabile de transport al energiei electrice și gazelor naturale
Infrastructură în regiunea București – Ilfov
- AP 9 – Dezvoltarea infrastructurii urbane în București - Ilfov

Transport (I)

AP 1: Dezvoltarea rețelei TEN-T pe teritoriul României

Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii rutiere (autostrăzi, drumuri naționale, drumuri expres), feroviare și navale pe rețeaua TEN-T

AP 2: Creșterea accesibilității regionale prin conectarea la TEN-T

Stimularea mobilității regionale prin conectarea nodurilor secundare și terțiare la infrastructura TEN-T, inclusiv a nodurilor multimodale (autostrăzi, drumuri expres, drumuri naționale, incl. variante de ocolire, infrastructură feroviară prin electrificări și dotare cu material rulant, infrastructură portuară și aeroportuară)

AP 3: Dezvoltarea unui sistem de transport sigur și prietenos cu mediul

Transport intermodal, siguranță rutieră, reducerea impactului asupra mediului, infrastructură modernizată la punctele de frontieră, eficientizarea sistemului de transport

AP 9 (O.S. 9.2): Dezvoltarea infrastructurii urbane în București - Ilfov

Dezvoltarea infrastructurii de transport urban subteran în București – Ilfov prin extinderea magistralelor de metrou și modernizarea rețelei existente, achiziționarea de material rulant pentru noile tronsoane de metrou

Transport (II)

- PO Infrastructură Mare asigură dezvoltarea rețelei TEN-T centrale și globale la care se racordează drumurile județene și locale finanțate prin POR sau PNDR
- Proiectele finanțabile sunt cele prioritizate după testarea în cadrul Modelului Național de Transport dezvoltat în Master Planul General de Transport, însă se va finanța și faza a II-a a proiectelor POS T acceptate de CE

Transport (III)

Principalii beneficiari eligibili

- **Administratorii de infrastructură** rutieră, feroviară, navală, portuară, aeroportuară și de metrou, desemnați conform legii

Alți potențiali beneficiari în afara administratorilor de infrastructură

- **Autorități ale administrației publice centrale** cu atribuții în gestionarea birourilor vamale
- **Instituții responsabile cu reforma structurală în sectorul de transport**

Autoritățile publice locale

- **Centre intermodale (validate de MPGT): autorități publice locale, Ministerul**

Transporturilor, unitățile din coordonarea sau sub autoritatea MT. Operarea infrastructurii intermodale poate fi concesionată mediului privat

- **Siguranța rutieră: Autoritățile publice locale** care gestionează infrastructura din interiorul localităților, infrastructură rutieră de tip drum național care face legături interurbane

Mediu și schimbări climatic (I)

- AP4 - Protecția mediului și promovarea utilizării eficiente a resurselor
- Investiții în sectorul apă și apă uzată pentru a îndeplini cerințele acquis-ului de mediu al UE, prin continuarea dezvoltării proiectelor de integrate de apă și apă uzată
- Investiții în sectorul deșeurilor pentru a îndeplini cerințele acquis-ului de mediu al UE, prin continuarea dezvoltării proiectelor de management integrat al deșeurilor de la nivelul județelor
- AP 5 - Protejarea și conservarea biodiversității, decontaminarea siturilor poluate istoric și monitorizarea calității aerului
- AP6 - Promovarea adaptării la schimbările climatice, prevenirea și gestionarea riscurilor

- ☐ Măsuri non-structurale, orientate spre combaterea riscurilor generate de schimbările climatice (în special inundații și secetă), completate prin proiecte de infrastructură (amenajarea cursurilor râurilor, îndiguiri etc.)
- ☐ Investiții pentru reducerea eroziunii costiere pe malul Mării Negre
- ☐ Dezvoltarea capacității de răspuns în situații de urgență a serviciilor profesionale și voluntare

Beneficiari eligibili

Autoritățile publice locale

- ☐ Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor - AP 4
- ☐ **Decontaminarea siturilor poluate istoric, acolo unde poluatorul nu poate fi identificat și unde există un impact negativ asupra sănătății umane - AP 5**

☐ Măsuri de protejare a biodiversității, acolo unde APL-urile sau structuri din subordine au calitatea de custozi sau administratori de arii protejate/situri Natura 2000 - AP 5

Alți beneficiari de la nivel local/ ONG-uri

- ☐ Operatorii regionali de apă – AP 4
- ☐ Măsuri de protejare a biodiversității, acolo unde ONG-urile au calitatea de custozi sau administratori de arii protejate/situri Natura 2000 - AP 5

Autoritățile publice centrale

- ☐ Administrația Națională „Apele române”, autorități responsabile cu monitorizarea și avertizarea situațiilor meteorologice și cu managementul situațiilor de criză

Energie curată și eficientă energetic (I)

AP7 - Energie sigură și curată pentru o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon

◦ Realizarea și modernizarea capacităților de producție a:

- ☐ energiei electrice și termice în centrale pe biomasă/biogaz (inclusiv proiecte integrate: producție și transport/distribuție)
- ☐ energiei termice în centrale geotermale (inclusiv proiecte integrate: producție și transport/distribuție)

◦ Consolidarea rețelelor de distribuție a energiei electrice, în scopul preluării energiei produse din resurse regenerabile în condiții de siguranță a funcționării SEN

◦ Realizarea de centrale electrice de cogenerare de înaltă eficiență, pentru consum propriu

◦ Implementarea distribuției inteligente pentru consumatori rezidențiali de energie electrică (proiecte demonstrative derulate de cei 8 distribuitori regionali de energie electrică)

◦ Monitorizarea consumului de energie la nivelul unor platforme industriale prin contorizare inteligentă

Energie curată și eficientă energetic (II)

Beneficiari eligibili

Autoritățile publice locale

- ☐ Realizarea și modernizarea capacităților de producție de energie electric și / sau termică din RES (geotermal, biomasă/biogaz) - AP 7

Mediul privat

- ☐ Realizarea și modernizarea capacităților de producție de energie electrică și / sau termică din RES (geotermal, biomasă/biogaz) - AP 7

- ☐ Rețele de distribuție pentru energia electrică de tip RES (distribuitori de energie electrică)– AP 7

- ☐ Centrale de cogenerare pentru consum propriu, de către societăți comerciale din sectorul industrial - AP 7

Alte tipuri de beneficiari:

AP 8 – Sisteme inteligente și sustenabile de transport al energiei electrice și gazelor naturale

Transelectrica și Transgaz

- ☐ Extinderea și consolidarea rețelei electrice de transport în vederea acomodării producției de energie electrică din resurse regenerabile
- ☐ Creșterea flexibilității Sistemului Național de Transport al gazelor natural

Programul Operațional Ajutorarea Persoanelor Defavorizate POAD

Indicarea tipurilor de dezavantaje materiale care vor fi acoperite de programul operațional.

Următoarele tipuri de dezavantaje materiale sunt reținute pentru POAD:

- (a) deprivare alimentară (lipsa alimentelor de bază);
- (b) precaritate materială de bază la copii (lipsa materialelor școlare).

Lipsa alimentelor de bază (P1)

2.2.1. Descriere

POAD va asigura va asigura achiziționarea, transportul, depozitarea și distribuția de **alimente de bază** pentru persoanele care fac parte din grupul țintă.

Identificarea alimentelor care vor fi distribuite cu sprijinul acestui program va fi făcută de specialiști pe baza consultării partenerilor și a societății civile. Hrana selectată va contribui la o alimentație echilibrată asigurată de varietatea și specificitatea alimentelor pentru teritoriul României, în conformitate cu art.5(13) din Regulamentul 223/2014.

Elementele de care se va ține seama în identificarea alimentelor vor fi : valori nutriționale, asigurarea unei diete echilibrate, posibilitatea de depozitare și transport în condiții de siguranță și igienă, disponibilitatea pe piață, calitatea produsului.

Lista indicativă cu alimente de bază stabilită la nivel național va conține următoarele produse: ulei, făină, mălai, paste făinoase, zahăr, conserve de carne.

Măsuri auxiliare

Ajutorul alimentar este un răspuns la nevoile primordiale ale persoanelor defavorizate. În același timp pentru a eficientiza ajutorul alimentar, distribuția de alimente va fi însoțită de măsuri auxiliare care să încurajeze inserția socială a acestor persoane.

Măsurile care vor fi aplicate sunt:

- ☐ Educație cu privire la asigurarea igienei corporale, precum și a locuinței proprii;
- ☐ Facilitatea accesului la serviciile medicale;
- ☐ Orientare către servicii sociale, furnizate de angajații serviciilor publice de asistență socială din primării; Orientarea în vederea inserției profesionale, precum și sprijin în căutarea unui loc de muncă.

Alte măsuri care ar putea fi finanțate de la bugetul de stat sunt:

- Facilitarea accesului la servicii de consiliere juridică, efectuate de angajații primăriilor;
- Recomandări culinare și sfaturi privind echilibrul nutrițional.

Precaritate materială de bază la copii (lipsa materialelor școlare) P2

2.2.1. Descriere

POAD va asigura achiziționarea, transportul, depozitarea și distribuția **rechizitelor școlare și ghiozdanelor** persoanelor care fac parte din grupul țintă.

Grupul țintă este reprezentat de copiii cei mai dezavantajați din învățământul de stat primar și gimnazial.

Componența listei de materiale școlare este stabilită de către Ministerul Educației Naționale după ce au fost identificate nevoile.

Elementele de care se va ține seama în identificarea rechizitelor și ghiozdanelor vor fi : necesitatea acestora precum și faptul că nu pun în pericol integritatea fizică a copilului.

Acordarea rechizitelor școlare se va face începând cu anul școlar 2015/2016.

Programul Operațional Regional

2014 – 2020

Axa prioritară 3: Sprijinirea creșterii eficienței energetice în clădirile publice

Această axă prioritară va finanța investiții în creșterea eficienței energetice a clădirilor publice deținute și ocupate atât de autoritățile locale, cât și de autoritățile centrale. În conformitate cu prevederile Directivei 2012/27/UE privind eficiența energetică, România are obligația de a renova anual 3% din suprafețele deținute sau ocupate de autoritățile centrale. În cea mai mare parte, clădirile deținute de autoritățile publice centrale sunt localizate în Regiunea București-Ilfov, regiune inclusă în categoria regiunilor mai dezvoltate. În acest context, investițiile promovate prin această axă prioritară vor contribui la îndeplinirea țintei anuale de renovare a României ce derivă din îndeplinirea obligațiilor naționale Directivei Uniunii Europene privind eficiența energetică.

Din totalul clădirilor la nivel național, clădirile rezidențiale reprezintă o majoritate semnificativă. Totodată, România deține cel mai mare număr de locuințe în blocuri de prefabricate dintre toate țările Europei Centrale. Ultimele date statistice puse la dispoziție de Institutul Național de Statistică indică un total

de 4,6 mil. locuințe localizate în mediul urban, din care 1,4 milioane de apartamente sunt conectate la sistemul centralizat de furnizare a energiei termice. În ciuda unor investiții în ultimii ani în măsuri de eficiență energetică la nivelul blocurilor de locuințe, efortul de investiții în reabilitarea termică a locuințelor rămâne ridicat.

Fără a limita la acestea, acțiunile sprijinite în cadrul acestei priorități de investiție pentru măsurile de creștere a eficienței energetice a clădirilor rezidențiale se referă la:

- îmbunătățirea izolației termice și hidroizolare anvelopei clădirii (pereți exteriori, ferestre, tâmplărie, planșeu superior, planșeu peste subsol), șarpantelor și învelitoarelor inclusiv măsuri de consolidare;
- reabilitarea și modernizarea instalației de distribuție a agentului termic – încălzire și apă caldă de consum, parte comună a clădirii tip bloc de locuințe, inclusiv montarea de robinete cu cap termostatic, etc.
- modernizarea sistemului de încălzire: repararea/înlocuirea centralei termice de bloc/scară; achiziționarea și instalarea unor sisteme alternative de producere a energiei din surse regenerabile – panouri solare termice, panouri solare electrice, pompe de căldură si/sau centrale termice pe biomasa, etc.;
- înlocuirea corpurilor de iluminat fluorescent și incandescent din spațiile comune cu corpuri de iluminat cu eficiență energetică ridicată și durată mare de viață;
- implementarea sistemelor de management al funcționării consumurilor energetice: achiziționarea și instalarea sistemelor inteligente pentru promovarea și gestionarea energiei electrice;
- orice alte activități care conduc la îndeplinirea realizării obiectivelor proiectului (înlocuirea lifturilor și a circuitelor electrice în părțile comune - scări, subsol, lucrări de demontare a instalațiilor și echipamentelor montate, lucrări de reparații la fațade etc.) .

Iluminatul public reprezintă un alt sector important cu potențial mare pentru îmbunătățirea eficienței energetice. În ciuda potențialului mare de economisire în acest sector, ritmul de modernizare a infrastructurii și a serviciului de iluminat public este extrem de lent. La nivel național, doar jumătate din totalul de 3180 localitățile beneficia de serviciul de iluminat public. Extinderea / modernizarea infrastructurii de iluminat și de servicii rămâne o prioritate pentru multe comunități locale urbane. Tipurile de activități finanțate în cadrul acestei priorități de investiție se referă la:

- înlocuirea sistemelor de iluminatul public cu incandescență cu iluminat prin utilizarea unor lămpi cu eficiență energetică ridicată, durată mare de viață și asigurarea confortului corespunzător, inclusiv prin reabilitarea instalațiilor electrice – stâlpi, rețele, etc.;
- achiziționarea/instalarea de sisteme de telegestiune a iluminatului public;
- extinderea/reîntregirea sistemului de iluminat public în localitățile urbane;
- orice alte activități care conduc la îndeplinirea realizării obiectivelor proiectului.

Beneficiarii acestei priorități de investiție vor fi **autoritățile publice locale** în parteneriat cu asociațiile de proprietari (măsurile pentru eficiența energetică a clădirilor rezidențiale) și **autoritățile publice locale** (măsurile pentru iluminat public).

Creșterea eficienței energetice în clădirile rezidențiale și a sistemelor de iluminat public va avea ca efect reducerea consumului de energie și vor contribui la reducerea emisiilor cu efect de seră. În același timp măsurile de eficiență energetică a clădirilor rezidențiale pot contribui la coeziunea socială, prin reducerea consumului de energie termică și, totodată, conduce la crearea de locuri de muncă din activități directe și indirecte. Mai mult, creșterea eficienței termice a clădirilor ar putea fi un sector care să contribuie la creșterea economică locală și regională cu impact asupra industriei locale de construcții. Îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor și sistemelor de iluminat public nu numai că reduce consumul de energie și, ulterior, costurile cu energia, dar contribuie și la îmbunătățirea aspectului estetic al unei clădiri și oferă condiții mai sănătoase

Prescurtări utilizate:

FEDR	Fondul European pentru Dezvoltare Regională
FESI	Fonduri Europene Structurale și de Investiții
FSE	Fondul European Social
GES	Gaze cu Efect de Seră
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
INS	Institutul Național pentru Statistică
IT	Tehnologia Informației

MADR	Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale
MDRAP	Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice
MEN	Ministerul Educației Naționale
MFE	Ministerul Fondurilor Europene
MMFPSPV	Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
MS	Ministerul Sănătății
MT	Ministerul Transportului
OCPI	Oficiul de Cadastru și Publicitate Imobiliară
OI	Organism Intermediar
OMT	Organizația Mondială a Turismului
ONG	Organizații Non-guvernamentale
OS	Obiectiv specific
OT	Obiectiv Tematic
PAM	Programul de Acțiune privind Mediul
PDR	Planul de Dezvoltare Regională
PI	Prioritate de investiție
PIB	Produs Intern Brut
PND	Planul Național de Dezvoltare 2007 - 2013
PNR	Programul Național pentru Reformă
PO	Programul Operațional
POC	Programul Operațional Competitivitate
POCU	Programul Operațional Capital Uman
POIM	Programul Operațional Infrastructură Mare
POR	Programul Operațional Regional
RST	Recomandări Specifice de Țară
SE	Regiunea Sud Est
SICCF	Sistemul integrat de Cadastru și Carte Funciară
SM	State Membre
SMuntenia	Regiunea Sud Muntenia
SNC	Strategia Națională de Cercetare
SNCDI	Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare
SNDR	Strategia Națională de Dezvoltare Regională
SNIMM	Strategia Națională pentru Întreprinderile Mici și Mijlocii
SNS	Strategia Națională de Sănătate 2014-2020
SV Oltenia	Regiunea Sud Vest Oltenia
TEN-T	Trans-European Transport Networks
TFUE	Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene
TIC	Tehnologia Informației și Comunicării
UAT	Unitate Administrativ Teritorială
UE	Uniunea Europeană
UPU	Unitati de Primiri Urgențe
V	Regiunea Vest
VAB	Valoare Adăugată Brută
WTTC	World Travel and Tourism Council
YEI	Youth Employment Initiative

BIBLIOGRAFIE

1. Surse primare (acte normative)

Hotărâre Guvern nr. privind aprobarea Planului național de acțiune în domeniul eficienței energetice IV. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/212634> Accesat la 01.10.2020.

Hotărâre Guvern nr. 683 din 19 august 2015 privind aprobarea Strategiei Naționale și a Planului Național pentru Gestionarea Siturilor Contaminate din România. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/171013> Accesat la 01.10.2020.

Hotărâre Guvern nr. 762 din 16 iulie 2008 pentru aprobarea Strategiei naționale de prevenire a situațiilor de urgență. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/96023> Accesat la 01.10.2020.

Hotărâre Guvern nr. 793 din 26 octombrie 2016 pentru aprobarea Programului național de reabilitare a infrastructurii principale de irigații din România. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/183283> Accesat la 14.10.2020.

Hotărâre Guvern nr. 846 din 11 august 2010 pentru aprobarea Strategiei naționale de management al riscului la inundații pe termen mediu și lung. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/121991> Accesat la 01.10.2020.

Hotărâre Guvern nr. 964 din 13 octombrie 2000 privind aprobarea Planului de acțiune pentru protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/24726> Accesat la 20.10.2020.

Hotărâre nr. 1.091 din 16 august 2006. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/74708> Accesat la 05.11.2020. Legea nr. 74 din 25 aprilie 2019 privind gestionarea siturilor potențial contaminate și a celor contaminate. Parlamentul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/213413> Accesat la 01.10.2020.

Legea nr. 95 din 14 aprilie 2006 privind reforma în domeniul sănătății. Parlamentul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/170974> Accesat la 01.10.2020. Legea nr. 101 din 1 iulie 2020 pentru modificarea și completarea Legii nr. 372/2005 privind performanța energetică a clădirilor. Online: <https://lege5.ro/Gratuit/gm3tomjyhaza/legea-nr-101-2020-pentrumodificarea-si-completarea-legii-nr-372-2005-privind-performantaenergetica-a-cladirilor> Accesat în data de 14.11.2020

Legea nr. 372 din 13 decembrie 2005. Parlamentul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/182141>. Accesat la 23.09.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 43/2020 pentru aprobarea unor măsuri de sprijin decontate din fonduri europene, ca urmare a răspândirii coronavirusului COVID-19, pe perioada stării de urgență. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/224714> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 52/2020 pentru modificarea art. 29[^]3 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 40/2015 privind gestionarea financiară a fondurilor europene pentru perioada de programare 2014 - 2020, precum și pentru adoptarea unor măsuri privind beneficiarii de fonduri europene în contextul răspândirii COVID-19. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/224934> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 60/2020 privind unele măsuri financiare în vederea finalizării proiectelor fazate finanțate din fondurile Uniunii Europene aferente perioadei de programare 2014 – 2020. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/225407> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 64/2020 pentru modificarea și completarea art. 8 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 43/2020 pentru aprobarea unor măsuri de sprijin decontate din fonduri europene, ca urmare a răspândirii coronavirusului COVID-19, pe perioada stării de urgență. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/225503> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 65/2020 privind unele măsuri pentru digitalizarea sistemului de coordonare și gestionare a fondurilor europene structurale și de investiții pentru perioada de programare 2014-2020. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/225522> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 80/2019 pentru modificarea și completarea unor acte normative în domeniul fondurilor europene. Guvernul României.

Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/221345> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 88/2020 privind instituirea unor măsuri, precum și a unui sprijin financiar, pentru pregătirea portofoliului de proiecte în domenii strategice considerate prioritare pentru perioada de programare 2021-2027, destinat finanțării prin Programul Operațional Asistență Tehnică 2014-2020, POAT 2014-2020, și Programul Operațional Infrastructură Mare 2014-2020, POIM. Guvernul României. Online:

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/226192> Accesat la 03.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 84/2020 pentru stabilirea unor măsuri necesare în vederea implementării POAD. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/226161> Accesat la 05.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 82/2020 pentru aprobarea acordării unui stimulent de risc pentru personalul centrelor rezidențiale de îngrijire și asistență a persoanelor vârstnice, centrelor rezidențiale pentru copii și adulți, cu și fără dizabilități, precum și pentru alte categorii vulnerabile, izolate preventiv la locul de muncă, pe perioada stării de urgență. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/226127> Accesat la 01.10.2020

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 94/2020 privind unele măsuri pentru includerea unor programe naționale. Guvernul României. Online:

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/226704> Accesat la 04.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 101/2020 privind unele măsuri pentru implementarea proiectelor cu finanțare din fonduri europene în vederea evitării riscului de dezangajare pentru perioada de programare 2014 – 2020. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/227119> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 115/2020 privind unele măsuri pentru sprijinirea categoriilor de persoane cele mai defavorizate care beneficiază de mese calde pe bază de tichete electronice din fonduri externe nerambursabile, precum și unele măsuri de distribuire a acestora. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/227945> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 122/2020 privind unele măsuri pentru asigurarea eficientizării procesului decizional al fondurilor externe nerambursabile destinate dezvoltării regionale în România. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/228570> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 128/2020 privind unele măsuri pentru aprobarea Programului Național de racordare a populației și consumatorilor non-casnici la rețeaua inteligentă de distribuție a gazelor naturale. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/228662> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 130/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/228699> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 133/2020 privind unele măsuri pentru sprijinirea categoriilor de elevi cei mai defavorizați care beneficiază de sprijin educațional pe bază de tichete sociale pe suport electronic pentru sprijin educațional acordate din fonduri externe nerambursabile precum și unele măsuri de distribuire a acestora. Guvernul României. Online:

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/229056> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 144/2020 privind unele măsuri pentru alocarea de fonduri externe nerambursabile necesare desfășurării în condiții de prevenție a activităților didactice aferente anului școlar 2020/2021 în contextul riscului de infecție cu coronavirus SARS-CoV-2. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/229542> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 156/2020 privind unele măsuri referitoare la susținerea dezvoltării teritoriale a localităților urbane și rurale din România cu finanțare din fonduri externe nerambursabile. Guvernul României. Online:

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/229805> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 155/2020 privind unele măsuri pentru elaborarea Planului Național de Redresare și Reziliență necesar României pentru accesarea de fonduri externe nerambursabile și nerambursabile în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/229799> Accesat la 01.10.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 11 din 4 februarie 2020 privind stocurile de urgență medicală, precum și unele măsuri aferente instituirii carantinei. Guvernul României. Online: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/222821> Accesat la 26.09.2020.

Ordonanță de urgență a Guvernului nr. 55 din 23 aprilie 2020 privind instituirea unor măsuri de protecție socială în contextul situației epidemiologice determinate de răspândirea coronavirusului SARS-CoV-2. Guvernul României. Online:

<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/225038> Accesat la 01.10.2020.

Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council establishing a Recovery and Resilience Facility. Comisia Europeană. Online: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1602841299376&uri=CELEX:52020PC0408> Accesat la 12.08.2020.

Raportul de țară din 2020 privind România care însoțește documentul Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliul European, Consiliu, Banca Centrală Europeană și EUROGRUP. Comisia Europeană. Online: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1584543810241&uri=CELEX%3A52020SC0522> Accesat la 03.09.2020.

Recomandare a Consiliului privind Programul național de reformă al României pentru 2019 și care include un aviz al Consiliului privind Programul de convergență al României pentru 2019. Online: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1560258712561&uri=CELEX%3A52019DC0523> Accesat la 01.09.2020.

Recomandare a Consiliului privind Programul național de reformă al României pentru 2020 și care include un aviz al Consiliului privind Programul de convergență al României pentru 2020. Consiliul Uniunii Europene. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1591720698631&uri=CELEX%3A52020DC0523> Accesat la 02.09.2020.

2. Surse secundare

2.1. Studii, rapoarte, analize statistice

Buletine lunare, luna iunie 2020. Banca Națională a României. Online:

<https://www.bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=34860&idInfoC lass=1182> Accesat la 10.10.2020.

Cercetare experimentală: Evaluarea impactului COVID - 19 asupra mediului economic în lunile martie și aprilie 2020. Institutul Național de Statistică. Online: <https://insse.ro/cms/ro/content/cercetare-experimental%C4%83-evaluarea-impactului-covid-19-asupra-mediului-economic-%C3%AEn-lunile-0> Accesat la 06.10.2020.

Distribuția apei în anul 2019. Institutul Național de Statistică. Online:

<https://insse.ro/cms/ro/tags/comunicat-distributia-apei> Accesat la 01.10.2020.

Documentul de Politică Industrială a României. Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri. Online: <http://economie.gov.ro/images/politiciindustriale/SIPOCA7/Document%20de%20Politica%20Industrial%C4%83a%20Romaniei.pdf> Accesat la 12.10.2020.

Populația conectată la sistemele de canalizare și epurare a apelor uzate în anul 2018. Institutul Național de Statistică. Online: <https://insse.ro/cms/ro/content/popula%C8%9Bia-conectat%C4%83-lasistemele-de-canalizare-%C8%99i-epurare-apelor-uzate-%C3%AEn-anul-2018> Accesat la 01.10.2020.

Populația după domiciliu la 1 ianuarie 2020. Institutul Național de Statistică. Online:

<https://insse.ro/cms/ro/content/popula%C5%A3ia-dup%C4%83-domiciliu-la-1-ianuarie-2020> Accesat la 23.09.2020.

Proгноza Economică – Toamna anului 2020 (Autumn 2020 Economic Forecast). Comisia Europeană. Online: https://ec.europa.eu/info/business-economy_euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/autumn-2020-economic-forecast_en Accesat la 03.09.2020.

Proгноza principalilor indicatori macroeconomici - varianta de vară 2020. Comisia Națională de Strategie și Proгноză. Online:

http://www.cnp.ro/user/repository/proгноze/Proгноza _2020_2021_varianta_vara_2020.pdf Accesat la 03.10.2020
Accesat la 03.09.2020. Statistica Cercetării, Dezvoltării și Inovării. Institutul Național de Statistică. Online: <https://insse.ro/cms/ro/content/statistica-cercet%C4%83riidezvolt%C4%83rii-%C8%99i-inov%C4%83rii> Accesat la 24.09.2020.

Statistica educației. Institutul Național de Statistică. Online:

<https://insse.ro/cms/ro/content/statistica-educa%C8%9Biei> Accesat la 23.09.2020.

Statistica energiei. Institutul Național de Statistică. Online:

<https://insse.ro/cms/ro/content/statistica-energiei> Accesat la 01.10.2020.

Statistici privind finanțele publice. Eurostat. Online:

https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Government_finance_statistics/ro#Deficitul_2Fexcedentul_bugetului_general Accesat la 01.10.2020.

2.2. Strategii, programe, planuri

Master Planul General de Transport. Guvernul României. Online: <http://supportmpgt.ro/master-planul-general-de-transport/> Accesat la 14.11.2020.

O strategie a UE privind adaptarea la schimbările climatice. Comisia Europeană. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0216&from=EN> Accesat la 23.09.2020.

Orientări strategice naționale pentru dezvoltarea durabilă a zonei montane defavorizate (2014 – 2020). Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale. Online:

<https://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/memorandum/Anexa-defavorizata-2014-2020.pdf> Accesat la 14.11.2020. Memorandum-zona-montana-

Plan investițional pentru dezvoltarea infrastructurii de transport pe perioada 2020- 2030. Ministerul Transporturilor, Infrastructurii și comunicațiilor. Online: <http://bit.ly/PlanInvestitionalTransport> Accesat la 05.11.2020.

Planul Național de Investiții și Relansare Economică. Guvernul României. Online:

https://gov.ro/fisiere/programe_fisiere/Planul_Na%C8%9Bional_de_Investi%C8%9Bii_%C8%99i_Relansare_Economic%C4%83.pdf Accesat la 01.10.2020.

Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030. Guvernul României. Online: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/ro_final_necp_main_ro.pdf Accesat la 01.10.2020.

Programul Național de Reformă 2020. Guvernul României. Online: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semester-national-reform-programme-portugal_pt.pdf Accesat la 03.09.2020.

Planul Național Strategic PAC post 2020. Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale.

Online: <https://www.madr.ro/planul-national-strategic-pac-post-2020.html> Accesat la 23.10.2020.

Programul de Convergență 2020. Guvernul României. Online:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european-semesterstability-programme-portugal_en.pdf Accesat la 03.09.2020.

Strategia anuală pentru 2020 privind creșterea durabilă. Comisia Europeană. Online: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1578392227719&uri=CELEX%3A52019DC0650> Accesat la 04.09.2020.

Strategia de dezvoltare teritorială a României. Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației. Online: <https://www.mlps.ro/pages/sdtr> Accesat la 20.10.2020 Accesat la 10.09.2020.

Strategia Energetică a României pentru perioada 2018-2030. Guvernul României. Online: http://energie.gov.ro/wpcontent/uploads/2018/11/Strategia_Energetica_FINAL_02_nov_2018.docx Accesat la 23.09.2020.

Strategia Națională de Cercetare, Dezvoltare și Inovare. Ministerul Educației Naționale. Online: https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Minister/2016/strategii/strategia-cdi-2020_-proiect-hg.pdf Accesat la 04.09.2020.

Strategia Națională de Sănătate 2014-2020. Ministerul Sănătății. Online:

<http://www.ms.ro/strategia-nationala-de-sanatate-2014-2020/> Accesat la 23.09.2020.

Strategia națională pentru competitivitate 2014-2020. Ministerul Economiei, Energiei și Mediului de Afaceri. Online: <http://www.economie.gov.ro/strategia-nationala-pentru-competitivitate-2014-2020> Accesat la 03.09.2020. Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030. Guvernul

României. Online: http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/wpcontent/uploads/2020/10/Strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabilaa-Romaniei-2030_002.pdf Accesat la 20.10.2020. Accesat la 11.09.2020.

Strategia națională pentru investiții în sectorul irigațiilor. Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale. Online: <http://old.madr.ro/pages/strategie/strategieinvestitii-irigatii.pdf> Accesat la 01.10.2020.

Strategia națională pentru reducerea efectelor secetei pe termen scurt, mediu și lung. Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale. Online: http://old.madr.ro/pages/strategie/strategie_antiseceta_update_09.05.2008.pdf Accesat la 10.11.2020.

Strategia pentru transport durabil pe perioada 2007-2013 și 2020, 2030. Ministerul Transporturilor, Infrastructurii și comunicațiilor. Online: http://www.mt.gov.ro/web14/documente/strategie/strategii_sectoriale/strategie_dezvoltare_durabila_noua_ultima_forma.pdf Accesat la 01.10.2020.

Raportul Național al Stării de Sănătate a Populației 2018. Centrul Național de Evaluare și Promovare a Stării de Sănătate. Online <https://insp.gov.ro/sites/cnepss/wp-content/uploads/2014/11/SSPR-2018-final-2-1.pdf> Accesat la 01.10.2020